

Karel Makoň

ZKN

ZÁKLADNÍ KURS NADŽIVOTNOSTI

pro ty, kteří si myslí, že nevěří,

a

ZÁKLADNÍ KURS NÁBOŽENSTVÍ

**pro ty, kteří si myslí, že věří,
neboť jsou si všichni rovni, pokud umírají,
aniž by se během života znovu narodili.**

1967

II. díl

Cesta nevěřících

Autor zakazuje jakékoliv úpravy textu (včetně gramatických)

Úvod ke druhému dílu

Tento díl si klade za úkol ukázat principy postupu při dosahování a dosažení vědomé nesmrtelnosti pro všechny lidi, kteří stojí o to, aby byli nesmrtelní. Nezáleží na tom, zda je to člověk věřící v Boha, či zda je to člověk nevěřící v Boha, avšak pro každého z nich je určena jiná cesta, lépe řečeno jiné východisko cesty. Není třeba věřícího předělávat na nevěřícího nebo nevěřícího na věřícího. Byla by to zbytečná ztráta času a nikdo z nich by se tím ani o píd' nepřiblížil vytčenému cíli, nýbrž naopak zabloumalo by se tím jediným pevným opěrným bodem, který každý z nich má, a to bodem výchozím - jeho individuálním východiskem, čili potom by vůbec nedokázal vyjít. Pak by ovšem také nemohl nikam dojít. Protože autor zná tento zásadní nedostatek v postupu, kterým se hned na počátku vlastně zakazuje jít dál, může dát ujištění, že všechno, co je určeno pro nevěřící, může číst i věřící a naopak. Proč by jeden neměl znát východisko druhého a proč by se neměl naučit ctít východisko kohokoliv?

Bude však hodně hraničních případů, tj. najdou se lidé, kteří nevědí, zdali věří či nevěří, a proto ani neumějí zvolit správné východisko. Těm bych radil, aby vždycky zvolili východisko nevěřícího a zásadně se ho drželi. Ne že by to bylo východisko v každém ohledu snazší, nýbrž že je západnímu člověku dnes všeobecně bližší. Už v Novém zákoně čteme, že Ježíš zjišťoval nedostačující víru i u svých nejbližších učedníků, a kdybyste šli ještě dále do minulosti, setkali byste se s podobnými potížemi v celém Starém zákoně. Vyvodme z toho konečně důsledky a předpokládejme raději, že velká většina lidí není schopna věřit ve většinu náboženských kategorií. Víte, my si dnes můžeme dovolit nevěřit, protože od dob Starého zákona se mnoho změnilo. Především lidské myšlení a na něm zakotvený vzestup vědy. Věda nám dnes dává daleko silnější argumenty než jaké může poskytnout slepá víra. A až se dostane věda ještě dál, poskytne ještě lepší argumenty pro věčný život. Jen se chce, aby ani vědec neupadl do víry, že tam, kam se dostal, je konec všemu, že dál žádný pokrok není možný. Dokud se myslelo tímto způsobem, nebylo možno přeplavat oceán do Ameriky. Celý středověk trpěl touto myšlenkovou stagnací. Vývoj lidského myšlení je prakticky nekonečný, bylo by marné mu klást překážky i tím, že by se

pranýřovala lidská nespokojenost s dosaženými výsledky a s dosaženým stavem.

Ještě bych chtěl se zbavit vašeho podezření, že zde vynalézám něco nového, že tedy zakládám nějaké nové materialistické náboženství. Liším se od svých předchůdců především tím, že mám po ruce novější a dokonalejší poznatky vědy, a vím dobře, jako to věděli všichni, kdo šli přede mnou, že musím co nejdokonaleji navázat na stav vědomí poučovaného člověka, na všechny jeho složky, přednosti a nedostatky jeho obsahu. V žádném případě mi nejde o to, zavést nějaký anarchismus v myšlení. Naopak, domnívám se, jistě plným právem, že dnešní člověk je schopen zavést ve své mysli vědecktější řád než člověk předešlých dob, protože každému z nich se dostalo už v základních školách poučení o správné metodě myšlení. Vždyť byl-li zasvěcován do základů matematiky, fyziky, chemie a jiných exaktních přírodních věd, jakož i do základů jazykovědy, učil se stále něčemu obecnému, učil se vědeckému postupu od jednoduchého ke složitému, učil se logickému myšlení, učil se tvořit vlastní uzávěry, naučil se samostatně kráčet i tam, kudy ještě nikdy nešel, získal odvahu, kterou neměl člověk minulosti. To všechno mi dnes umožňuje mluvit tak, jak mluvím, a jinak než mluvili ti, kdo šli dávno přede mnou. Kdybych vyslovil jméno kteréhokoliv z nich, **nyní** byste se ještě divili, že to je také můj předchůdce, že také v jeho šlépějích jdu. Bude lépe, když zatím budete vědět, že se nezříkám žádné pravdy, ať byla vyslovena kýmkoliv, kdekoliv a kdykoliv, je-li to pravda živá, na níž lze stavět dál, nebo na níž umím stavět dál. Musím počítat s tím, že celá řada pravd je každému z nás zavřena, protože jsme nezvládli řetěz pravd, z nichž byla vyvozena. Musím tedy dbát toho, abych ani já nenavazoval na příliš dlouhé a obsahově velmi náročné řetězy myšlení, aby mohl číst každý, kdo má za sebou přiměřené vzdělání.

Nezapomeňte jen, že výchozí bod je u věřícího na zcela opačné straně než u nevěřícího. Je dobře, vědí-li to oba a jsou-li informováni o tom, že jdou proti sobě, ale ne proto, jak se často mylně domnívají, aby se potírali a proti sobě bojovali, nýbrž proto, že jdou ke stejnému cíli, který je mezi nimi a který zatím nevidí, protože si více všímají sebe a svých protivníků než cíle, a to také proto, že k cíli jsou hnáni tak jemnou silou, že její působení ani na sobě nemohou poznávat. Víme, že cokoli se nachází ve vesmíru, je vystaveno obrovským silám, jejichž všechny zdroje fyzikové a astronomové teprve tuší. Totéž, co platí o hmotném světě, pochopitelně platí i o duševním světě, jenže tam panují síly ještě

tíže važitelné a měřitelné, protože daleko jemnější. Co to stálo lidské vynalézavosti a odvahy prosadit Koperníkův heliocentrický systém proti Ptolemaiovu zeměstřednému. Na poli duševního bádání bohužel ještě ani zdaleka nejsme tak daleko. Tam pořád ještě panuje názor egocentrický, tam si pořád ještě přejeme, aby se všechno točilo kolem našeho nepatrného já, a zastíráme si uměle zrak, abychom neviděli, že tomu tak není. Jsme všichni na cestě za vyšším cílem, z něhož jsou všechny naše postranní záměry a dočasné cíle odvozeny a tím cílem je nesmrtelnost. Než dospějeme všeobecně tak daleko, abychom tento cíl uznali za všeobecně platný, budou třeba ti, kteří předběhnou dobu, považováni za tmáře, dříve by byli považováni za čaroděje nebo za kacíře. Do té doby půjde vývoj na úrovni duševní jaksi poslepu kupředu, bude to postup vždycky velmi pomalý a plný zvrátů a utrpení. Proto je velmi cenné, když aspoň někdo předběhne davový postup a individuálně se vyšine dál. Bude moci být velmi prospěšný celé lidské společnosti, přinejmenším aspoň tím, že svým rozhledem bude krotit horké hlavy, urážet hroty šípů lidské nenávisti a občas snad mu bude dokonce dopřáno někoho poučit o vyšším smyslu života. Je přímo neštěstím naší doby, že zevní, především technický pokrok daleko předstihl rozvoj vnitřní, myslím rozvoj osobních, mravních, duchovních kvalit. Lidstvo nestačí mravně zvládnout svou techniku, zneužívá jí dost často a tak jsme svědky nebyvalých katastrof. Tento spis je psán tak proto, aby pomohl vyrovnat obě úrovně a přinesl svůj příspěvek míru.

A. Cesta nevěřících

První krok:

Zbav se neopodstatněné víry

Jako není člověka absolutně věřícího, tak není také člověka absolutně nevěřícího, ani není možno, aby existoval nějaký takový vyhraněný typ. Musíme se však snažit zbavit se aspoň té víry, která nám překáží jít kupředu. Věří-li např. někdo, že existuje nějaká už dosažená hranice vědění nebo poznání, za níž nelze jít dál, zabraňuje si dobrovolně přechod přes tuto hranici.

Především je třeba zbavit se víry, že člověk se nemůže stát nesmrtelným. Namítli byste mi zcela nesprávně: Vždyť dosud nikdo nikdy na věky nezůstal živ, máme nezvratné důkazy o tom, že dosud všichni lidé zemřeli, že jsme smrtelní, není to víra, nýbrž vědění ustavičně dokazované nesčetynými úmrtími všech, kteří se narodili, ať už jsou to lidé nebo zvířata.

A přece je to víra ničím nepodložená!

Na úrovni hmotné umřeli všichni, o tom se nebudeme přít, ale zdalipak umřeli na úrovni vědomí? Kdo má důkaz toho? Snad spiritisté, kteří vyvolávají duchy zemřelých, jinak řečeno zachovalé, přeživší vědomí tělesně zemřelých? O tom už byly velké spory a my v nich nemíníme pokračovat, protože jsme toho názoru, že není třeba ani věřit v posmrtný život, ani si opatřovat důkazy pro něj, jestliže sami už teď můžeme sestoupit do samotných základů svého osobního vědomí a tam si opatřit důkaz, který nám nikdy plně nemůže nahradit zkušenost zvnějšku, protože tady jde o život každého z nás, nikoliv o život jiného.

Tady bude nepochybně vznesena námitka, že důkaz, který si někdo poskytne sám pro sebe a v sobě, není směrodatný, není vědecký, je subjektivní, není objektivní. Tuto námitku lze velmi snadno odstranit z cesty. Jestliže např. vidím, slyším, čichám, myslím, není pro mne rozhodující, kolik lidí uznává, že tyto smyslové a rozumové funkce probíhají, nebo zda o tom někdo pochybuje, zda si toho vůbec někdo všímá, zda to pro někoho jiného má nějaký význam. Já vím, že vidím, slyším, čichám, myslím, a to je pro mne stejně důkazné jako fakta stojící mimo mne. Nikdo mne např. nepřesvědčí lépe o tom, zda mám hlad či nikoliv, než já sám sebe svými fyziologickými pocity. Jestliže pociťuji hlad a jídlem ho ukojím, provedl jsem si důkaz, že jsem měl hlad a že jsem ho zahnal. Podobně, přesvědčím-li se, že vědomí o sobě a o svém okolí mám odvozeno z nějakého hlubšího vědomí, které nemění neustále svůj obsah, je stálé a existuje i tehdy, když si přestávám odvozeným vědomím cokoli uvědomovat, pak je pro mne nerozhodné, zda budou jiní, kteří se nepřesvědčili o tom, že existuje takový stálý základ vědomí, tvrdit, že tomu tak není. Sebelepší argumenty nepomohou, protože si budu dobře vědom, že ti, kteří se staví proti mé zkušenosti, ji prostě postrádají a pouze věří, že povrchové vědomí je celé vědomí, že pod ním nic není. Je to slepá víra, ničím neopodstatněná, a komu stačí a kdo na ní trvá, s tím je zbytečno se přít, ten si zatarasuje cestu dál. Chci vás naučit vědět, nikoli věřit.

V žádném jiném vědním oboru nemůžete jen vědět, nýbrž musíte také hodně věřit, zde však můžete jen vědět a nemusíte vůbec nic věřit. Hned si řekneme proč.

Vezměme si třeba chemii. Je vůbec možno, abyste si provedli všechny pokusy, jimiž se dokazují určité chemické zákony? To technicky ani časově není možné. Nezbyvá vám nic jiného než věřit, že vaši předchůdci v tomto oboru pracovali poctivě a že jejich důkazy jsou správné. Nikomu ani nenapadne pochybovat o tom, o čem se přesvědčila řada vědců před námi. A to máme složku víry v exaktních vědách, kde si ani nikdo neuvědomuje, že chtěl-li jít v nich dál, musel napřed uvěřit daleko více věcem než o kolika se mohl sám přesvědčit. Přidá-li sám něco k té obrovské soustavě poznatků, pak je to umožněno též tím, že věřil dosavadním výdobytkům vědy, následkem toho se jich mohl rozumově zmocnit v poměrně krátkém čase, takže mu zbylo ještě něco času, aby k nim mohl něco přidat. Kdyby se zdržoval zbytečnými pochybnostmi, nestal by se z něho nikdy vědecký pracovník. Vedle exaktních věd máme celou řadu společenských věd, které nejsou exaktní. Do nich patří např. politická ekonomie, sociologie, národní hospodářství a filosofie. Jak si např. filosof vytváří svou vlastní ucelenou soustavu myšlení? Nebylo by správné, kdyby si jen přečetl a prostudoval všechny minulé filosofy a vybral si z jejich soustav prvky, které by byly pro něho přijatelné. Takový eklekticismus by nepřinesl nic nového, nanejvýš by zbavil dříve stanovené pojmy jejich jasnosti. Kromě studia filosofů minulých jeví se být pro něho stále důležitější, aby zvládl pokud možno dokonale nějaký vědní obor, a to pokud možno hodně dosažitelný, třeba matematiku, biologii, lékařství apod. a svou filosofickou soustavu propracoval v rámci tohoto oboru. Pak může najít např. pro biologa cestu za hranice biologie, pro matematika za hranice matematiky a najít pro ně cestu ze specializovaného ke všeobecnému a tedy přinejmenším k lepšímu porozumění se všemi.

Zcela jinak je tomu s naukou o lidské nesmrtelnosti. Je-li podávána cestou filosofickou nebo náboženskou, je zcela založena na dedukcích myšlení jiných lidí nebo na víře v nadpřirozenou moudrost, kterou nemůžeme pochopit, a proto nezbyvá nic jiného než jí věřit. Obě tyto cesty dlouho nepřinášejí nic více než útěchu, ale žádnou jistotu. Chceme-li nabýt jistoty, zda je možno být nesmrtelný či nikoliv, musíme si ji opatřit od začátku až do konce experimentem, který provádíme sami na sobě a v sobě, experimentem, v němž apriorní víra nehraje žádnou roli. To ovšem neznamená, že se pokus může dít

libovolně bez přihlídnutí ke všem zkušenostem těch, kteří šli před námi. Je tu však velký rozdíl mezi postupem např. chemika a tohoto cestovatele do věčnosti. Chemik nemusí provést všechny pokusy svých předchůdců, ani ty zdařilé, a může přesto provádět pokusy nové na podkladě těch, které nikdy neprovedl, ale o nichž věří, předpokládá, že jsou správné. Zde však, u pouti do věčnosti, je tomu jinak. Člověk stanul po nesmírně dlouhém biologickém i duševním vývoji na určitém stupni lidské existence.

Celý tento vývoj za něho už před zrozením a po něm provedla sama příroda, není tedy třeba jej opakovat, avšak příroda a na ni navazující lidská společnost jej nedovedou dále, než kam dospěly. Má-li se člověk dostat dále za hranice dnešního stavu vývoje přírody, resp. lidské přirozenosti - a ono je toho zapotřebí všude a ve všem - pak mu nezbyvá nic jiného, než aby od toho bodu kde vývoj právě stanul, všechno prováděl sám, předběhl proces pomalého vývoje. O nic jiného tu nejde. K tomu je třeba odvahy, jakou měl Kolumbus, Galileo Galilei, Newton a jiní. Nebát se toho, že všichni se křečovitě drží jen toho, co už je a křičí, že dál není nic. Ten pokřik se v dějinách lidstva opakuje neustále, jenom na sebe bere jinou podobu. Vždycky je diktován strachem ze ztráty vlastních posic vysloužených někde pracně nabytými a zděděnými zkušenostmi. Dědictví otců je pěkná věc, ale neumí-li je děti rozmnožit, nýbrž chtějí-li z něho jen žít, pochopitelně brzy je vyčerpají a ocitnou se na mizině. Kdyby byli Kolumbové a Galileové dali na pokřik mocných vedle sebe, nebylo by pokroku. Na cestě za hranice dosavadního pokroku vám může být vodítkem jen zkušenost všech, kteří se za tyto hranice dostali, a vaše zkušenost, kterou si krok za krokem budete ověřovat zkušeností jejich. Jak vám říkám, budete si ji muset ověřit celou beze zbytku, žádný "pokus" nesmíte vynechat, protože se pohybujete v oblasti, kam se všeobecný stupeň vědomí dosud nevyšplhal.

A nezapomeňte, že i vy sami se nacházíte na všeobecně dosaženém stupni vědomí a lišíte se od ostatních lidí jen tím, že si vytýkáte za cíl nespokojit se s jeho stavem a přesvědčit se, zdali naše vědomí nemá věčný základ, pak spojit své běžné vědomí s tímto základem a tím se stát nejen vědomě věčným, ale i nezávislým na těle i povrchové vědomí.

Vidíte, že je třeba vůle překonat dosavadní hranice poznání. A tu je třeba se zbavit ještě a především jedné stránky víry, o které obvykle ani nevíme. Je to samovolná, ničím neodůvodněná víra ve věčný život.

K tomu bude třeba menšího vysvětlení. Lidský organismus si přinese už na svět určitou dávku dynamické životaschopnosti. Ihned začne projevovat touhu zachovat si život, ačkoliv sotva ví, co je to život, a nikdo ho nepoučil, co potřebuje k jeho zachování a rozvinutí. Umí dýchat, hledá potravu, umí ji asimilovat a přeměnit na svůj živý organismus. K čemu je tedy svým přirozeným založením a okolím vychováván? K víře, že to takhle půjde pořád dál. Avšak v organismu se začnou projevovat určité brzdící mechanismy. Nenarosteme přes určitou výšku, nepřesáhneme určitou míru inteligence, citů, pudů, smyslových schopností atd., naopak dosáhneme určité zralosti, která má svůj celkem dost přesně vyhraněný rámec.

Opět si v této zralosti žijeme, jako by **byla** něčím, v čem máme neustále pokračovat. Teprve postupně začneme zjišťovat úpadek některých tělesných později duševních schopností, a nakonec umíráme jaksi vždycky tak trochu překvapeni: K čemu to všechno bylo, když to netrvá dál? Ano, žili jsme si, jako by zdraví a život a určité schopnosti byly naším trvalým majetkem. Zatím však nám byly jen propůjčeny, lépe řečeno, dokázaly se vázat na organismus, dokud se neopotřeboval nebo nebyl napaden chorobou.

Jednoduše by se dalo říci, že všechny lidské vlastnosti máme proto, že jsme se narodili lidmi. V našem osobním počtu však nebylo ani narození, a není ani divu, že ve zdravém organismu nemyslíme ani na smrt. Kdo si to ve mně takhle hraje na nesmrtelného? Je to můj pocit "já". Dlouho si připadám být vládcem svého života a hledím tu vládu rozšířit na svůj majetek, případně na jiné lidi. Pocit já ztrácím, jakmile tvrdě usnu. Pak o sobě nevím, ale pocit "já" ztrácím, i když se tolik soustředím na cokoli, že zapomenu na sebe. Můžeme se spolu trochu zasmát: Nemyslíte, že spíme a soustředujeme se na něco jiného než na sebe také proto, že si chceme od sebe odpočinout?

Není pochyb o tom, že bychom to nevydrželi být stále se sebou. Z toho je patrné, že pocit "já" je jen výplodem našeho vědomí zasazeného do určitého tělesného prostředí. "Já", které se fakticky, ovšem mylně, považuje za věčné, zachovává si sice po celý život kontinuitu, ale nevydrží si stále sebe uvědomovat. Dokonce jsem někdy více sám sebou než jindy. Ale do takových podrobností se nemusíme pouštět.

Přezkoušejme si ještě jednou otázku, zdali pocit "já" je něčím, co je opravdu věčné. Po narození jsem velmi málo sám sebou. Jsem jen jakousi hromadou pudů, v nichž převažuje pud

sebezáchovy. Teprve postupně se začíná "já" z této směsi pudů emancipovat. I tento letmý pohled stačí k tomu, abychom si uvědomili, že pocit "já" je zprvu jen navozen strukturou organismu a pak dále rozvíjen funkcemi tohoto organismu a prostředím, ve kterém žije. "Já" tedy vzniká, "já" se rodí, roste, upadá. A jako všechno, co vzniká, jistě i ono nečiní výjimky, jednou zanikne. Myslím, že o tom můžeme mít jistotu. "Já" je jen určitá míra vlastnosti rozlišovací, potřebná k lidskému způsobu života. Pocit "já" však mohu mít jedině tehdy, jsem-li při vědomí. Omdlím-li, nemám pocit "já". Pocit "já" je tedy také zápis v mozkové kůře, není-li prokrvena, nevydává ze sebe pocit "já", i když tam zápis trvá až do doby, kdy se tato hmota poruší.

Je pochopitelné, že je to dominující zápis, že se kolem něho nějak seskupují všechny ostatní záznamy. Tohoto důležitého, řekl bych klíčového postavení v naší mysli, si musíme být vědomi a musíme jej umět využít. Pro své významné postavení v naší mysli nám vnuká jistotu, že je věčné. Tomuto klamu bychom neměli nikdy podlehnout, protože bychom se jím dali uspat k pouhému vyžití života k pouhé smrti po vzoru zvířat. Mysleme trochu ve hmotných pojmech. Takový zápis v mozkové kůře musí mít povahu nějakého náboje lokalizovaného na určitou soustavu buněk. Nemůžeme ho tedy předat nikam jinam, než kam sahá naše nervová soustava. Proto se cítíme "já" jen ve svém těle. Není potom divu, že také své tělo ztotožňujeme se sebou. To je tedy další navazující omyl způsobený tím, že se svým "já" nemůžeme vyjít ze svého těla. Je však zřejmé, že mé tělo není "já", protože ztratíme-li část těla, kterou mohu pro další život postrádat, např. oko, ztratil jsem jen schopnost vidět, ale na mém "já" nic nebylo. "Já" je opravdu jen pocit, záznam, i když hmotné povahy - náboj.

Kromě "já" i mé ostatní vlastnosti se projevují jen tehdy, jsem-li vědomý. Myslím, že toto stačí k pochopení, že zdrojem "já" je mé vědomí. Byl jsem vědomý už při narození, mé vědomí se však teprve začalo postupně sžívat s tělesným organismem, jaksi se ho zmocňovat. Nejvydatnějším pomocníkem byl mu pocit "já".

O tom, zda také vědomí začalo existovat s okamžikem narození nebo bylo i před tím, nemohu zatím rozhodnout, protože jeho svědek, mé "já", se vyvinulo teprve postupně po narození. A zde je začátek našeho experimentu. Není třeba, abych věřil, že mé vědomí je věčné, nýbrž je jenom zapotřebí, aby mne mé "já" neodvádělo ke starostem jen o sebe, jako by bylo pravým středem mé osobnosti, nýbrž aby mi pomohlo se dostat hlouběji do mého vědomí.

Jestliže samo vyplynulo z vědomí, musí dokázat mne tam také odvést. Žije-li mé "já" jen pro sebe, tj. v jakémisi klamném pocitu věčnosti, sahá pořád po svém okolí, nevrací se do vědomí. Není potom naděje, že by mi mohlo být nápomocné při hledání mé nesmrtelné podstaty, pokud nějaká existuje.

Nikdo naštěstí nevěří, že bude věčně živ, ale jedná, nebo často jedná, jako by tomu tak bylo. Je mu cílem žít co nejdéle, snaží se ze všech sil prodloužit provizorium, jímž je život na tomto světě. Je to jednání nerozumné, pokud je samoučelné a pokud je založeno na strachu ze smrti a na strachu, že po smrti už nic neužijeme. I kdybych si sebedéle prodlužoval život, vždycky se odsuzuji k tomu ho ztratit. Možná, kdybych se nesoustředil na prodloužení života v těle, nýbrž na život ve vědomí, kdybych se přestal ztotožňovat s tělem a začal se ztotožňovat s vědomím, že bych si opatřil důkazy, že jsem méně závislý na určitém druhu života, než si myslím, a že tedy mohu překročit bez pohromy tento rámeček. Mám obavu, že žádná víra v posmrtný život mně neposkytuje jistotu, že mohu žít trvale, pokud se sám o tom nepřesvědčím z vlastní zkušenosti.

Druhý krok:

Rozvinout plně život

Proč plně rozvinout život, který beztak zchátrá a skončí?

Člověk často zapomíná, že je nedílnou součástí přírody, že z ní vzešel po vývoji trvajícím statisíce let a že sám představuje vrchol biologického vývoje. Jako vrcholný článek tohoto vývoje nemůže jednat moudřeji, než se snažit jej co nejdokonaleji poznat, aby mohl usoudit, kam směřuje dále. Je pochopitelné, že vývoj života na zemi, který trval milióny let a přešel v posledních statisících letech do vývoje člověka, jde stále dále. Máme-li po ruce dosti dlouhou časovou, vývojovou řadu, není tak těžké předvídat další fáze vývoje. To je způsob, který se používá v mnoha vědních oborech. My ho použijeme k získání představy o tom, co má člověk činit, aby vyhověl dosavadním tendencím vývoje. Vidíme totiž u všech nižších tvorů, u rostlin, u zvířat, že se řídí do nich vepsaným vývojovým zákonem do všech podrobností, že ani jinak neumějí jednat, že však jim tato "poslušnost" zajišťuje největší možnou míru štěstí. Nebojte se, jako nejsem zastáncem "přírodního" způsobu života na úrovni divochů, tak nejsem stoupencem života, který by zanedbával biologický původ člověka a jeho postavení ve vývojovém řetězu. Naopak, jsem přesvědčen, a není to věc víry, nýbrž zkušeností především lékařů, biologů a psychologů, že čím dokonaleji člověk naváže svým způsobem

života na biologické a psychické procesy v něm probíhající, tím dokonaleji si zajistí onu část "štěstí", která je závislá na přírodních zákonitostech. Není to štěstí celé, ale je to jeho určitá část, solidní základ.

Nepodceňujme lékařství a biologické poznatky! Co nám říkají oba dohromady o vývoji člověka:

Lékař (v závorce biolog):

Oplozené vajíčko se uhnízdí v děloze tím, že svou biochemickou činností naruší malý okrsek její sliznice a vnoří se pod její povrch, aby se obalilo mateřskou tkání, která je má dále žít. Toto vnikání vajíčka do tkáně dělohy se děje s útočností, která je jinak vzácná v lidském organismu a která připomíná leda některé zjevy ze života parazitů nebo dravost zhoubného nádoru. (Srovnejte tento pochod se zachycením semene rostliny v zemi. Je to napodobení rostlinných životních procesů.) Oplozené vajíčko je jedinou buňkou (Celý biologický vývoj na Zemi začal živou buňkou a pak jejím dělením. Je to napodobení v přírodě milióny let trvajícího vývoje.) Vajíčko se rozdělí první rýhou na dvě buňky za několik hodin po oplození, druhého dne je tvořeno již 4 - 8 buňkami, rozdělivši se podruhé a potřetí. Takových buněčných dělení proběhne přes dvacet do třetího měsíce, kdy má lidský zárodek již asi 4 milióny buněk. Počítáme-li, že novorozencův organismus je složen z několika biliónů buněk, je zapotřebí přes 40 takových salv buněčných dělení od oplození do porodu. (To už je obdoba živočišných procesů, při čemž dělení a tím množení buněk probíhá prudčeji než v nižších organismech. Člověk už zde předbíhá vývoj nižších druhů zvířat a vyrovná se vyšším druhům zvířat, jako je opice.)

Zárodek se vyvíjí i co do svého látkového složení. Vývoj ten je velmi pestrý a kdybychom jej dovedli všecek zachytit, byl by ještě mnohem složitější než vývoj velikosti, tvaru a vnitřní organisace těla. Uvedeme jen jako zajímavou ukázkou biochemického vývoje člověka, jak se mění obsah vody zárodku s postupujícím těhotenstvím. Srovnejte si tento vývoj s dále uvedeným tvarovým vývojem. Vodní obsah mladého lidského embrya je tak vysoký, že nezasvěcenec dobře nechápe, jak je možné, že zárodek, tvořený jen ze 2 - 3 % pevnými látkami, rozpuštěnými ve vodě, může udržovat stálý tvar těla. (Je to obdobné tekuté prostředí, jaké měli živočichové na počátku svého vývoje na Zemi. První život vznikl ve vodě, napřed se vyvinuly ryby a teprve potom pozemští živočichové.) Lidský plod se vývojem "odvodňuje".

Tvarový vývoj člověka v děložním životě je v přehledu tento - vždy na konci příslušného období:

2. týden: nemá podoby čtvernožce, ale má základ páteře.

1. měsíc: základ hlavy, žeberní oblouky jako ryba, základy končetin v podobě "ploutví", páteř vybíhá v ocas. (Již během prvního měsíce překonává zárodek milióny let trvající vývoj ryb a přechází do vývoje savců, který následoval po vývoji ryb. Také postupné "odvodnění" odpovídá přesazení ryb na pevninu).

2. měsíc: podoba již spíše savčí, zřetelná ústa i oči, hlava hrbolatá.

3. měsíc: založeny všechny části těla, hlava kulatá, prsty. (Už zde předbíhá lidský zárodek nižší živočichy, kteří nejsou uzpůsobeni k vyšší myšlenkové činnosti, k záměrné práci.)

6. měsíc: začíná se zvolna tvořit první podkožní tuk, plod má již lidskou podobu. (převzato zkráceně z knihy dr. Jan Bělehrádek: Člověk v číslech, Fr. Borový-Praha 1942, biologické poznámky vlastní.)

Než budeme pokračovat dále ve sledování vývoje člověka, zastavme se u vývoje embrya. Vidíme, že tu jde o úplnou vývojovou explozi. V zárodku v těle matčině proběhne vývoj života, který na Zemi probíhal milióny let. To je vůbec povšechně povaha lidského života. Předbíhá všechno, co bylo před ním, přestože přichází v biologickém vývoji naposled.

Podobně je tomu po narození. Zatímco zvířata člověka v prvních chvílích života předhánějí, pak se zastavují ve vývoji a nepřekračují až na malé výjimky práh pudového života. Nemohou ze sebe "udělat" více, než čím jsou. Jedna moucha se téměř navlas podobá druhé mouše a též u vyšších živočichů není tak velkých rozdílů mezi jednotlivci jako mezi lidmi. Na rozdíl od zvířat myšlenkový vývoj u člověka je téměř nekonečný. Duševní vývoj se rozbíhá nejrychlejším tempem až v pozdějším dětství, ve věku školním a po něm a není vlastně ukončen ani ve stáří. Též vývoj citové oblasti s její jemností a bohatostí je věcí teprve pozdního dětství.

Platí pravidlo, že čím nižší živočich, tím po narození rychleji dospěje do své úzce specializované životní funkce. Například včela-dělnice umí těch pár svých výkonů, které bude vykonávat až do své nedaleké smrti, téměř okamžitě a velmi dokonale, jsou jí vrozeny. Husám a většině zvířat, které se dorozumívají zvukovými signály, je jejich řeč rovněž vrozena, takže husa, která se narodí u nás, rozumí huse, která se narodí v Asii. Užívají stejných signálů.

Víme, že kdybychom neučili člověka mluvit, nenaučil by se vůbec lidské řeči, a kdybychom ho přesadili mezi vlky, naučil by se rozumět jim a vyl by podle nich. Také jeho duševní život by jen nepatrně přesahoval hranice vlků.

Z toho vidíme, jak hodně záleží na okolí, ve kterém se člověk ocitne, na vlivech, jimž je vystaven. Se změnou vlivů prostředí mění se postupně i člověk. Zvláště dojmy z mládí působí na něj velmi silně a zanechávají hluboké stopy v jeho povaze až do smrti. Kromě toho i vrozené vlastnosti a sklony jsou u každého lidského jednatelce daleko rozličnější než u zvířat. I u nejvyspělejších zvířat se shledáváme s rozdílnými povahovými vlastnostmi, ale proti rozličným povahám lidí jsou to odchylky nepatrné.

Výchova lidí tedy hraje daleko větší roli u lidí než u zvířat. Výchova lidí je určena poučeností společnosti a nejbližšího okolí člověka, rozvojem jejich pudového, citového a rozumového života. Bohužel, jsou ještě velmi vzdáleny vědeckému řízení výchovy, a to způsobuje, že téměř všichni lidé se ve svém duševním vývoji zastaví dříve, než kam by mohli dospět, kdyby se mohlo ideálně vědecky působit na vychovávaného. Naštěstí není člověk odkázán jen na výchovu, nýbrž přechází na sebevýchovu, a tam má neomezené možnosti. Sebevýchovou může rozvinout postupně všechny rezervy, které obvykle zůstávají nevyužity, přestože stránka sebevýchovy není na Západě na výši. Budu vás v podstatě provázet různými fázemi sebevýchovy, protože ze zkušenosti vím, že se pomocí správně volených metod dá dojít až do takového duševního vývoje, kdy se člověk stává vědomě nesmrtelnou bytostí. Lidé sice i jej uvidí tělesně umřít, jako kohokoliv jiného, ale nebudou už bohužel svědky toho, že dávno před fyzickou smrtí - nikdy po ní - přešel do života svého vědomí a stal se vědomě nesmrtelnou bytostí. Předbímám, ale musím to říci napřed. Naučil se především dvojímu:

1. Dát se poučit dosavadním biologickým a duševním vývojem člověka a předvídat, kam se má ubírat dále. Vývoj směřuje k dalšímu rozvinutí všech lidských vlastností v životní praxi. O tom si promluvíme aspoň schematicky v této kapitole.

2. Překročit hranice biologického vývoje do života vědomí. Vidět v biologické základně prostředek k rozšíření lidského vědomí.

ad 1. První zásadou by mělo být stát se lodí s kormidlem. Řekli jsme si, že i nevědomá a instinktivní poslušnost přírodních zákonů přináší zvířatům určitý druh zvířecího štěstí, které by

ovšem lidem trvalé štěstí neposkytlo. Člověk je však schopen uvědomělé poslušnosti zákonů, které je schopen vědecky poznávat. Je pravděpodobné, že taková poslušnost mu přinese daleko větší a trvalejší míru štěstí než zvířatům.

Učme se především od zvířat. Největší míru štěstí zvíře pociťuje z toho, že se dokáže soustředěně věnovat svému úzce specializovanému úkolu. V tomto ohledu má ovšem zvíře daleko snazší postavení než člověk, neboť má úzce vyhraněné zájmy, a úkoly, které na sebe bere, si vzájemně nekonkurují. U člověka je tomu jinak:

a) jednak si úkoly často konkurují, neboť není tak úzce specializován jako zvíře,

b) jednak se neumí tak dokonale soustředit na svůj úkol jako zvíře.

Velice by se usnadnilo jeho poslání, kdyby se mohl věnovat tomu, k čemu má největší nadání a k čemu má největší sklony, dále kdyby se naučil své úkoly vykonávat s co největší soustředěností. Soustředěnost na úkol není rušena jen nedostatkem zájmu, nýbrž i chatrným zdravím, chybnou výchovu pudů, citů a rozumové činnosti.

Vychovatelé a nejbližší okolí vychovávaného by měli včas rozeznat, které jeho vlastnosti jsou nejvýznamnější. Nedělat si ilusi, že se dají vychovat všechny schopnosti na stejnou úroveň. I z člověka musí vzniknout specializovaný tvor, neboť jen specializovaný úkol jemu odpovídající může vykonávat soustředně a se zájmem. Z pohledu na biologický vývoj živočichů jsme se přesvědčili, že právě tato soustředěnost na daný úkol je tou nejsilnější vývojovou silou. V přírodě jsme všude svědky toho, jak i zvíře, a konečně i rostlina, neúnavně sleduje svůj biologický cíl. Tato soustředěnost daná pudem sebezáchovy způsobila, že ryby při postupném vysýchání některých moří a toků dokázaly se během tisíciletí přizpůsobit suššímu prostředí. Lidský zárodek v matčině těle to dokáže během měsíce. Je nadán nashromážděnou zkušeností celého nesmírného vývoje živočišstva během miliónů let. Věda už ví o této souvislosti, i když si zatím nedovede vysvětlit, proč tomu tak je a jak můžeme zdědit celý předešlý vývoj živočichů a projít jím ve velmi krátké době. Na to nám zatím dávají odpověď jen některá vyspělá náboženství, a proto si jejich argumentace nebudeme všímat. Jestli soustředěnost na zachování života a rodu naučila ryby odhodit žábry a dýchat plícemi a nakonec dokonce létat, uvidíme, jakých zázraků je schopna soustředěnost na úkoly, které si předsevezme vyspělá

lidská mysl. Většina vynálezů vznikla po mnohaletém nebo celoživotním úsilí jedinců a celých skupin vědců a techniků při dokonalé, často nadnormální soustředěnosti na daný úkol. Doporučuji vám přečíst si životopis manželů Curieových. Byli to hrdinové vědeckého zájmu.

Bylo by to krajní nepochopení smyslu lidského života, kdyby člověk nechtěl vyvodit všechny možné důsledky ze svého dosaženého stupně biologického a duševního vývoje. Člověk je totiž jediným živočichem, jemuž je dána možnost libovolně duševně růst, vybírat si zkušenosti, libovolně je kombinovat a získat takovou míru pozornosti a soustředěnosti, že může prorazit krunýřem své osobnosti do širšího sebeuvědomění. Zvláště výběr předmětu pozornosti dovoluje optimálně kombinovat duševní schopnosti a tak je mnohonásobně zvětšovat nad obvyklou míru.

Nepovažujme stav lidství za náhodný, važme si toho, že jsme jeho příslušníky a hledme z toho stavu vytěžit přechod do vědomé nesmrtelnosti. Že je to možné, není už dáno logikou vývoje, nýbrž možnostmi lidské vůle a mysli. O těchto možnostech se ovšem musíme přesvědčit. Nestačilo by v ně věřit nebo se jim u jiných obdivovat.

Ještě jednou bych chtěl varovat před tím, abychom nepodceňovali lidskou práci, konanou se zaujetím, a vůbec nic, co jsme schopni dělat s láskou. Rozumové zaujetí není nikdy úplným soustředěním celé lidské osobnosti, právě jako jím není citové zaujetí. Láska je projev vůle, nikoliv jen citu. A volní zaujetí je základem toho nejdokonalejšího soustředění.

K čemu míří všechny tyto poučky?

Nejcennějším na stavu lidské mysli je její bdělost, ta se umocňuje pozorností a soustředěností. Těmito prostředky vhodně použitými lze předběhnout vývoj lidstva jako celku během jediného lidského života o další milióny let. Je-li hmota člověka schopna vývojové exploze už v těle matčině, je stejných divů schopna lidská mysl ozbrojená cílevědomou vůlí. To je logická nutnost.

Někteří lidé podporují svou bdělost pitím černé kávy nebo kouřením. I když necháme stranou škodlivé účinky takového počínání na zdraví a nebezpečí zvyku a potřeby stále větších dávek těchto jedů, musíme vzít na vědomí, že je to mechanický způsob získání bdělosti zevními prostředky, činí nás závislými na zevních prostředcích a nevypěstovává v nás schopnost dopracovat se vyššího stavu bdělosti vlastní silou, naopak vede k resignaci na její dosažení vlastními duševními prostředky, a tím k zanedbání sebevýchovy a sebevýchovných prostředků.

Tato kapitola se dá shrnout takto.

Rozvinutím života je míněno především rozvinutí pozornosti, bdělosti, vůle. Mělo by se provádět soustavně od narození až po dosažení schopnosti soustředit se na něco tak abstraktního jako je lidské vědomí. Tak postupně lidský život v těle přestane být cílem a začne být prostředkem k nabytí života širšího, tedy něčeho, o co se dosud pokoušeli jen náboženští myslitelé. A je tu velký rozdíl mezi tím, co se navrhuje zde a co dělali oni. My se snažíme nabytí věčný život na Zemi, oni po smrti, my pomocí rozvinutí života, oni jeho zúžením. Zatím se tomuto systému bohužel učíme jen nevědomě tím, že prostě všichni žijeme a nabýváme schopnost se soustředit. Nemůžeme zatím zlepšit svou situaci než tím, že vědomě a záměrně navodíme nejdokonalejší příležitosti soustředění.

Dítě po svém narození žije pudovým, později smyslovým životem, tedy způsobem zvířecím. Je-li jeho organismus zdrav, dovede se soustředit na všechno, co ukájí jeho pud sebezáchovy. S rozkoší psa se krmí mateřským mlékem, s blažeností kočky spí ve své postýlce tvrdým bezesným spánkem atd.

Otevírající se smysly jsou předmětem ustavičných objevů dítěte. Naučí se už také používat donucovacích prostředků, především pláče, aby si vynutilo, o co si neumí ještě říci. Mělo by se jeho pokřiku vyhovovat s rozmyslem a důsledně, aby se brzy naučilo rozlišovat, co může mít a co nikoliv. Nebudeme mu odpírat, co potřebuje, ale nebudeme vyhovovat jeho pomalu se projevujícím choutkám opatřit si větší péči svého okolí stát se důležitým, stále rafinovaněji si vymýšlet sebeuspokojení. Tak se postaráme už u nemluvněte, že si bude uvědomovat svou závislost na okolí a že se naučí nejjednodušším prvkům sebevýchovy. Snažíme se beztak u dítěte o to, aby co nejdříve postupně v jednotlivých složkách výchovných přecházelo k sebevýchově.

Dalším stupněm soustředění, které musíme hojně dítěti dopřát je hra. Mohou to být prosté, jednoduché hračky, pokud možno zpočátku nikoliv mechanické. Všechny tyto body nebudou rozvádět, protože je přede mnou rozpracovali dětští psychologové.

Následuje zadávání drobných úkolů, které však mají vždycky nějaký užitečný smysl. Dítě se učí sebezáporu, odměnou je mu užitek, který neslouží jemu, nýbrž někomu jinému. Má se učit soucitu, schopnosti vmýšlet se do postavení druhého atd.

Ve škole se nemá dítě učit pro známky, nýbrž pro věc. To je velmi náročný úkol pro vychovatele. Dítě neví, proč by se mělo

naučit tomu či onomu. Nemělo by se šetřit vysvětlením. Zamane-li si, že se něčemu učit nebude - a bývá to obyčejně předmět, ve kterém má nějaké nedostatky - je nutné je donutit, aby se tomu naučilo, nezůstávat jen u domluv. Převzít na sebe jeho vůli, zastoupit ji svou vůlí vychovatele. Dělá-li se to s tvrdošíjnou neúnavností, dítěti připadá, že je příjemnější změnit postoj vůči učení a najednou se samo začne učit. Škola by měla za pomoci rodičů včas a bezpečně odhadnout, k čemu má dítě nadání, a jak vzbudit u něho zájem o to, k čemu nadání má. Dnešní škola klade na dítě velké rozumové požadavky. Nemůže-li dítě zvládnout učebnou látku ze všech předmětů výtečně, mělo by se mít k tomu, aby aspoň něco zvládlo velmi dobře, aby se naučilo dokonalému soustředění a dokonale se něčím zaujalo. Hry, sport a tělocvik by měly po celé mládí hrát u dítěte velkou roli. Především kolektivní hry a kolektivní formy sportu. Nenechat dítě nečinně lelkovat, pokud možno poskytnout mu příležitost věnovat se aspoň reprodukčnímu umění (hudbě, zpěvu, recitaci atd.), tedy neopomíjet ani jednu příležitost k podnícení jeho pozornosti a k rozvinutí jeho duševních schopností.

Nikdy je nepřetěžovat. Naučit je též intensivně odpočívat. Tedy pokud možno nic nedělat polovičatě. Citový život potřebuje stejné péče jako život rozumový.

Jeho rozvoj se podporuje, není-li vychovááno samo, formuje-li se důsledně jeho citový poměr k sourozencům, rodičům, společníkům, vychovatelům a společnosti, pomáhá-li se mu taktně při řešení jeho citových rozporů a dává-li se mu příležitost mít správný citový poměr ke zvířatům a rostlinám.

Až potud to byly poučky všeobecně známé. Bylo možno je vyřknout téměř imperativně, protože jejich platnost je dnes všeobecně uznávána v kruzích psychologů, pedagogů a lékařů. Přesto zde musely být uvedeny, aby nevznikl omyl, že by stačilo k rozvinutí života splnit některé speciální požadavky, které budou uvedeny dále. Není-li nebo nemůže-li být splněno, co bylo uvedeno vpředu, stane se všechno, co bude uvedeno dále, neorganickým přídatkem k neúplnému životu a nebude to znamenat pro dítě přínos, nýbrž pokroucení a znetvoření života. Je tedy zapotřebí zachovávat známý postup od dosažení všeobecných cílů k dosažení cílů speciálních.

Je samozřejmé, že podle povahy dítěte je nutno kombinovat a různou váhu klást na uvedené výchovné prvky. Všechny děti nemohou být ani hudebně vzdělané, ani sportovně vyspělé, ani intelektuálně nadprůměrné. Rozhodující je, aby každé dítě bylo tak

připraveno pro samostatný život, aby činnost mu svěřenou dělalo radostně a lehce, aby se dovedlo včas přizpůsobit novému prostředí a novým podmínkám práce. Řekl bych nejraději, že jen ten, kdo dovede svou práci vykonávat jako opravdovou hru, kdo stejným způsobem se dovede zhostit společenských úkolů, zachová si vnitřní klid i tam, kde jiní se nervově hrouť. Učme se od některých dětí, s jakou vážností se vžívají do svých her, s jakou důležitostí opatrují svou panenku, staví na potoku hráz apod. Tyto děti i při vrcholné činnosti si odpočívají, neboť zapomínají při hře na sebe a myslí na hru, jednají neosobně. Při zdravě prováděné hře děti zapomínají na sebe a radují se ze spolupráce s ostatními dětmi, a pokud si hrají samy, rovněž nemyslí na sebe, nýbrž na předmět své hry. Podobně vypadá zdravě prováděná "hra" dospělých.

Nebylo by správné, kdyby byl někdo tak zabrán do své činnosti, aby zanedbával svou osobní hygienu, fyziologické potřeby, např. hlad, žízeň apod., ale bylo by dobře, kdyby si svou činnost zorganizoval tak, aby po určitou, zdraví neohrožující dobu nemusel vůbec myslet na sebe, aby mu např. nějaký vnější mechanismus ohlásil, kdy má svačit, kdy si má odpočinout, kdy má jít domů apod. dovede-li si zařídit takovou nerušenost ve hře, pokud ovšem vykonává činnost, která, i když je velmi namáhavá, jej těší, pak neustále svou činností roste a se rozvíjí.

Je jedno důležité poznávací znamení zdravého organismu: zdravý organismus na sebe nemyslí. Čím totiž méně na sebe myslí, tím snazší průchod dává své podvědomé činnosti, aby za něj opatřila vše dokonaleji - protože je k tomu zařízena, než jak by to dovedl zařídit přemýšlením a osobním úsilím. Proč je tvrdý spánek tolik posilující a proč obnovuje tělesné i duševní síly? Především proto, že svou vědomou činností nerušíme regenerující činnost podvědomí. Zachováte-li se podle výše uvedených rad, popřejte těmto nepostradatelným silám i přes den, aby působily silněji, než když se pořád obíráte sebou, když jste plni starostí, co uděláte, dejme tomu, až přijдете domů, doma zase, co bude v zaměstnání atd. Takový kolotoč útočí i na nejzdravější nervy a nijak neprospěje k rozvoji osobnosti. Lidské schopnosti rostou mírou soustředěnosti na to, co se vykonává, a tedy i mírou nerušenosti, zamezením infiltrace myšlenek jiné kategorie. I když jde o činnost velmi složitou, jde vždycky o určitý okruh myšlenek a obratností, který, není-li rušen jiným okruhem, vytvoří mezi sebou brzy trvalé spoje, které usnadní dotyčnou činnost tak, že se stane radostnou hrou.

Většina lidí, když jim poradím ještě dále něco navíc, řeknou mi plným právem, že na to nemají čas. Myslí-li někdo stále na svou činnost a ještě na sebe, opravdu je přetížen a už se na něm nesmí nic dalšího chtít. Jiná otázka je, zda-li jedná účelně. To tedy máme úplně na sebe zapomínat? Nikoliv, tak to nebylo myšleno. Je třeba jen pochopit, že konám-li nějakou činnost, jejíž výsledky nejsou určeny pro mne, nýbrž třeba pro společnost nebo pro jiného člověka, je účelné, abych co nejvíce omezil myšlení na sebe. Vždyť před započítím takové činnosti musím zvážit, zda ji budu moci vykonat bez ohrožení sama sebe, a je-li tomu tak, pak už mám na sebe zapomenout. Namítnete, že při každé činnosti se toto nedá praktikovat. Tvrdím opak, ovšem jen za těch předpokladů, když někdo nevezme mé rady příliš přímočaře a primitivně. Kdyby dělník nedbal u stroje na bezpečnostní opatření, přišel by o zdraví nebo o život. Znalost bezpečnostních opatření a dbalost o jejich dodržování se má stát okruhem, který probíhá se samozřejmou samočinností. Pokud tomu tak není, je nutno na ona opatření myslet. Zeptejte se však dejme tomu dobrých zkušených řidičů aut, zda by přemýšlením vyřešili neočekávanou dopravní situaci lépe než instinktivním zásahem, který působí bezprostředně a je lepší ochranou než pomalé přemítání, na něž není někdy času. Proto se stává, že řidič často vyjde z nebezpečné srážky nezraněn, ale spolujezdec, který se teprve následně přizpůsoboval, a tedy pozdě, přijde o život.

Jinými slovy: Pokud řidič myslí na svou bezpečnost, není při jízdě tak bezpečen, jako tehdy, až už vytvoří v sobě mechanismus, který za něj myslí na bezpečnost. Až mechanicky řadí rychlosti, stlačuje plyn nebo brzdu a všímá si dopravních značek, podobá se umělci hrajícímu na klavír, který čte noty tak bravurně, že může dílo umělecky provést.

Dokud člověk zmíněným způsobem nezvládá svůj život, dokud se stále musí pracně zabývat věcmi, které jiní řeší s naprostou samozřejmostí, není naděje, že by jej mohl rozvinout až k hranicím nesmrtnosti. Bude se třeba celý život hmoždit s nějakými dobře míněnými speciálními soustředovacími cvičeními, ale neuspěje. Stále je třeba si být vědom toho, že lidský život není náhodným plodem vývoje, nýbrž zákonitým jeho vyvrcholením. V tom je jeho smysl. Domníváme-li se, že ho můžeme pošlapat, že ho můžeme potlačit, nebo prostě nedbat, zda se dostatečně rozvinul, nedospěli jsme k plnému lidství, a proto nemůžeme zbudovat žádnou jeho nadstavbu. Kde chybí základy, tam nemůže stát dům.

To ovšem ani zdaleka neznamená, že máme brát život tak, jak přichází, že nemáme znát rozumnou míru zdrženlivosti a čistoty. Naopak schopnost výběru je další důležitá složka růstu, o níž promluvíme v další kapitole.

Třetí krok:

Očistit vědomí

Zde se už dostáváme pro většinu z vás do neznámé země. Jde-li totiž někomu jen o to, aby rozvinul běžný lidský život končící smrtí "já" - to je jinými slovy, ale přesněji vyjádřená fyzická smrt a všechno, co s ní souvisí - nepotřebuje provést nic z toho, co následuje.

Má-li vám být všechno, co bude dále napsáno, lehce srozumitelné, vezměte na vědomí, že vycházím z několika předpokladů, jejichž platnost jsem již částečně odůvodnil. Kdyby byly neplatné nebo kdybyste o nich pochybovali, celý systém dalších dedukcí by se zhroutil buď fakticky nebo ve vašich očích.

Předpoklad číslo jedna zní:

Na vědomí novorozeněte se postupně navěšují dojmy ze zevního světa, které mu zprostředkuje tělo. Z těchto dojmů se vytváří soustava, jejímž středem je pocit jáství. Vědomí však předchází vzniku a pocitu jáství.

Není to víra, nýbrž na skutečném životě novorozeněte vyzorovaný fakt. Není to, prosím, axiom, jako třeba v geometrii, na nějž se musí věřit, aby se z něho mohla odvodit celá soustava myšlení, protože věda nám dokazuje, že tak jak byl předpoklad vysloven, tak také vypadá skutečnost. Slíbil jsem vám přece, že budeme vědečtější než chemik a než kterýkoli vědec, neboť nebudeme muset na nic věřit, jako musí věřit oni, chtějí-li se vůbec pohnout z místa.

Zvolili jsme si za předmět svého studia lidské vědomí. Chceme se přesvědčit, zda trvá teprve od narození dítěte, či zda existuje i před ním, zda je to jev dočasný či stále trvajícím, jakou má spojitost s vědomím ostatních lidí a bytostí, s hmotnou podstatou. Jestliže vědomí pak je časově neohraničené, zda je možno se k

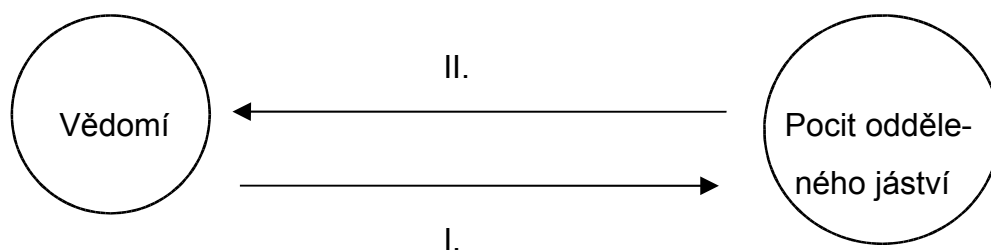
němu přidat se svým pocitem "já" a tak si zachovat život i za hranice fyzické smrti.

Prozradil-li jsem vám, že je to možné, nepředkládal jsem vám nic k věření, nýbrž - a na to mám právo - sdělil jsem vám už napřed výsledek zkušeností všech, kteří tohoto cíle dosáhli.

Není zapotřebí tyto lidi jmenovat, protože i kdybyste se s nimi setkali, nerozeznáte je od jiných lidí. Nemají jiných známek než všichni ostatní, nejsou to nadlidé, jsou to jen lidé šťastnější a vyrovnanější než ostatní.

Ještě něco musím napřed prozradit ze zkušeností těch, kteří zmíněný experiment provedli. Povede-li se někomu vejít se svým "já" zpět do vědomí, podobá se to navlas smrti, neboť "já" se vrací, odkud přišlo, vrací se do stavu, ve kterém ještě neexistovalo. Připadá nám tedy, že doopravdy umíráme, a nikdo by nám ten dojem nevyvrátil. Ve skutečnosti však jen uzavíráme okruh, který bychom mohli naznačit takto:

Obraz č. I:

Dosud jsme provedli cestu označenou římskou jednotkou (I.). Sílu vědomí jsme přetvořili pomocí těla, jeho funkcí a pomocí života v zevním světě na pocit "já", odděleného od všech "já" ostatních lidí i od vědomí, ze kterého vzešlo a ze kterého bere ustavičně sílu. Nyní se budeme snažit provést druhou část cesty, označenou římskou dvojkou (II.): se svým "já" vejít nazpět do vědomí.

To bylo řečeno jen proto, abyste se zbytečně nelekali, nýbrž naopak měli důkaz, že se experiment daří, pociťujete-li při něm příznaky smrti. Později vám dám ještě přesné dispozice. Nediňte se, že se pravděpodobně vaše "já" hned napoprvé neudrží ve

vědomí delší dobu, nýbrž se vrátí do stavu oddělenosti. I tak však bude bohatší o takovou zkušenost, z níž načerpáte záviděníhodnou sílu a svěžest do dalšího života a budete bohatší než kdokoliv jiný.

Pokračujme v logickém rozvoji stanoveného předpokladu:

Život zvířete je obdobný životu člověka. Dá se předpokládat, že zvířecí "já" také vyplynulo z vědomí. Zvíře však se nikdy nedostalo ke skutečnému lidskému myšlení, neboť až do smrti žije převážně pudovým životem. Žádné zvíře netouží být něčím více než čím je, umí vykročit ze své úzké specializace jen nepatrně, a to jen zásahem člověka. Je to potom spíše zásluhou lidské vůle než zásluhou vůle zvířete. V rozsahu zvířecího myšlení tedy není ani možnost ze všech nejzazší, dostat se pomocí manipulace s "já" nazpět do vědomí. Z toho vyplývá, že člověk to může učinit jen tím, co zvíře nemá. Na to, co má navíc, nutno tedy zaměřit pozornost, a tam hledat klíč k dalšímu rozvoji lidských možností.

Vypočítejme si to:

a) především je to tělo, které je jenom obdobné zvířecímu, nikoli stejné s ním. Podíváme-li se na těla různých zvířat, vidíme, že i odlišná zvířecí těla přinášejí rozdíly ve zvířecím životě. Kočka žije jinak než pes, má jinou povahu, sklony atd. I jednotlivé odrůdy psů se liší povahou. Vcelku se dá říci, že čím jednodušší tělo, tím jednodušší život s menšími variacemi, s menšími možnostmi a s užší specialisací. Tak jednoduché tělo jaké mají např. rostliny, už neumožňuje ani pohyb v tom smyslu, jak jsme na něj zvyklí u zvířat. Naopak, čím složitější tělo, tím se v něm vědomí rozrůstá do složitějších funkcí. Připadá nám, jako by každý tělesný orgán zračil a dál rozvíjel v podstatě neutrální vědomí, konkretisoval je svou funkcí a zároveň omezoval jeho nekonečné množství. Pravím nekonečné možnosti, protože různá zvířecí a rostlinná těla vykazují schopnosti, o kterých se nám lidem ani nesní. Jsou to však schopnosti úzce specialisované, je jich u jednoho těla málo, proto tělo rostliny nebo zvířete nikdy není nositelem mnohotvárné činnosti lidské.

Bylo tedy třeba vyvinout především během miliónů let takové tělo, jaké máme my lidé, abychom mohli jednou pomocí něho pojmout myšlenky, jimiž se zabýváme.

Je pochopitelné, že jen zdravé tělo může zastat všechno, co od něho očekáváme. Je však pravděpodobné, že i většina takových závad těla, které nebudou rušit mysl, dovolí provést všechno, co od ní budeme požadovat. Ještě důležitější je, že tělo není ke všem úkonům ihned zralé. Jen tělo dospělého člověka

projevuje všechny funkce, kterých budeme potřebovat pro své úkoly. Tělo novorozence váže zatím jen pudový život pak smyslový život, s dospíváním stále větší měrou rozumový a citový život a konečně se rozvíjí a stabilisuje veškerá vnitřní sekrece a pohlavní život. Nedospělý člověk by se neměl pouštět do experimentu, který zde navrhujeme, protože mu chybí "celé" tělo ve smyslu všech funkcí dospělého lidského těla.

Tělo je v našem experimentu vůbec nejcennějším nástrojem, protože ono nám zprostředkovává onu část vědomí, kterou transponuje do konkrétních funkcí, a touto částí vědomí vlastně zaútočíme na komplexní vědomí a ztečeme jeho brány. Kdybychom měli např. jen zvířecí tělo, měli bychom k dispozici jen ty transformované konkretisované prvky vědomí, jaké má zvíře, a ty by nám nestačily k provedení cesty zpět do celého vědomí. Ze zkušenosti je známo, že jen z dospělého zdravého lidského těla vede cesta zpět do vědomí, jen tam se může přejít z vývoje biologického na úroveň vědomí a učinit tak další vývoj na úrovni biologické zbytečným.

b) Dalším důležitým klíčem je postavení pudového života v rámci ostatních duševních schopností člověka. U zvířete je pudový život nejvyšším projevem zvířecího vědomí. Proti pudovým potřebám je zvíře bezmocné. Na druhé straně pudy a instinkty jsou také tou největší ochranou zvířete. Vděčí jim za zachování rodu a za tělesnou bezpečnost. Kdybychom se my lidé ocitli se svými málo vyvinutými instinkty ve zvířecí kůži, velmi brzy by to končilo katastrofou. Byli bychom plni strachu, naše duševní činnost by se redukovala na strach, neboť bychom se přesvědčili, že s lidskými vlastnostmi bychom ve zvířecím těle byli téměř bezbranní proti různým škůdcům, nadaným zvířecími instinkty škůdců. Naproti tomu u člověka pudy mohou hrát úlohu podřízeného činitele, protože "strážcem" lidského rodu je daleko rozvinutější rozum. Nicméně, kdyby člověk žil v pralese a neměl mnoho technických prostředků ochrany svého života, vrátily by se mu instinkty a začaly by hrát daleko větší roli než u civilisovaných lidí. Důkaz toho vidíme u lidí žijících v pralesích Konga a jinde na úrovni primitivních lidí.

To je důležité vědět:

U člověka je všechno, co je u zvířat rozvinuto pro potřeby jejich života, obsaženo jaksi v latentním, dřímajícím stavu. Člověk má v sobě všechno, čím ve svém vývoji prošel, nepotřebné však ustupuje do pozadí, aby uvolnilo místo pro potřebnější. A zde jsme u správného pochopení klíče "pudy". Jedině tehdy, když jsou nás

pudy poslušny a ne my poslušni pudů, můžeme počítat s tím, že se povzneseme nad zvířecí úroveň života a s tím také nad zvířecí možnosti. Bylo by však chybné, kdybychom pudy prostě potlačovali. Ony představují sílu, bez níž se neobejdeme ani my. Kdybychom je chtěli potlačit, střetávali bychom se možná s jejich odporem tak dlouho, až by nás ten boj úplně vyčerpал. Proto bude daleko lépe, když jejich sílu dokážeme regulovat a odvést tam, kde ji můžeme účelně použít. Zapřáhneme je jaksí do vyšších služeb, než v jakých je schopno jich využít zvíře. Nikdy však se bez jejich síly nemůžeme obejít.

c) Konečně nejjemnějším klíčem je lidská mysl.

Tam jsme nejdále ze všech živočichů, čili odtamtud musí být veden náš útok na ještě vyšší cíle. Lidská mysl má svou složku rozumovou a citovou. Ani jedna z nich by se nevyvinula pouhým životem v lidském těle, nýbrž jedině výchovu.

P ř í k l a d :

Člověk má schopnost se naučit mluvit, ale kdyby ho nikdo řeči nenaučil, nemluvil by. Uvědomte si tento rozdíl oproti zvířatům. Řekli jsme si, že kdyby husa vůbec neslyšela druhou husu, přece by ovládala všechny husí signály a až by se jednou setkala s jinou husou, ihned by se pomocí nich s ní domluvila. Na tomto rozdílu nám bude velmi záležet. Schopnost dorozumívat se signály je např. husám vrozena, kdežto lidem řeč není vrozena, lidé se jí musí naučit od svého okolí poslechem, učením. Řeč je tedy "umělou" nadstavbou právě jako celá lidská kultura, společenské zvyklosti atd.

Součástí řeči je neartikulovaný zvuk, který je vrozen, je ho prostě schopna tělesná struktura člověka bez učení, jak se konečně přesvědčujeme z křiku novorozeněte od první chvíle jeho života. Bylo by chybné se domnívat, že myslíme jen tak, že si myšlené vnitřně předříkáváme. Myslíme daleko rychleji, a čím rychleji někdo myslí, tím méně je vázán na vnitřně mluvenou řeč. Jen pomalé myšlení je myšlení vnitřně mluvené, ale i v něm vnitřně myšlená a mluvená řeč hraje jen úlohu klíče. Je to asi takto: V lidském mozku je celá paměť utříděna do jakýchsi celků. Vyslovené pojmy mají schopnost tento materiál shromažďovat, jaksí zaobalovat do jednotlivých složek, proto slovním vyjádřením se dá určitá složka vyjmout z celku a rozvinout. Kdo se nenaučí mluvit, nemá schopnost tohoto utřídění, rozvinutí a kombinování myšlenek. Této klíčové povahy řeči budeme s snažit využít v našem experimentu. Abychom se nemuseli s nikým hádat a nemuseli dále bádát o dosahu daných klíčů, řekněme, že pokud je

nám známo, povídává nebo rozprávějící si lidská mysl je tím nejvyšším a nejzazším článkem v biologickém vývoji živočišstva na zemi. Odtamtud je tedy možno jít dál, pokud se dá předpokládat, že vývoj jde a půjde stále dál. A protože tomuto předpokladu vyhovuje všechno co je nám známo o dosavadním už dosaženém vývoji, berme jej na vědomí.

Vždyť nestačí znát, kam se chceme ubírat, nýbrž je třeba vědět, odkud se chceme dát na pochod. Chci-li jít dejme tomu do Říma - abychom zůstali u běžné středověké průpovědi, známé v Evropě už od starověku - budeme muset volit jinou cestu, půjdeme-li tam z Londýna, než když vyrazíme z Prahy. Cesta se nám bude jevit jinak podle zvoleného východiska, i když obě povedou do Říma.

Vysvětlení postoupilo tak daleko, že na podkladě pochopeného předpokladu číslo jedna, lze učinit

předpoklad číslo dvě:

Vědomí se nejpozději v okamžiku zrození dítěte zmocnilo těla a s ním postupně všech jeho funkcí a z jejich souhrnu vytvořilo pocit jáství. Cesta zpět do vědomí by mohla vést od tohoto jáství, jehož vrcholným znakem je povídává mysl.

To je pravděpodobně nejvhodněji zvolené východisko, protože lidská individualita, vyjadřovaná pocitem "já jsem", pocitem jáství, je ze všech živočišných individualit nejvyspělejší, nemáme k dispozici nic dokonalejšího.

Zde by se mohla vyskytnout oprávněná námitka: člověk - bereme-li všechny živé bytosti jako jeden velký celek - nemůže činit výjimku vedle ostatních nižších živočichů, u nichž já není tak vyvinuto. Platí-li o člověku, že se vědomí zmocňuje jeho těla, pak u zvířete se zmocňuje zvířecího těla, jenže v něm nevyprodukuje, vzhledem k povaze zvířecího těla, nic více než pudový život. I u člověka pudy jsou první, které začnou fungovat nejdříve. Proč tedy hledat východisko v lidském pocitu jáství, které se u člověka formuje až mnohem později a je jaksi vzdálenější od čistého vědomí než pudy?

Odpověď: Představitelem převážně pudového života je zvíře. Jelikož víme o zvířeti, že nemůže ze sebe učinit více než čím je, že jeho vývoj nedospěl zatím tak daleko jako vývoj člověka, musíme se smířit s tím, že je jediný na tomto vrcholu vývoje, jímž je člověk právě se svým vyhraněným pocitem jáství, jsme schopni sestoupit jak do největších výšek, tak do největších hloubek. Je to

cesta z největší dálky, ale jde také do největších dálek, jak vidíme ze všech vynálezů techniky a vědy.

Další námitka: Navrhujete nám jít se svým pocitem "já" někam do vědomí. Cožpak člověk nemá vědomí? Vždyť on má nejširší vědomí ze všech živočichů. Kam tedy vlastně chcete jít?

Odpověď: Všichni živočichové mají své vědomí. Má je housenka, pták i člověk, avšak každý z nich má jinou míru vědomí. Lidské vědomí je ze všech živočišných vědomí nejširší. Jde-li však ve všech případech o totéž vědomí a mění-li se jeho kvalita jen podle toho, jakého těla se zmocnilo a jakých zkušeností v něm nabylo, pak si musíme přiznat, že individuální vědomí není celým možným vědomím, že každé živočišné vědomí je jen taková část vědomí, jaká se může projevit podle složitosti těla. Čím složitější a vyspělejší tělo, tím se v něm může projevit složitější a vyspělejší vědomí, poskytne-li mu prostředí k tomu ještě vhodné podmínky, aby se rozvinulo. Těmi zevními podmínkami nemyslím jen klima a ostatní životní podmínky, za nichž se tělo vyvíjí a žije, ale i uvědomělou výchovu, se kterou se shledáváme i u vyšších druhů zvířat, jako třeba u opic.

I nejsložitější lidské vědomí, nevede k poznání nesmrtelnosti vědomí. Čím to asi je? Buď že vědomí není trvalé, nesmrtelné, a vzniká se zrozením těla, nebo je trvalé, avšak všem živočichům brání právě všechno, co se na ně navěšilo, přístupu k jeho věčnému jádru. Není-li vědomí věčné, o tom se přesvědčíme prostě tím, že s něho sejmeme všechny přídatky. Zmizí-li s nimi i ono, je celým vědomím jen to, co z něho známe, zjednodušeně řečeno, u člověka pocit jáství. Odstraníme-li však všechno, co se vytvářelo kolem něho od narození na svět, a ono přece zbude a ukáže se být nezávislé na všem, co se k němu přidalo, pak je tu proveden důkaz, že není závislé na pocitu "já", ani na těle, a že ho může přežít. Protože však tím pokus nekončí, nýbrž - jak víme ze zkušenosti - teprve začíná, a vědomí, netísňeno pocitem "já", se začne rozšiřovat za hranice dosavadní vyhraněné individuality, je možno se přesvědčit o vlastní nesmrtelnosti.

Znovu podotýkám, že není třeba ani chvíli věřit v nesmrtelnost lidského vědomí, nýbrž jen vědecky a podle zkušeností všech, kdo tento pokus provedli, provést sám na sobě tentýž pokus o očištění vědomí, jak bychom to nejpřiléhavěji mohli nazvat.

Předpoklad číslo tři:

Naše vědomí je odvozené vědomí od širšího, nám dosud neznámého vědomí. Je-li jeho podstata stejná jako podstata

neznámého širšího vědomí, pak je možné, aby se naše odvozené vědomí vliilo do vědomí neodvozeného, zdrojového. Můžeme to provést tím, že se naše odvozené vědomí zbaví všech vazeb s prostředím, do kterého se vžilo. Je to vlastně sestup s naším "já" do čistého vědomí.

Hned jedna správná námitka:

Vždyť jsme si řekli, že pocit "já" je právě tím nejzazším přívěskem vědomí. Jestliže je pravda, že všechno, co se přivěsilo od našeho narození k našemu vědomí, nám brání právě v tom, abychom do něho pronikli, pak nám v tom brání právě, a možná nejvíce, pocit jáství. Nezbavíme-li se ho, nemůžeme objevit své čisté vědomí nebo nebude to vědomí čisté. Zbavíme-li se ho, ztratíme vědomí o sobě jako o "já", čili přestaneme vědomě existovat.

Tento nedostatek se má právě odstranit splněním prvního požadavku, který jsme vyslovili v kapitole druhé, v druhém kroku: rozvinout plně život.

Zopakujme si, co rozumíme plným rozvinutím života! Je to nabytí takové míry soustředěnosti, že dokážeme úplně zapomenout na sebe, tj. svým způsobem vyjít ze svého "já". Kdo nedocílí této míry soustředěnosti v zevním životě, marně bude ve svém nitru pátrat po hlubinách vědomí, vždycky jen objeví své odvozené malé "já" a dál se nedostane. Proto je nesprávné vysvětlovat si "zbavení všech vazeb s prostředím, do kterého jsme se vžili" jako odchod ze světa a zanechání veškeré činnosti. Právě správně prováděná činnost je nejlepší průpravou pro vstup do čistého vědomí.

Požadavek očisty vědomí je potom třeba chápat asi takto. Půjdeme soustavně po oněch třech klíčích (a, b, c), které jsme uvedli na začátku této kapitoly.

Ad a) **Klíč: tělo.**

Především bychom se potřebovali zbavit pocitu tělesnosti. Zase není dost dobře možné se ho zbavit, jestliže jsme nesplnili požadavek mít zdravé tělo. Zdravý organismus na sebe nemyslí, jako by o sobě ani nevěděl. To už je značná míra zbavení se pocitu tělesnosti, toho nejzákladnějšího pocitu omezenosti. Jinými slovy: Na počátku naší cesty je rozvinutí života. S ním souvisí dosažení co nejdokonalejšího zdraví. Kromě toho, co zatím doporučuje lékařská věda, bylo by dobré, nikoli však nezbytně nutné, vhodné zvláště tam, kde máme k dispozici jen podlomené zdraví, pěstovat hatha-jógu, ale nikoliv jako pouhé nesoustavné cvičení, nýbrž např. tak, jak ji doporučuje Yesudian ve své knize

"Sport a jóga". Hatha-jóga není náboženství, jak se mnozí mylně domnívají, nýbrž po tisíciletí v Indii propracovávaný, bohužel i tam jen hrstce lidí známý, systém cviků kombinovaných s řízeným dechem a s uklidňováním a soustředěním mysli.

Dokonalé zdraví je dobrý a nezbytný začátek, ale během pokusu bude třeba daleko dokonaleji se zbavit pocitu tělesnosti.

Všeobecně lze říci o celém pokusu, že to není záležitost několika hodin, dní, měsíců, nýbrž celého života. Vyžaduje si celého člověka a nejlepších jeho sil. Kdo se mu nevěnuje s větším zájmem než čemukoliv jinému, co podniká, nedostane se v něm příliš daleko. Učiní nějaký krok, ale nezíská jistoty o své nesmrtelnosti, tím méně vědomou nesmrtelnost samu. Je to pochopitelné, protože jde o překročení hranic času a prostoru. Víme co dá práce se dostat do vesmíru, třeba jen kousek od země. Spolupráce kolika lidí je zapotřebí! Při našem pokusu je tomu obdobně, je to také odpoutání od země, avšak s tím rozdílem, že se přitom překračují v lidském nitru hranice vesmíru. Podaří-li se to, dostává se člověk dál než jsou nejvzdálenější světy. Je zřejmé, že je to nejdůležitější pokus, jaký může člověk provést. Zatím nevíme o ničem dalším, co by člověk mohl na zemi a ze země podniknout. Nezapomínejme však na jednu důležitou věc: lidské "já" a lidské tělo je vesmírná loď jen pro jednoho člověka. Nikdo s námi nemůže letět, celý let musíme provést sami. Jakmile se "odlepíme od země", také při našem pokuse nastává "stav beztlížnosti", nemylme se však, není to cíl, je to jen známka toho, že se vzdalujeme od "země", nikoliv že jsme dosáhli cíle.

Jediný cíl je rozšíření vědomí za hranice času a prostoru, tedy i za hranice vesmíru. Nejhorším příznakem na pokusu je, ztrácíme-li vědomí. V takovém případě je třeba včas pokus přerušit a neopakovat jej dříve, dokud se nedozvíme, jak zamezit takovému zjevu. Ztráta vědomí je příznakem toho, že jsme se dali opačným směrem, zpět přes organický vývoj do anorganické hmoty.

Čekáte zatím marně, že vám podám návod, jak se zbavit pocitu tělesnosti. Nebylo by totiž správné, kdybyste každou složku pokusu prováděli zvlášť. Kdo se snaží jen o to, aby se zbavil pocitu tělesnosti, může v nejlepším případě dát odpočinout tělu a nervům, nic více.

ad b) **Klíč:** pudový život

O nesmrtelnosti na úrovni živé hmoty se starají především pudy, a to zase hlavně pud sebezáchovy a pohlavní pud. Bez těchto dvou by se neudržel ani lidský ani nižší život, nebyl by svým

způsobem, tj. udržováním rodu, nesmrtelný. Ovšem tento druh nastavované nesmrtelnosti není pravou nesmrtelností, protože se v ní nezachovává pokračování vědomí téhož jednotlivce, a protože změnou životních podmínek může dojít ke zničení kteréhokoli živého rodu, jako se tomu stalo v minulosti mnohokrát. Tak vymřeli brontosauři, dinosauři a mnohé jiné druhy živočichů. Přesto o pudech, které jsou tak mocnou silou, že dovedou uchovat vyšší formy života na zemi, můžeme mít oprávněnou naději, že obrátíme-li jejich sílu k jinému, jaksi opačnému cíli, k mentální nesmrtelnosti, budou nám asi velmi prospěšné. Pokusme se vysvětlit si, jakým způsobem.

Začneme varováním. Možná, že jste četli nebo jste slyšeli, jak středověké mnichy, kteří se zdržovali pohlavního života, pronásledovali ďáblové, často velmi zle s nimi nakládali, nezřídka je i ztýrali a teprve polomrtvé opouštěli. Takové zprávy byste mohli považovat za pusté výmysly, kdyby jich nebylo zaznamenáno takové množství a kdyby ojedinělé podobné případy se nevyskytovaly v klášteřích dosud. Neobávejte se, že vás chci učít víře v rohaté čerty s opičím ocasem. Vám by se zaručeně nic takového nezjevilo, i kdybyste se sebevíce odříkali pohlavního života, ale ne proto, že by takový zjev nebyl možný, nýbrž proto, že na čerty nevěříte, avšak kdybyste se chovali tak neodborně, jako oni mniši, cloumaly by vámi tytéž přírodní síly, které jste si v sobě nastřádali, a byli byste stejně bezradní jako oni. Čert byl, je a bude vždycky výplodem představy, avšak síla, která živí pud, byla, je a bude vždycky skutečnou tvůrčí silou, pomocí níž lze oživit i vlastní představy.

Domnívám-li se, že "pokušení", tj. mou touhu uplatnit pud, třeba slepý a neuvědomělý, způsobuje ďábel, a mám-li o něm nějakou představu, mám-li pak velkou soustředovací a představivou sílu, mohu počítat s tím, že se mi jednoho dne představa ďábla zjeví a bude mne obtěžovat nebo že mně dokonce přeroste přes hlavu. Musím ovšem splnit jednu podmínku, musím se odříkat ukájení pudů, čili musím strádat v sobě pohlavní sílu. Ještě něco vám prozradím na středověké mnichy, tentokrát na jejich duchovní vůdce. Věřili, že ten, u koho se projevují taková velká pokušení a boje s "ďáblem", bude jednou velkým světcem. V tom se nemýlili. Možná, že už sami víte proč. Takoví trpitelé prozrazovali, že žijí bezpohlavně, že mají velkou pohlavní sílu, že mají velkou představivou sílu a soustředovací sílu, dovedou-li její pomocí si vykouzlit a dokonce zhmotnit "ďábla". Kromě potřeby vykouzlit si ďábla, všechno, co bylo jmenováno, potřebuje každý, kdo se pouští do pokusu o dobytí

hranic času a prostoru. Tyto síly však člověk nesmí jen strádat, nýbrž musí jich umět hned také správně využít.

Při našem pokusu platí všeobecné pravidlo, které by se dalo nazvat zásadou "vzduté vody". Necháme-li řeku odtékat volně jejím korytem, nic nevytěžíme z její velké síly. Všechna nám unikne a uteče nám i voda, která nemusela sloužit jen k pohonu elektráren. Požadavek vzduté vody tedy zní: Nezadržíte-li síly, které živí pudy, vybijí se navenek, odejdou a už jich nemůžete užít v sobě pro pokrok na vytčené cestě. Nezadržíte-li myšlenkové síly, které ustavičně plynou, nebudete mít nic pro svůj vzestup nad úroveň běžného myšlení. Je třeba umět využít sílu živící pudy a sílu živící myšlenky a oběma vzdutými hladinami manipulovat tak, aby se naše "já" ocitlo v čistém vědomí.

Napřed obecnou radu k provedení:

Čím dokonaleji připodobníme své vědomí čistému bezobraznému a bezmyšlenkovitému vědomí základnímu, tím snáze a dokonaleji své "já" přesuneme do základního vědomí. Proto jsme nazvali tuto kapitolu: Očistit vědomí.

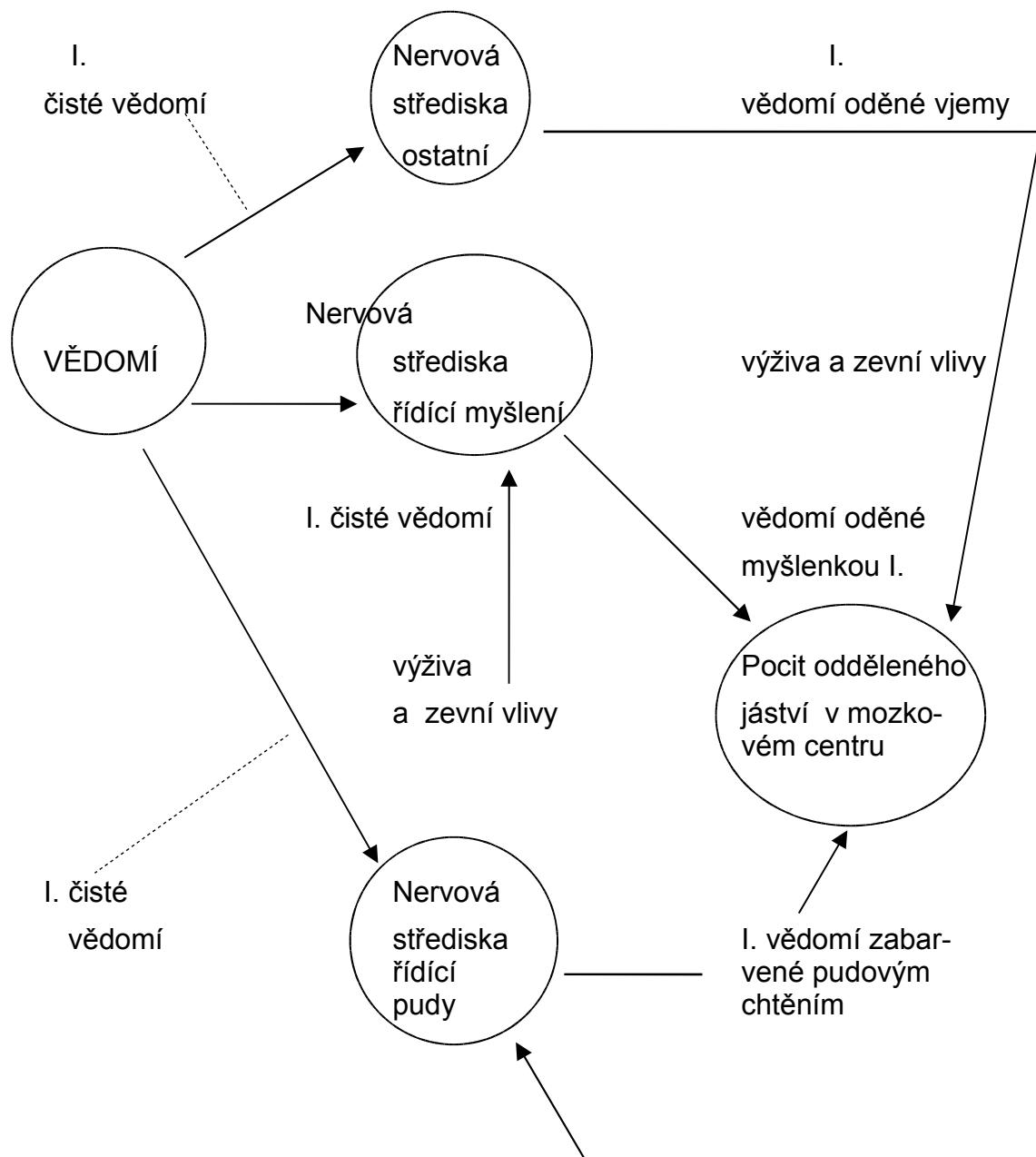
Kdo bez odporu vybijí své pudy, nemůže očekávat, že v sobě najde sílu, která by mu mohla pomoci odvést mocné "já" na opačnou stranu, než kam ustavičně míří, než navenek nebo vůči sobě.

Protože síla utajená v pudech se těžko dá oddělit od síly myšlenek, promluvíme si až u třetího klíče o vedení obou.

ad c) **Klíč: lidská mysl.**

Abychom si usnadnili výklad o tom, jak manipulovat s myslí, vrátíme se k prvnímu obrazu a popíšeme si podrobněji cestu vědomí, označenou číslicí římská jedna. Tím si vysvětlíme, jak vzniká pocit odděleného jáství a usnadníme si další výklad o mysli, citech a pudech.

Obr. č. 2

výživa a zevní vlivy

Legenda:

- aI. čisté vědomí
- bI. vědomí oděné vjemy
- cI. vědomí oděné myšlenkou
- dI. vědomí zabarvené pudovým chtěním

Pravou stranu obrazu číslo 2, tj. od nervových středisek doprava, naše věda zná, kdežto co probíhá zleva, o tom nemá tušení, a tudíž ani vám se to nepředkládá k věření. Považujte to spíše za názornou pomůcku, která vám má pomoci učinit si představu o tom, co si budete muset při svém experimentu beztak beze zbytku prověřit.

Řekli jsme si, že na této cestě není ničeho, čemu bychom mohli jen věřit a neprovéřit si to. Sami si něco nezjistit znamená zde totiž sami tím neprojit, sami to neuskutečnit. Nám jde o uskutečnění, tedy o prověření, nikoliv jen o pochopení, že tomu tak je. Takové pochopení na této cestě ještě neznamena pokrok v pravém slova smyslu.

Během pokusu zjistíme, že ono základní vědomí, o němž zatím jen předpokládáme, že existuje a že je starší než naše tělo a že dokonce je trvalé povahy, velice jemně tlačí na všechna naše nervová střediska, která dokáže svou silou otevřít. Jsou ještě četná nervová střediska, která nemusí být otevřena, aby se dalo žít v lidském těle, vnímat svět a nakonec v těle umřít. Tato střediska nejsou na obrazu zakreslena, protože základní vědomí je neotevřené, jako by se spokojovalo s dosaženým stavem lidství. Podobně se chová ve zvířatech. Jsou to tedy neoživená nervová střediska, mimo provoz. Představují jakousi potenciální rezervu. Je téměř nepochopitelné, že jsme tak pozadu a nic o nich nevíme.

Budu o nich mluvit co nejméně. Řeknu jen, že během pokusu budeme muset některá otevřít a vypomoci si jejich činností. Nechystám se však v tomto spisu k podrobnému rozboru pokusu. Věda zatím také neobjevila ani ono základní vědomí, o němž je tu stále řeč. To už je pochopitelnější, protože síly, které z něho pramení a které jsme si na obrázku vlevo označili jako "čisté vědomí", jsou fyzicky nevažitelné, nemají ještě fyzickou "váhu" v

našem běžném slova smyslu, mají "váhu" myšlenkové substance, avšak ještě mnohem menší.

Kdybychom tyto síly ve svém těle okamžitě a neustále netransformovali v nervových střediscích na užitečné napětí, vůbec by pomocí nich nebylo možno žít v tomto hmotném světě, jej vnímat a v něm se vyvíjet. Jednoduše řečeno. Vloží-li se mezi toto vědomí a svět lidské tělo, transformuje se toto vědomí na vědomí lidské, vloží-li se mezi ně a svět zvířecí tělo, vznikne zvířecí vědomí a zvířecí život, u rostliny rostlinný život atd.

Transformace čistého vědomí v nervových střediscích na užitečné napětí se děje tím, že střediska sama jsou vyživována, prokrvována, přidávají hmotnou "stravu" - branou z jídla, pití a ze vzduchu - k impulsu ze základního vědomí, a tím jej mění na impuls použitelný. Jsou tedy jakýmižsi zesilujícími stanicemi. Náboj, který přes ně přejde z čistého základního vědomí do našeho vědomí, je už k nepoznání proměn, není "čistý", nevažitelný, zcela abstraktní, nýbrž - nazvěme je aspoň jeho nejcharakterističtější vlastností - směřující k něčemu, upínající se k něčemu, čili umožňující a zdokonalující konkrétní život v těle. To je zároveň nejjednodušší odpověď na otázku, proč jsme si zatím nevšimli proudů čistého vědomí.

Jsou pro nás ničím, protože jen povšechně tlačí na nervová střediska, ale z nich už vycházejí jiné (transformované), naplněné srozumitelným obsahem, tím ovšem radikálně omezené. Takto přeměněné konkretisované proudy vědomí nejsou už s to proniknout zpět do čistého základního vědomí, protože jim byl dán směr a intenzita, použitelné jen na naší úrovni hmoty. Nyní jde o to, aby se jim dala intenzita a směr umožňující se dostat zpět do vědomí. Máme-li pochopit, jak to máme činit, mějme na mysli obrázek č. 2. Napadá vám jistě, že by stačilo tyto proudy očistit od všeho zabarvení a nasměrování, kterého se jim dostalo v jednotlivých nervových střediscích a dát jim směr zpět do vědomí.

Tato odpověď je správná jen potud, že očistíme-li zmíněný proud od jeho příměšků, dostaneme čistý proud vědomí, ten však je pro naše "já" "nehmatatelný", nepřesvědčuje nás ani o existenci čistého vědomí ani o naší existenci v něm. Naštěstí je tu jedno východisko, na které mnozí experimentátoři zapomínali. Předčasně se starali, odkud čisté vědomí vyvěrá. To se dá zjistit mnohem později, na počátku experimentu nám na tom nesmí záležet. Museli bychom si pomáhat vírou, a kdo nám pak může zaručit, že se nemýlíme? Nám stačí zatím vědět, že vědomí tu je v

okamžiku narození, že dobývá jedno nervové středisko za druhým a že si pomocí něj vytváříme obraz o světě a o sobě.

Naším východiskem experimentu může zůstat tělo, v něm je přece klíč ke vědomí, proč se starat o více? Tam se vědomí objevilo, tam ho musíme přistihnout při zdroji. Nejsme k tomu tak úplně nepřipraveni. Naopak, v ideálním případě je všechno do všech podrobností k tomuto pokusu připraveno.

V ideálním případě jsme se naučili něčemu, čemu se říká aktivní soustředění. Při něm se soustředujeme na nějakou činnost tak, že zapomínáme na sebe, že odstupujeme od pocitu jáství, čili vzdalujeme se z onoho krajního bodu, nejvzdálenějšího od zdroje vědomí. Vzdálenost je tu měřena nikoli prostorově, nýbrž odlišností proudu vědomí od původního, ničím nezabarveného.

Čím však je především zabarveno naše vědomí, chceme-li něco provést? Naší vůlí to provést. Ta dává směr našemu toku vědomí. Vůle je ovšem podněcována potřebou pudovou, rozumovou, citovou, vjemy smyslů, tedy v každém případě určitým poznáním a též touhou po jeho rozšíření. To není tak tragické, Zdalipak pud sebezáchovy nás nemůže mít k tomu, abychom získali vědomou nesmrtelnost? Můžeme tedy využít téhož pudu sebezáchovy, kterým hájíme denně svůj pomíjející život, abychom jím podpořili svou vůli přejít do trvalejšího vědomí. Vidíte, že očista vědomí od pudů má zvláštní charakter. Není to zbavení se pudů, nýbrž jejich využití k vyšším úkolům. A podobně je tomu s každým jiným zabarvením vědomí. Zkrátka klíčem je pořád a jen lidské tělo. Ono způsobilo zabarvení lidského vědomí pudy, rozumem, city a smyslovými vjemy, ono nám tímto zabarvením umožňuje soustředit se jak na jakýkoliv úkol ve světě rozumovém, smyslovém, citovém nebo pudovém - tak zvaná aktivní koncentrace - tak na něco, co není obsaženo ve světě myšlení, smyslů, citů a pudů - tak zvaná pasivní koncentrace - jako je např. zdroj našeho vědomí.

Pasivní se tato koncentrace jmenuje jen proto, že má opačný směr než aktivní, jinak si ale vyžaduje přinejmenším stejné míry aktivity jako předešlá. Vyžaduje soustavného nácviku. Ne každý má příležitost se dokonale a pravidelně aktivně soustředit, proto by měl každý aspoň krátkou dobu denně cvičit soustředění. Tím uměle dosáhne toho, nebo doplní to, čemu jsme vpředu říkali plné rozvinutí života, bez něhož by nemohl jít dál, a tím dosáhne něčeho, čemu se říká očista vědomí, že totiž se naučí v něm podržet jen to, co si přeje, a dokáže vyloučit z něho vše ostatní. To však je teprve začátek očisty vědomí. Je to

přechod z mnohomyšlenkovitosti (polyideismu) na myšlení na jediné (monoideismus), jinými slovy je to zastavení pohybu myšlenek. To už je značné přiblížení čistému vědomí, v němž není myšlenkového pohybu.

Celý náš postup bychom si mohli představit jako sestup s hladiny vědomí do jeho hloubky, nic jiného to také není. Podobně jako hladina oceánu se ustavičně vlní a hlubiny toto vlnění nezasahuje, tak také naše povídané vědomí je plno ustavičných proměn, ale hlubiny našeho vědomí jsou dokonale klidné. Kdybychom se naučili do nich sestupovat, získali bychom přirozený zdroj vnitřního klidu a míru a nadto bychom našli v nejhlubším základu vědomí zdroj věčného života. Většina lidí se k tomuto zdroji touto cestou nedostane, protože se spokojí s klidem, z něhož načerpává dostatek síly pro život ve světě.

Shrnutí a závěr:

Zvíře žije pudovým životem, netouží žít jinak a ani nemůže zvolit jiný, bohatší způsob života. Proto zůstává zvířetem, které umírá bez vědomí vlastní nesmrtelnosti.

Člověk navíc žije životem rozumovým a citovým. V těchto složkách je sice schopen ustavičného růstu, spokojí-li se však jich použít jen ke konečným, tzv. "praktickým" cílům, nikdy se nedostane za hranice konečného lidství, neboť nijak se nevymyká z logiky zvířecího života, staraje se jen o jeho zachování a příkrášlení. Umíme-li však slevit z víry, že lidský způsob života a jeho konec je jediný a nejvyšší, pak se můžeme dát do dalšího hledání. Je logické, že by bylo zbytečné hledat někde v kosmu nebo v mrtvých věcech, naopak, že je správné hledat tam, kde se shledáváme s nejvyšší formou života a snažit se poznat, zdali kořeny tohoto života nejsou zároveň kořeny širšího a obsáhlejšího života, zdali pomíjející formy života nejsou odvozeny od nepomíjejícího života, od života jako takového, a tedy i zdali naše vědomí není odvozeno od vědomí jako takového. Přestože není třeba věřit na takový život a vědomí, můžeme po nich pátrat, protože všude kolem sebe se shledáváme s řetězem příčin a následků, a následkem toho není třeba věřit, že náš život má svou příčinu v oblasti, kam se nám zatím nepodařilo houfně, jaksi celospolečensky dospět. Ostatně vždycky jen jedinci předbíhali vývoj lidstva, nemělo by nás tedy odrazovat, že "nikdo" nedosahuje cílů, které jsme si předsevzali. Opravdu stačí se dát přemluvit k další cestě a pak po ní kráčet rozumně a vytrvale.

Jaká je to cesta? Vidíme, že biologický vývoj je velmi pomalý. Člověk si však milióny let tohoto vývoje opakuje už v

matčině těle. Na svět už nepřichází ani jako rostlina, ani jako zvíře, nýbrž jako člověk. Stejnými milovými kroky jde kupředu jeho duševní vývoj po narození a nezastavuje se ani do stáří, přerůstá biologický vývoj. Tady bychom měli přestat věřit, že dosažený duševní vývoj lidstva jako celku nemůže jednotlivce překročit a že se nemá pokusit o překročení dosavadních hranic duševního vývoje.

V první řadě je třeba si experimentálně zodpovědět otázku: Je lidské tělo jen omezující nástroj poznání? O tom se můžeme přesvědčit jedině tak, že nebudeme jeho funkcí používat jen pro účely konečné, nýbrž jimi sáhneme po nekonečnu tam, kde je nám nejbližší, předpokádajíc, že v našem těle je zdroj trvalejšího života, než jaký je jeho tělesný projev. Je-li totiž v člověku obsažen celý vývoj života na zemi, tedy vývoj od nejzazší minulosti, dá se předpokládat, že je v něm obsažen i vývoj do budoucnosti. Je pravděpodobno, že když staví, aniž o tom ví, svůj život na minulosti celého živočišstva, jsou v něm potenciálně obsaženy i další vývojové možnosti. Je-li pak život lidský beztak jakousi vývojovou explozí, člověk může pokusně navodit další řetězovou reakci. Navrhuje se, aby silou pudů, smyslů, rozumu, myšlenky a vůle bombardoval předpokládaný zdroj vědomí v těle, který by měl odpovídat zdroji života, aby se pokusil celé své oddělené a omezené vědomí napojit na vědomí širší. Prostředkem k tomu je nám soustředění. Vychází přitom z logického předpokladu: Duševní síly člověka jsou roztříštěny na mnoho stran. Pudy nás svádějí k pudovému životu po způsobu zvířat, smysly k zachycování nejrůznějších vjemů, rozum a city k jejich zpracování jedině pro "praktické", tj. časné úkoly. Nespokojíme-li se s životem pudovým, staneme na úrovni lidí, protože máme lidské tělo, nespokojíme-li se se známými obecně dosahovanými lidskými cíli, je naděje, že dobudeme cílů trvalejších a vyšších - protože máme lidské tělo, které má četné rezervy, zkrátka jsou v něm obsaženy podmínky pro další vývoj.

Za tzv. normálního života se stává člověku pozemský život sám cílem, právě tak jako je tomu u rostlin nebo u zvířat. Člověk aspoň tak život pojímá. Ve skutečnosti tento cíl je - aniž o tom vědí - u všech živých bytostí - jen prostředkem k rozvíjení života jako takového. Nejen v tom smyslu, že jeden žije ze druhého, ale i že život vyšších druhů se vyvíjí ze života nižších druhů, jak nejdokonaleji dokazuje vývoj lidského zárodku. Všichni - aniž to víme - život zdokonalujeme, přetěžce v nekonečném a tvrdém boji a výběru druhů překonávajíc nepřítelů prostředí a svých partnerů.

Tento úkol, za něhož každý život jedince je jen prostředkem, jímž se zdokonaluje život celku, život jako takový, konáme zatím vesměs nevědomky. Vývoj k dokonalejšímu je však neúprosný zákon, ať o něm víš nebo nevíš, musíš jej plnit a musíš mu svou hřivnou přispět. Miliardy živočichů se přitom rodí, miliardy jich umírá, svítá už po milióny let, ale život dobojovaný, a to nemůže být jiný život, než život beze smrti, svítl vždy jen několika málo lidským jedincům. Svítl jim proto, že pochopili, jaké klíčové postavení má lidský život mezi všemi ostatními formami života, že konečně je to on, který je vybaven všemi prostředky, aby zvítězil nad smrtí.

Tito jedinci se liší tedy od nás tím, že poznávají svůj individuální život jako prostředek k věčnému životu, a činí vše, aby tento prostředek opravdu v tomto smyslu posloužil. Poprvé vědomě sahají po nesmrtelnosti, přecházejí na její břeh, stávají se tam naším majákem, který ukazuje cestu všem našim lodičkám života houpajícím se po hřebenech vln chvilkových životů a po propadlinách smrti. Nedivme se, že tak málo lidí vidí tyto nesmírné perspektivy života. Jsou další, kteří jim aspoň věří. Vždyť teprve nedávno jsme na Západě "objevili" zákon vývoje, který na Východě byl znám už po tisíciletí, ale jeho znalost byla vyhrazena jen jedincům. Teprve my přistupujeme ke hromadnému poučení všech. Zatím nesměle, všelijak sami sebe při tom mučíte a podezřívajíce, avšak doba je zralá, aby nebylo třeba jen věřit, aby bylo možno zkusit, jít a dosáhnout, resp. dosahovat.

Tato knížka pak je malou kapkou v moři snah o šťastnější příští všech živých, dnes ještě umírajících. Přečtete-li ji, neučiníte nic více, než že se dozvíte, co máte dělat, abyste se stali vědomě věčnými. Avšak práci, která vás čeká, teprve musíte nastoupit. Čím dokonaleji, úplněji a všestranněji učiníte ze svého dočasného života prostředek k dobytí věčného života, tím větší je jistota, nikoliv jen naděje, že se neminete cílem. Nestačí ani pět minut, ani celé hodiny denně k tomu, abyste zvítězili. Jen celý den života jako prostředku k věčnému cíli, a to bez mezer, je zárukou vítězství. Daleko menší vynálezy, daleko menší vítězství stály často i celý život námahy a odříkání. Nelekejte se však. Také zde platí, že po době mládí, potom dospívání, teprve následuje období zralosti. Při našem experimentu se nedá dozrát nikde jinde bezpečněji než v tomto životě a za těch podmínek, které všichni znáte. Nechce se od vás, abyste odešli na poušť a živili se kořínky rostlin nebo abyste se týrali a celé hodiny probděli na modlitbách, abyste zaujímali těžké jógické posice a zastavovali dech. Vůbec se od vás nechce, abyste si kazili zdraví nějakým nepřírozeným

počináním. Chce se na vás, abyste postupně změnili svůj názor na pozemský život, abyste jej přestali chápat jako cíl, nýbrž začali všechno, co v něm podnikáte, dělat lépe, s větší soustředěností než dosud, protože veškerá duševní i tělesná činnost se vám musí stát nezbytným tréninkem k celkovému zaměření všech duševních mohutností na věčný cíl. Nazvali jsme to dosažení plnosti života.

Mezitím podle dalších pouček si budete ostřit své duševní nástroje koncentrací a meditací. Tyto totiž musí být zachovávány ustavičně v dobrém stavu. Zpočátku metody pasivního soustředění nemají na této cestě jiného významu, střed úsilí je dlouho v běžném životě mezi lidmi. Teprve když na tomto poli je všechno připraveno pro vítězství, nastane konečný nápor, který vyžaduje několik dní ústraní. Nic více! Ale je toho dost! Další aplikace zase už mezi lidmi!

Dosud v celých dějinách lidstva na této nejvznešenější a nejnáročnější cestě, která ne náhodou v její indické variantě se jmenuje královská, se podceňoval běžný život s jeho mnohotvárnou činností. Téměř všichni, kdo nastupovali tuto cestu, ať na Západě nebo na Východě, považovali za vhodné, jakmile si předsevzali tak náročný úkol, vzdálit se ze světa a provádět celý experiment jaksi za laboratorních podmínek, v samotě. Někteří z nich měli s touto metodou úspěch, ale ne mnozí. Život tak jak se vyvinul a v jakých přirozených nebo dosažených podmínkách se vyskytuje, není ničím jiným než přetěžko dosaženým vrcholem vývoje. Kdo z něho utíká, prohlašuje ho za chybný, nebo při nejlepším za postradatelný prvek přímočarého postupu, ten se dopouští velké chyby. Tito lidé se na něj dívají jako na velkou okliku. Jistě vidí správně, ale jen proto, že běžný život mezi lidmi je každému, kdo ho žije, cílem a nikoli prostředkem. Dospěli jsme však k nové éře vývoje, která se už dávno připravovala.

Běžný život se má stát nikoli cílem, ale prostředkem, a to prostředkem nepostradatelným. Budoucnost teprve ukáže, že toto umění vložené do prostého života dokáže z obyčejného života udělat nejdokonalejší školu pro vyšší způsob života, o němž se nám dosud ani nesní. K umění života už nebude patřit jen žít krásně, spokojeně, kulturně, společensky vyspěle, ve shodě s okolím, nýbrž především získávat v něm postupně stále dokonalejší, vědomé spojení s životem jako celkem. S přibývajícím mírou tohoto spojení se samočinně rozřeší všechny konflikty mezi lidmi a mezi národy, neboť člověk se bude skrze základ života, který v sobě našel, cítit daleko úžeji a organičtěji spojen s ostatními lidmi, bude je muset chtít nechtě uznávat nejen za své bratry, ale i za sebe sama, neboť tento fakt bude zažívat, nebude

se do něho už jen vmýšlet, nebude muset sám sebe k němu přemlouvat, nebude k němu pod tresty donucován. Základní nevědomost o vnitřním spojení všech bytostí je příčinou největších zel napáchaných lidmi.

Učme se soustředovat!

Četní lidé přijmou tyto podněty chladně, jako by se jich ani netýkaly, jiní budou mít proti nim vážné námitky, ať už pro rozdílné vědecké či nevědecké stanovisko, ať už pro víru, kterou zastávají nebo pro nějaké jiné zábrany. Opět jiní budou bezradní a rady se jim budou zdát příliš kusé a konečně jiní se budou snažit je uvést ve skutek, ale brzy námahy zanechají. Ne všichni jsme ochotni dovést svůj vývoj - a to platí o kterémkoliv jiném oboru stejnou měrou - kdybychom měli možnost vidět cestu vývoje, shledali bychom, že někteří na ní stojí, jiní jen s námahou kráčí kupředu, opět jiní utíkají, každý však je v jiném jejím bodě. Proto je tak těžké dát všeobecně platné rady, které by přesně odpovídaly dosažené úrovni a z ní vedly dál. Co jednomu pomáhá, druhému škodí, co jiného postrkuje dopředu, druhého sráží, co za určitých okolností, v určitém věku, při určité stravě a určitém způsobu života je výhodné, to za změněných okolností je nevýhodné. Není divu, že někteří lidé dávali přednost samotě a snažili se tam nerušeněji pracovat. Avšak před svým "já" neměli pokoj ani tam. Ba, ono se tam začalo chovat vzpurněji, než dokud žilo ve společenství s jinými "já", a to proto, že nebylo zaměstnáno navenek a k vnitřní práci ještě nedorostlo.

Je jenom jedno měřítko míry pokroku, bez kterého se nikdo neobejde a které znali už staří Řekové. Na všech vysokých školách bylo napsáno:

GNOTHI SÉ AUTHON!

"Poznej sama sebe!"

Každý by se měl pouštět dopředu jen do té míry, do jaké sebe bezpečně zná. Mohou nám poradit i jiní lidé a mohou nám říci, jací jsme. Přece však nejvíce a nejpoctivěji může znát každý jen sám sebe, pokud o toto poznání stojí a pokud je mu příjemné. Nechci vás přimět k tomu, abyste se pitvali. Analýza není jediný a nejlepší způsob sebepoznání. Daleko důležitější je vědět, kterou stránkou duševní nejsnáze poznáváme. Tuto stránku můžeme po-

tom ještě posílit, a protože jednotlivé vlastnosti v nás tvoří nedílný celek, je naděje, že vysokou úroveň jedné vlastnosti potáhneme i ostatní stránky naší osobnosti. Nejsnazší je asi všimnout si smyslových a vjemových bran. Která z nich je nejvíce otevřena, tou se dá nejvíce přijmout, skrze ni se dá nejdále dojít, a to proto, že kdykoli k ní přistoupíme, lehce se otevírá, nevyčerpáme svou sílu jejím otvíráním.

Činnost smyslů nám otevřela brány do tohoto světa. Kdybychom nezačali vidět, slyšet, hmatat, čichat a chutnat, nebyli bychom mohli ani tyto smyslové údaje rozumově zpracovat, nemohli bychom žít v tomto světě. Činnost smyslů je však řízena ze zcela přesně určených nervových středisek, jak jsme si schematicky naznačili na obrázku č. 2.

Z toho vyplývá:

Řekli jsme si, že nervové středisko kromě jaksi pomocí "hmotné stravy" - tj. prokrvení a všeho, co s ním souvisí - provádí svou funkci i pomocí jemnější "stravy", kterou jsme nazvali proudem vědomí z nějakého nám dosud zcela neznámého, ale předpokládaného centra vědomí, které není třeba hledat někde mimo tělo, o němž však nic nevíme, nýbrž jehož existenci jen logicky předpokládáme. Teď nám jde o to, abychom si tento předpoklad ověřili, abychom si opatřili zkušenost o existenci takového vědomí a tedy i o vlastní existenci nezávislé na smyslech, na rozumu a na těle, která by mohla být věčná. To všechno máme ještě rozluštit.

Jisto je, že kdybychom se vědomě ocitli v nějakém tom centru vědomí, ze kterého se odvozuje vědomí nám známé, mohli bychom si už snadno ověřit, jakým způsobem je na něm závislá naše pomíjející existence a zdali i my, jestliže jednou staneme jaksi nad ní, jsme na ní stále závislí, či zda se můžeme trvale ztotožnit s tímto vědomím asi tak, jako se nyní ztotožňujeme s tělem. Nejde tedy o nic jiného, než si zjistit, zdali je možno se ztotožnit s něčím trvalejším než s tělem, a zdali pak toto ztotožnění logicky přinese obdobné výsledky jako ztotožnění s tělem.

Ztotožnění s tělem mělo nám známé následky, v mysli jsme si tělo přivlastnili jako své a sdíleli jsme potom všechny jeho osudy, s ním jsme se rozvíjeli, jak ve smyslovém, tak rozumovém a citovém životě, s ním upadáme, až nakonec ztrácíme vědomí. Ztotožnění s něčím trvalejším než je tělo mělo by mít obdobné následky: vrůstání do toho trvalejšího a život s tím tak dlouho, pokud to trvá.

Naštěstí tento experiment byl už nespočetněkrát úspěšně proveden, není třeba nic vynalézat. V podstatě se šlo na věc dvěma způsoby, které bychom mohli nazvat:

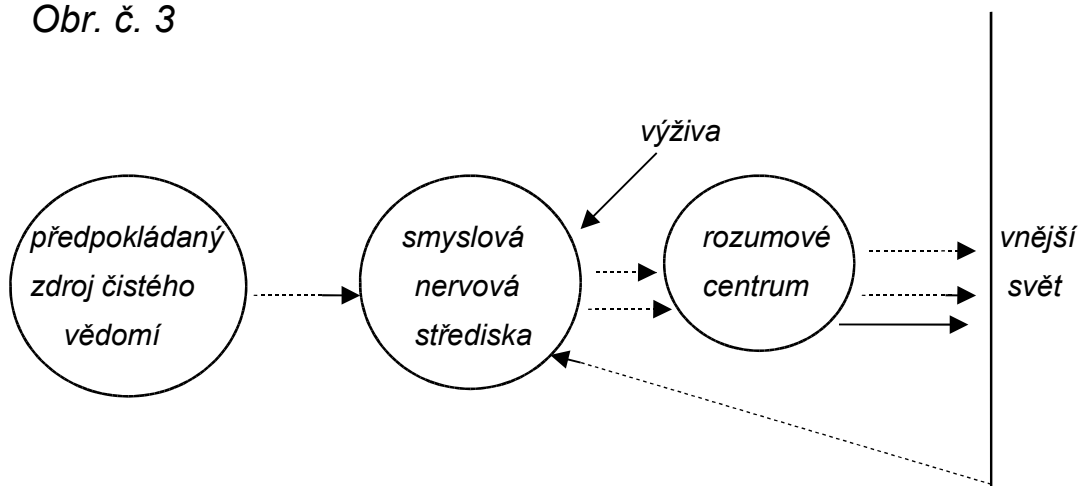
- a) přes nervová střediska, která dosud nejsou oživena,
- b) přes vývody nervové soustavy.

Vysvětlíme si oba způsoby napřed schematicky.

Způsob a): přes neoživená nervová střediska:

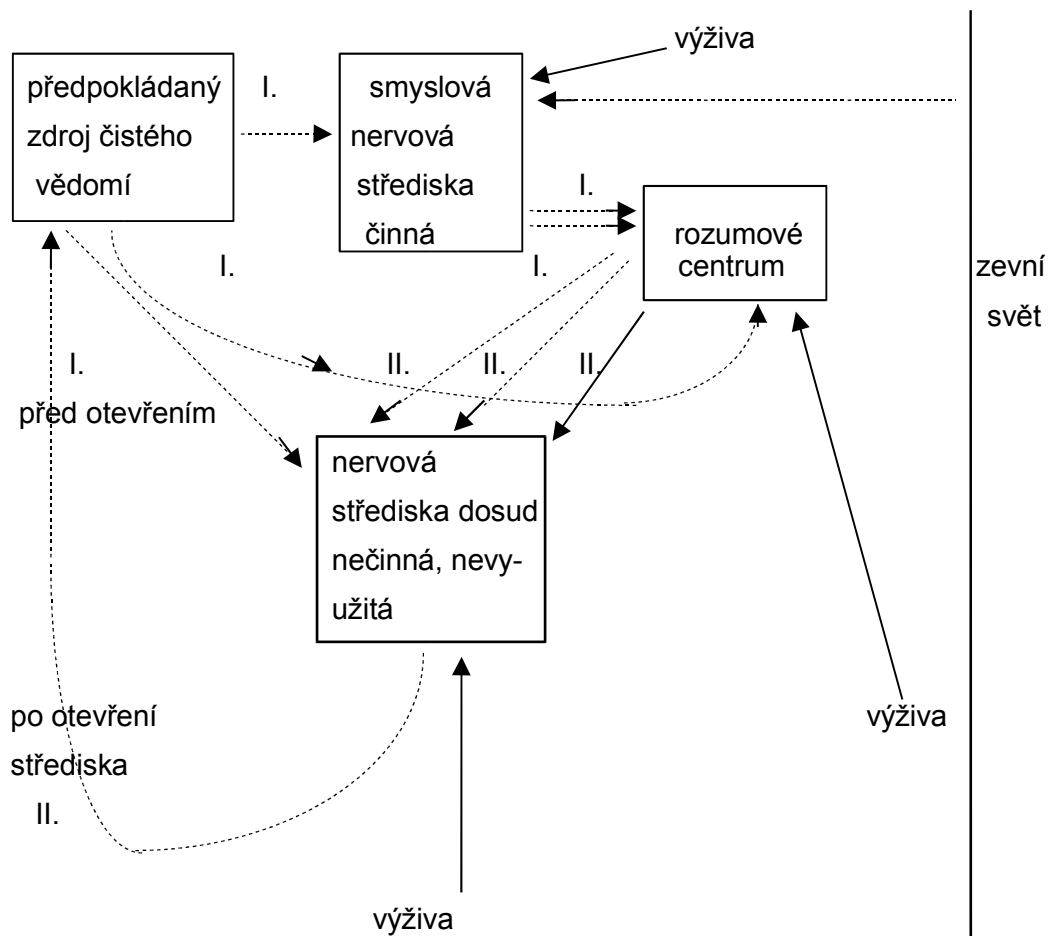
Na obrázku č. 3, 4, 5, máme tři čáry, přerušovaná značí předpokládanou cestu čistého vědomí....., tečkovaná cestu smyslového vjemu....., plná cestu myšlenky a vůle . Dosud se v nás děje toto:

Obr. č. 3

Obr. č. 4

Experiment potom vypadá takto:

Vysvětlení obrazu č. 3:

Dosud na nás působí zevní svět tak, že ho musíme svými smysly vnímat. Vjem se dostává do smyslového střediska, dejme

tomu zrakový vjem do nervového střediska zraku a odtamtud do mozkového rozumového centra, kde je nějak přiřazován k ostatní paměti, klasifikován, případně je učiněno rozhodnutí, jak reagovat na zachycený vjem. Rozum může např. oku povelet, aby se ještě lépe podívalo na spatřený předmět, člověk může, uzná-li to za vhodné, i jinak působit na viděný předmět.

Tak se uzavírá okruh. Vnímaný předmět působí na smyslové středisko, toto středisko na rozumové centrum, ono zase zpět na nervové středisko, a člověk jako celek vykonává nějaký pohyb nebo něco řekne, čím ovlivní předmět či osobu mimo sebe, zkrátka tímto způsobem se dostává člověk do styku se světem mimo sebe a právě tak svět s ním, tímto způsobem ovládá člověk svět a svět zase člověka. Oboustranný styk - se zevním světem i s vnitřním světem paměti - zprostředkovávají nervová střediska, která již byla předtím oživena. Připomeňme si, jakým se to stalo způsobem. Nervové středisko začalo odrážet zevní vliv. Tak např. světlo působilo na zrakové středisko a tím ho rozvíjelo, zvuky přicházející zvenčí, rozvíjely sluch atd. Toto oživení určitých nervových středisek bylo umožněno tím, že tělo má k dispozici orgány, jako oko, sluchové ústrojí, atd. jimiž působí na příslušná nervová střediska v mozku. Jinak je tomu s nervovými středisky, jimž neodpovídají nám známé tělesné orgány, které tedy nemají vstupní brány v těle, na cestě mezi tělem a zevním světem. Taková střediska mohou zůstat během celého života neoživena, v latentním stavu. Ani se nedozvíme, k čemu jsou. Podaří-li se nám však k nim najít vstupní bránu v těle, dosud nečinné středisko oživíme. Už předem je třeba varovat, aby nikdo neotvíral neoživená nervová střediska bez předběžného poučení o tom, jakou v sobě skrývají schopnost. Mohl by v sobě vyvolat schopnosti, za něž by mohl být považován za nenormálního, nebo schopnosti, jimiž by mohla být porušena normální činnost ostatních nervových středisek nutných pro život na zemi mezi lidmi.

Na obraze č. 4 je znázorněno, co si slibujeme od otevření neoživených dosud nečinných, nevyužitých nervových středisek. Předpokládáme, že ke všem nervovým střediskům směřuje proud síly čistého vědomí, jenže k životu se otevrou jen ta střediska, na něž se působí také zvenčí (vjemy). Směřuje-li ze základu vědomí proud ke všem střediskům, pak je tu k nim dráha z vědomí a lze jí použít protisměrně ze střediska do vědomí. Chceme tedy zkoušet upřít pozornost svého odvozeného vědomí na zdroj čistého vědomí a tím se přesvědčit, zda existuje a jaké je povahy, zdali vniknutím do něho se člověk stává nezávislým na odvozeném,

dočasném životě a zda se může bez ohledu na délku svého pozemského života připojit k životu trvalejšímu. Naprosto nezáleží na tom, zda věříme, že je nějaké čisté vědomí nebo zda náš život je odvozen z trvalejšího, nýbrž na tom, zda se o tom chceme přesvědčit. Právem by tu mohla vzniknout otázka, proč se tu radí obracet se na střediska ještě neoživená a nikoliv na střediska již oživená. Střediskům oživeným odpovídá např. smyslový orgán, který ustavičně přijímá nové a nové vjemy zvnějška. V něm bychom byli rušeni těmito vjemy, kdežto středisku neoživenému neodpovídá žádný orgán, který by přiváděl rušivé vjemy zvnějšku. V něm můžeme působit svým chtěným vlivem. Budeme si ovšem počínat obdobně, jak si počíná zevní svět při svém otevírání nervových středisek. Např. světlo působí na zrakový orgán, tím i na zrakový nerv a po něm se vjem nese do mozku. Světlo působí neúprosně, řekli bychom, že soustavně tlačí na zrakový nerv. Něco takového je třeba napodobit i ve středisku dosud neoživeném. A ještě jednoho je zapotřebí: naší pozornosti. Jsme-li v místnosti, kde tikají hodiny, často si vůbec neuvědomujeme, že tikají. Teprve když přestanou tikat, ihned to zpozorujeme a slyšíme, že se zastavily. To je důkaz, že jsme tikot hodin stále slyšeli, ale nevěnovali mu pozornost, takže v našem vědomí neexistoval. Čím dokonaleji věnujeme pozornost neoživenému středisku, tím dokonaleji své vědomí spojujeme s oním širším vědomím, které předpokládáme za střediskem.

Naše pozornost však bude rušena naší pamětí a představivostí, a tomu bude třeba zabránit. Náš tlak na nervové středisko bude tím účinnější, čím bude mít více povahu onoho ničím nezrušitelného soustavného naléhání přírodních faktů na naši nervovou soustavu. Zatímco však okolní svět působí na nervová střediska přece jen jaksi roztříštěně, někdy silněji na sluch, jindy na zrak, opět jindy na hmat, chuť atd., my si můžeme přichystat soustředěný útok na některé středisko ze všech stran, ze všech smyslů i z rozumu, z paměti i z představivosti. Tím můžeme podstatně urychlit proces otvírání střediska. Především, dívejme se na celou záležitost prostě. U člověka, který nemá v pořádku sluchový orgán, který nemá prostředníka mezi sluchovým nervovým střediskem a zevním světem, nevyvine se vůbec představa zvuku, takový člověk neví, co je to zvuk. Tak také my nevíme, v čem spočívá činnost neoživeného střediska, nevíme vůbec o něm, jako hluchý neví nic o sluchu. Nevíme ani, čím se nejsnáze otevře to které neoživené středisko, kdyby tu nebyla zkušenost těch, kteří šli před námi.

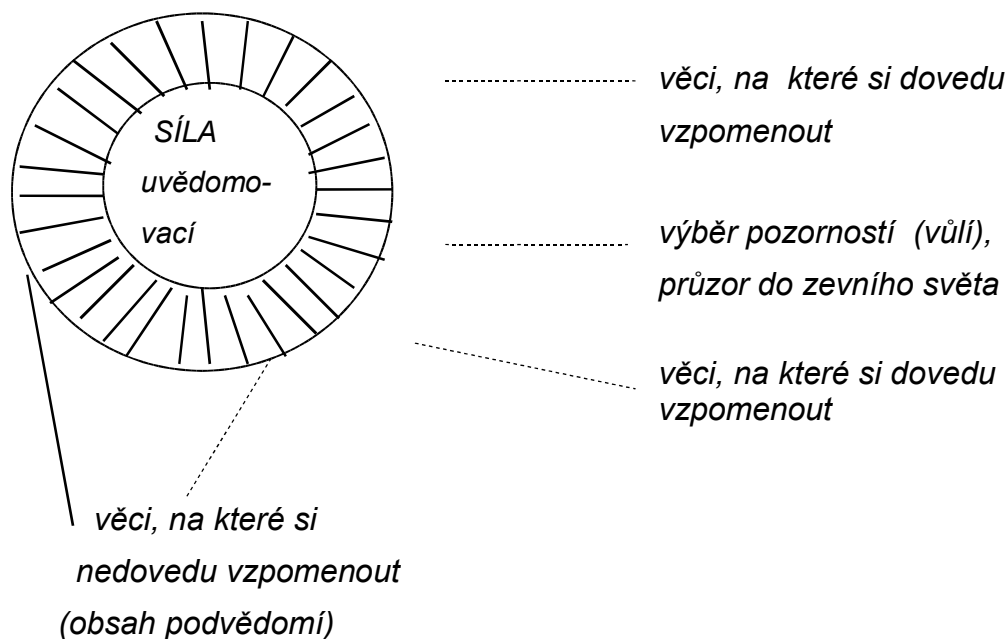
Jsou však obecné předpisy, kterých se můžeme chopit, jsou odvozeny z dosavadního života, a ten je nám klíčem k dalšímu rozšíření našeho vědomí. Nemůže být ani jiné cesty. Máme zásobárnu zkušeností v podobě paměti a podvědomí a představ. Tato zásobárna představuje úžasnou nashromážděnou sílu. Umíme-li ji pustit na určité nervové středisko, musí povolit pod jejím tlakem, i když se tlačí, zcela jemně - a tato jemnost je důležitá. I zde se můžeme učit od přírody. Tlačí neúprosně jemně, a proto nesmírně účinně. Je velmi důležité porozumět kvantitě a kvalitě tlaku, který musíme vyvinout, abychom otevřeli určité nečinné středisko. Tady bychom se mohli dopouštět trvale chyb, které by nám zabránily otevřít středisko a pak se dostat za ně do čistého vědomí.

Něco jiného je otevírat neoživené středisko a opět něco jiného dostávat se za toto středisko. S otevíráním nervových středisek máme určitou zkušenost, protože vždycky přece jen jaksi otevíráme sluch pro něco, co chceme poslouchat, zrak něčemu, co chceme vidět. Je to ovšem poměrně snadné "otevírání", protože středisko bylo už dříve otevřeno přírodními pochody přicházejícími zvnějška. Činnost určitých nervových středisek je tlumena, protože jejich schopnosti jsou využívány různou měrou podle našeho výběru a podle naléhavosti zevních vlivů, nebo nejsou využívány jako např. ve spánku.

Řeknete si možná: Budí-li okolní svět dejme tomu zrakové středisko, působí na ně přes zrakový orgán. Nervové zrakové středisko má ve zrakovém orgánu, v oku, svou vstupní bránu, kterou se podráždění dostává do zrakového nervu a odtamtud do mozku. Přitom je jisto, že zrakové nervové středisko nemůže být nikdy drážděno, a tedy ani oživeno např. sluchovým vjemem. Tím se zase podráždí jen sluchové nervové středisko a nikoliv zrakové. Jak podráždit a oživit takové středisko, kterému neodpovídá žádná vstupní brána? Nezbyvá než tuto vstupní bránu něčím zastoupit. K tomu se hodí síly, které má dospělý člověk: síla paměti a síla pozornosti.

Z každého vjemu zbude něco, čemu se říká paměť. V paměti není jen to, na co si dovedeme vzpomenout, nýbrž i to, na co jsme zdánlivě zapomněli, k čemu jsme ztratili klíč, abychom to mohli z paměti znovu vydolovat. Těchto "zapomenutých věcí" nemůžeme přímo použít při našem pokusu, přesto však je důležité, abychom si dovedli představit skloubení pamětných prvků, neboť musíme z nich umět vybrat ty nejzávažnější. Vysvětleme si proč.

Obr. č. 5

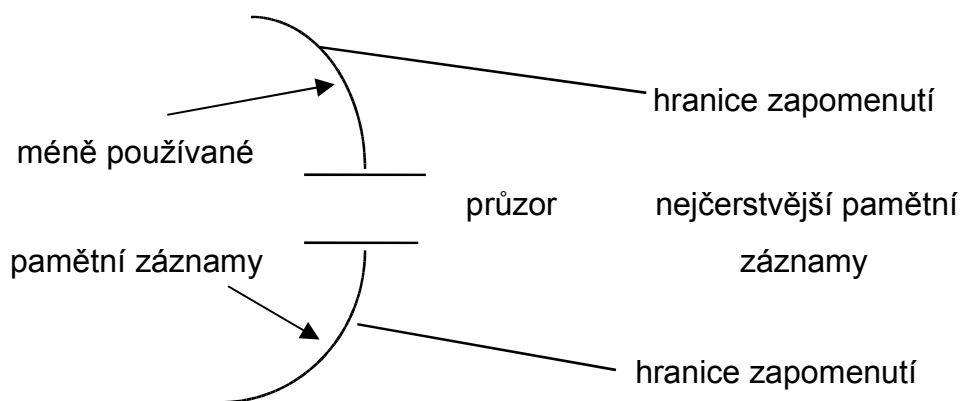

Paměť je jakýsi okruh věcí, které jsme za celý život vnímali a ze kterých si dovedeme vybrat jen ty, které jsou vzájemně mezi sebou dobře pospojovány. Jsou to povětšinou ty, které často potřebujeme a které považujeme za důležité. Na kruh, který znázorňuje obsah paměti (obr. č. 5) jsme si tyto věci vyznačili z obou stran okénka, které ve bdělém stavu představuje náš úmysl něco provést, na něco myslet, něco pozorovat, slyšet atd. Abychom mohli něco provést, musíme vždycky použít paměti. Bude vám to připadat divné, že např. musíme sáhnout do své paměti, chceme-li např. někam jít. Nestačí si vzpomenout, kudy tam mám jít. Je třeba si též vzpomenout, jak se chodí! Schopnost chodit, vidět, slyšet, hmatat atd. jsou tak snadno dosažitelné naší vůlí, že si ani neuvědomujeme, že musíme z paměti čerpat i schopnosti tak běžné, jak pohybovat účelně nohama, rukama atd.

Jsou to mechanismy, které nás jen málokdy zklamou a jen málokdy je musíme dělat s plnou pozorností. Pohybová a smyslová pohotovost je na samém kraji průzoru do činnosti, avšak složení oněch prvků nejzmechanisovanějších a nejpohotovějších není u každého stejné. Někdo je pohotovější zrakově, jiný sluchově, opět jiný pohybově. U zrakového typu člověka je charakteristické, že snáze upne svou pozornost na to, na co se může dívat. To si také snáze zapamatuje.

Zrak, který je u něho nejbliže k průzoru do zevního světa, dokáže potom snadno pospojovat prvky, které jsou na kruhu paměti vzdálenější, oděje je do zrakové paměti a tím je také dostane až na samý kraj průzoru. Takový člověk si zkrátka pomocí zrakové paměti na všechno snáze vzpomene, i na to, na co by si normálně bez pomoci zraku už nedovedl vzpomenout. Obdobně se někdo snáze učí, tj. zapamatuje si, když se pohybuje, jiný, když poslouchá. To všechno jsou důležité skutečnosti, kterých lze použít i při otevírání neoživených středisek. Pohledte ještě na obrázek č. 6.

Část kruhu paměti okolo průzoru

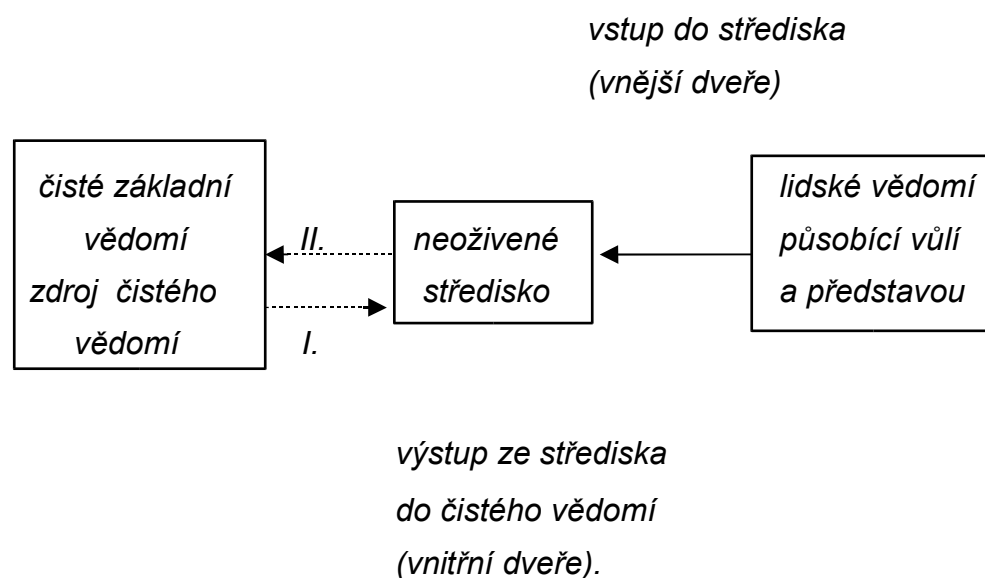
Čím blíže je něco u průzoru, tím snáze lze toho použít v činnosti a myšlení, čím dále je něco od průzoru, tím těžší si na to vzpomínáme a tím nesnáze lze toho použít. Věci, které dlouho nepotřebujeme, blíží se stále více k hranici zapomenutí, neboť jsou zatlačovány novými čerstvými pamětními záznamy. Pamětný záznam, který se ocitne za hranicí zapomenutí, není dosažitelný pamětí, nemůžeme si naň vzpomenout z toho jednoduchého důvodu, že ztratil spoje s věcmi blízko průzoru, neztratil však

něco, co do něho bylo vloženo, jakmile jednou vešel do našeho vědomí - sílu uvědomovací. On pořád kdesi pod použitelnou pamětí je, a smíme doufat, že se najdou prostředky, pomocí nichž ho učiníme jednou zase "živým", použitelným. O to nám teď nejde. To je možná vzdálená hudba budoucnosti. Nám jde o tu sílu uvědomovací. Je to síla, která činí vědomí tím, čím je. Víme ze zkušenosti, že pochází ze základu našeho vědomí, který jsme si nazvali čistým vědomím, a je-li tomu tak, stane se to rozhodujícím pro náš pokus otevřít dveře střediska jak "zvnějšku" do našeho běžného vědomí, tak "zvnitřku" ze střediska do čistého vědomí.

Řekli jsme si, že něco jiného je otevírat neoživené nervové středisko, a něco jiného je z něho proniknout do čistého vědomí.

Dá se to znázornit takto:

Obr. č. 7

Je pochopitelné, že kterékoli neoživené nervové středisko bylo po narození otevíráno konkrétními vjemy, které přicházely ze smyslového orgánu. Tyto vjemy přicházely po nervech ze smyslového orgánu do střediska tak dlouho, až ho oživily.

Tento proces se dá nejen napodobit pamětnými prvky, ale dá se vyvodit uměle v daleko větší síle než jakou na smyslové orgány působí zevní svět. Vždyť na zrakový nerv např. působí jen světelné vlivy a nic více, vůči ostatním je imunní. Na neoživené středisko můžeme však působit kombinací vlivů, které máme v paměti. Do neoživeného střediska můžeme např. vkládat

kombinaci barvy, zvuku a hmatu, zkrátka všechno, co si dovedeme představit a podržet v představě. Právem byste mohli namítnout, že ani takovou kombinací vlivů nemusíme středisko otevřít, jestliže středisko není obdobné zrakovému středisku, takže nereaguje na zrakové představy, ani sluchovému středisku, takže nereaguje na představu zvuku, ani kterémukoliv jinému oživenému středisku, takže nereaguje na nic, co máme v představě.

Nezapomínejte, že v každé představě, právě jako v každém pamětném prvku je uchována síla čistého vědomí, která sice sama nedokáže otevřít středisko, ale je-li ono otevřeno zvnějšku (vnějšími dveřmi), začne i ona proudit z druhé strany (vnitřními dveřmi) do střediska. Tím je dána nepostradatelnost živého těla a nepostradatelnost prostředí, ve kterém žije, pro dobytí věčného života. Připadá nám, jako by základní věčné vědomí investovalo svou sílu do našich pamětných prvků, do naší mysli, aby jednou mohlo být touto myslí dobyto. V naší mysli se shromažďuje postupně tak velká síla čistého vědomí, oděná do konkrétních pamětných prvků, že kdyby bylo možno ji naráz uvolnit z jejích oděvů, působila by podobně jako uvolněná síla atomů.

Při našem pokusu nejde opravdu o nic jiného než o uvolnění síly čistého vědomí z pamětných prvků, tedy z naší mysli, a o bombardování neoživeného střediska až do jeho otevření z obou stran. Rozdíl mezi otevřením střediska "zvnějšku" a "zvnitřku" je ten, že zvnějšku na ně působí ještě síla vědomí oděná do představy, kdežto dále za středisko už působí jen síla čistého vědomí. Všimněte si na obrázku č. 7 plné čáry z lidského vědomí do neoživeného střediska, kdežto ze střediska do čistého vědomí přechází už jen čisté vědomí, jenže opačným směrem (II), než jakým tlačí na středisko zvnitřku (I).

Co zde řeknu dále jako příklad, uvedu úmyslně neúplně, aby toho nebylo možno použít, protože my nebudeme postupovat tímto tradičním způsobem. Doba pokročila.

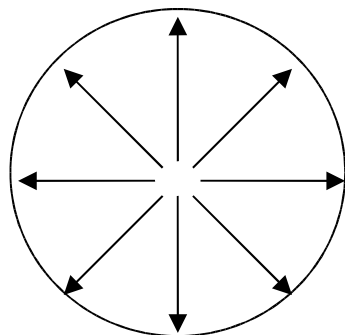
Indičtí joginové, kteří se věnují otevírání neoživených nervových středisek, postupují systematicky od konce páteře až k temeni hlavy. Začínají nejspodnějším střediskem dole na konci páteře (muladhara), které si představují, podobně jako ostatní, jako čtyřplátečný lotosový květ s plátky barvy červené. Ostatní střediska si představují jako lotosové květy s jiným počtem plátek. Vraťme se však k muladhaře. Červená barva je pamětný prvek barevný. Tvar lotosových listů, jakož i místo, kam se soustřeďují, je prvkem hmatovým. A konečně přidávají i představu zvukovou,

neboť do onoho místa vkládají ve své zvukové představě i určitou slabiku, která odpovídá tomuto centru.

To je podivuhodná znalost, získána během tisícileté praxe. My jí na Západě nemáme, avšak máme zkušenost obdobnou této. Také u nás se ví, že na otevření střediska neomylně působí soustředěné působení mysli pomocí pamětných prvků barevných, sluchových a hmatových představ.

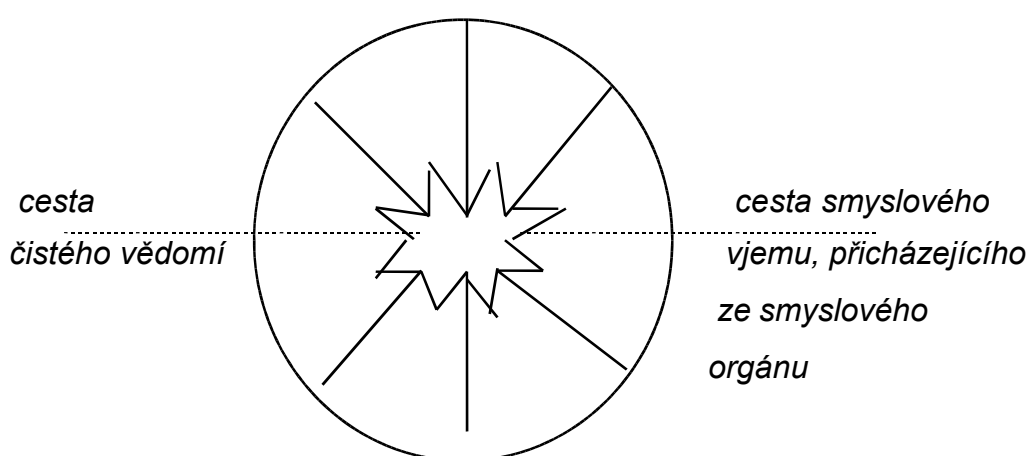
Zbývá vysvětlit, proč se dá neoživené středisko otevřít jen zvnějšku ("Vnějšími dveřmi") a proč se potom otevře i zvnitřku ("Vnitřní dveře"). To se dá pochopit zase snadno z přirozeného, zevními vlivy způsobovaného otevírání střediska, jimž odpovídá smyslový orgán. Sluchové nervové středisko se otevře patrně proto zvnějšku, že sluchové vjemy působí na organizaci buněk, na mezibuněčné vztahy uvnitř střediska. Neoživené nervové středisko má jen své jsoucnostní pnutí, které především chrání jeho existenci. Nejsnáze bychom si to mohli zase představit pomocí obrázku:

Obr. č. 8

V neoživeném nervovém středisku působí síly takto, tj. ze středu k jeho okraji (obr. č. 8). Je to obhajoba pouhé jeho existence, nikoliv ještě jeho funkce. Pronikne-li např. ke sluchovému středisku sluchový vjem ze sluchového orgánu, přemůže na některém obvodovém místě pnutí zvnitřku, a protože veškeré napětí uvnitř střediska je pochopitelně spojitě, uvolní se i veškeré napětí zvnitřku navenek. Tím je umožněno, aby do něho začala proudit i síla čistého vědomí takto (obr. č. 9).

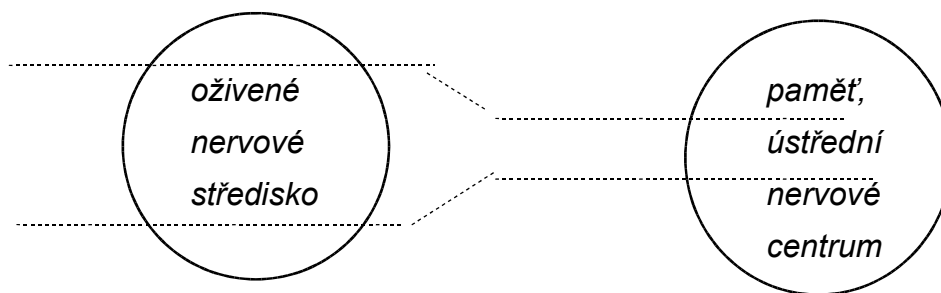
Obr. č. 9

Síly, které dříve bránily neoživené středisko zevnitřku navenek proti pronikání "cizí", jiné existence, nyní se obrátily proti vetřelci uvnitř střediska, a tím se přestaly bránit i vlivu pronikání čistého vědomí. Proč však toto proniknutí do neoživeného střediska nemůže provést samo čisté vědomí? Protože nemá povahu hrubě biologickou, nemá povahu kladiva, jakou mají vjemy přicházející zevnějška, protože je nástrojem daleko jemnějším, ovšem zase v jiném smyslu daleko účinnějším. Je tu zavedena dokonalá dělba práce a posloupnost v činnosti.

Doplňme si výklad ještě pohledem na to, co se děje pomocí oživeného nervového střediska dále. Ve středisku se spojí oba vlivy, vliv nynějšího působení z okolního světa i vliv vnitřního světa, námi dosud neobjeveného, ale ustavičně v nás působícího, a oba potom spějí do mozkového pamětního centra. Proto si je na dalším obrázku neoznačujeme jako proti sobě působící, nýbrž jako působící společně (obr. č. 10).

Obr. č. 10

Nervová střediska tedy působí jako místo, v němž se spájí jemná síla věčného života s hrubou silou dočasného života a obě potom spějí do paměti, čekajíce tam na další využití.

Je to první základní přivlastnění života, který je širší než jsou hranice našeho biologického života. Zatím je to jen neuvědomělé přivlastnění širšího, jaksi "původního" života, které ještě nepřináší s sebou osvobození od následků přeměny původního života na nynější. Jen se tu připravuje cesta k přeměně nynějšího způsobu našeho života v život původní, nepodléhající změnám, na jaké jsme zvyklí.

Operuji zde s pojmy jako původní, věčný život, nynější život, jako bych je předkládal k věření. Toho jsem dalek. Jsme už dnes se svými vědeckými poznatky tak daleko, že máme představu o vývoji života na našem světě a přijímáme za správnou myšlenku, že život, pokud se vyvíjel jinde ve vesmíru, vyvíjel se za obdobných podmínek jako u nás.

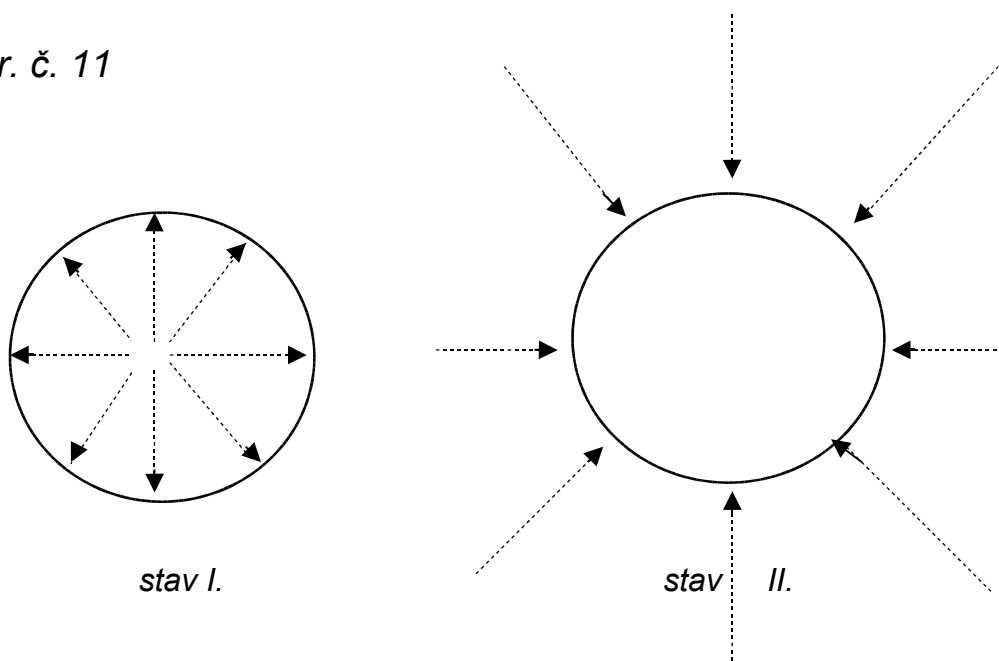
Zbývá nám ještě zrušit uměle vybudovanou přehradu mezi tzv. organickým a anorganickým světem, mezi živým a neživým. Tento předěl, jak už se ví, je způsoben jen nedostačujícím vědeckým poznáním. Možná, že než vyjdou tyto řádky, bude už rozluštěn problém vzniku živého z neživého a bude uznáno, že existuje jen jediný život v různých podobách, tak jak my to potřebujeme vědět pro náš výklad.

My tu musíme spolu trochu předbíhat zkušenostem vědy pomocí individuálních zkušeností lidí, z nichž čerpám. Mohu si to dovolit proto, že zatím všechny zkušenosti těch lidí, z nichž čerpám, byly beze zbytku během tisíciletí potvrzeny zkušenostmi vědy, a mohu tedy bez potřeby víry předpokládat, že řada správných objevů, učiněných už dávno uvnitř lidského nitra, je správná i ve svém pokračování, dosud neprověřeném poznatky vědy, neboť vzájemná vazba jednotlivých prvků této rady mě k tomu zcela opravňuje.

Musel bych být naopak nerozumný, kdybych se domníval, že sice věda potvrdila některé nižší prvky této zkušenostní soustavy, avšak možná nepotvrdí vyšší její prvky. Strastiplný pokrok racionální vědy však je tak pomalý, že bych se za svůj život nedočkal potvrzení zbytku řady poznatků získaných v mikroorganismu, tj. v lidském nitru. Neodvažuji se tedy činit nic více, než zkušenosti z mikrokosmu aplikovat na makrokosmos.

Řečeno velmi zjednodušeně: Ve vesmíru se v nesmírně dlouhých periodách střídá převaha stavu (I), v němž centrální síla - my ji v mikrokosmu jmenujeme silou čistého vědomí - působí navenek a tím k rozvinutí různých forem života (viz též obr. č. 8), se stavem (II), v němž centrální síla, která v prvním stavu vybudovala vesmír, nyní jej začíná dobývat zase pro sebe, působí na něj zvnějšku, právě tak, jak jsme si to ukázali na obrázcích č. 8, 9, a 10. Tam, kde je život dostatečně nejen kvantitativně, ale i kvalitativně rozvinut - a tak tomu je u vyspělých lidských jedinců - nastává už tento stav č. II, a my mu můžeme napomoci individuálním vstupem do podstaty života, které říkáme původní život. Naprosto není třeba zdvihát oči k nebesům nebo nořit se do propastných hloubek, v každé buňce našeho těla mezi sebou bojují oba stavy, všude je možno zasáhnout, i když je vhodné, aby se zasáhlo podle těžce nabytých zkušeností, a nikoliv nějak samorostle, v pravém slova smyslu nevědecky.

Obr. č. 11

Ještě jinak řečeno: V kameni, který představuje ještě nerozvinutý první stav života, nemůže dojít k tomu, k čemu se chystáme my, v rozvinutém prvním stavu v lidském těle. Život v člověku se může navrátit ke svému věčnému zdroji, protože už dokáže na dosud nerozvinutý způsob života aspoň v sobě působit tak, jak odpovídá druhému stavu.

Nyní je plně pochopitelný obrázek č. 4. Neoživené nervové středisko oživujeme např. tím, že v něm podržujeme představu nějaké výrazné barvy nebo zvuku nebo obojího najednou, zároveň upíráme veškerou pozornost na toto středisko. Tím vedeme do střediska nejen představu zvuku, barvy a doteku, ale především m mohutný proud čistého vědomí sílu, která je uchována ve všech těch představách, a to je rozhodující pro otevření střediska. Řekli jsme si, že samotná síla čistého vědomí není schopna otevřít neoživené nervové středisko, nýbrž že se středisko otevře teprve za soustavného působení zevních vlivů na smyslové orgány a odtamtud zpětně na nervové středisko. Otevřením dosud neoživeného střediska se začnou v těle projevovat síly, které se

uvolnily ze střediska, a tu nastává nejtěžší chvíle dobývání věčného života za střediskem.

Člověk např. pociťuje úžasnou blaženost a upne svou pozornost na ni. Přestává se soustřeďovat na středisko a začíná se soustřeďovat na následky jeho otevření. Dokud tak bude činit, neocitne se vědomě ve věčné podstatě života, nestane se vědomě nesmrtelným, nýbrž zůstane lidským požitkářem.

Dalším úskalím je pocit tělesnosti. Je pochopitelné, že soustředění na určité nervové středisko musí nabýt takové intenzity a jemnosti zároveň, že se upínáme myslí jen na středisko, nikam jinam v těle. Není-li totiž tomu tak, nesoustřeďujeme se jen na středisko, nýbrž na tělo, tříštíme svou soustřeďovací sílu, takže nedojde k potřebnému zesílení jejího působení a tím ani k otevření střediska. Potřebná intenzita soustředění se nedocílí nikdy úporností soustředění, nýbrž právě jen jejím zaměřením k jedinému bodu, k jediné barvě, k jedinému zvuku, tedy přechodem z proměn představivosti a proměn myšlenek k jediné ustálené představě v jediném bodě. Jedině tak se ustaluje tok čistého vědomí do onoho místa a tím se mění jeho dosavadní kvalita, potřebná pro zdárné provedení pokusu.

Opět opakuji, že nikdo nedosáhne potřebného stupně soustředění na středisko, které nevidí, nenaučil-li se napřed soustřeďovat na úkoly běžného života, kdy soustředěnost na činnost ve světě je nám naprosto samozřejmá. Proto, jak jsme si řekli, mají předstih lidé, kteří mají možnost na cokoli se řádně pravidelně soustřeďovat, něco dělat pořádně, s plným zaujetím, lidé, kteří mají v něčem zálibu, která si vyžaduje plného jejich soustředění. Ti jsou výtečně připraveni. Pořád se ukazuje, že tímto způsobem intenzivně žitý život je největším darem, že být takovým člověkem je pravým požehnáním. Kdo nemá možnost denně se takto přirozeně, bezstarostně, klidně, s veškerou jemnou pozorností soustředit, ten by si měl napřed uměle po krátkou dobu denně vytvářet ustálenou představu něčeho výrazného a jednoduchého ve chvílích, kdy nemá nic na práci, např. před spaním, při vstávání, při jízdě vlakem, tramvají, nikoliv ovšem při soustředění na něco jiného, co samo vyžaduje plnou pozornost. Co zde uvedu, je pouhý pomocný příklad, nikoli předpis jediné vhodný pro všechny.

Je dobré začít si např. představovat nějakou prostou květinu (stačí její květ) v duchu, dejme tomu při zavřených očích, nehnutě před sebou. Zvolený předmět soustředění však nesmíme měnit. Představujeme si denně po volných chvílích třeba hvozdík

kropenatý (slzičku), pěkně rozvinutý proti sobě. Nejlépe je s tím začít v létě, kdy kvete a kdy si květ můžeme z mnoha stran v přírodě prohlédnout.

Můžeme si jej také dát do vázičky s vodou a prohlédnout si jej. Soustředění je dosaženo, když svým duševním zrakem dokážeme vidět květinu beze změn do všech podrobností a pěkně vybarvenou. Pak máme květinu v paměti a mohli bychom pomocí takto ustálené představy otevírat neoživená střediska, kdybychom totéž, co si dovedeme představit v mysli, dokázali nehnutě umístit někde v těle, kde si to přejeme. K tomu je třeba další schopnosti: umět vést představu v těle a podržet ji na libovolném místě. Nedoporučuje se však začít s tímto nácvikem bez předběžného zesílení proudu životní energie tak, aby její proudění bylo citelné. Kdybychom opomenuli dosáhnout tohoto zesílení, neměli bychom správné kontroly o tom, zda se soustřeďujeme na žádané místo.

Životní sílu získáváme několikerým způsobem: jídlem, pitím a dechem. Zatímco se obvykle mnoho péče věnuje správné životosprávě, jídlu, pití, málo pozornosti se věnuje dechu. A přece stačí jíst a pít třikrát za den, kdežto dýchat je třeba ustavičně. Jíme-li a pijeme-li nesprávně v nesprávném složení a množství, nežvýkáme-li správně stravu, projeví se to zajisté na zdraví. Jsme však často překvapeni, že se zdraví správnou vědecky lékařsky naměřenou a vybranou stravou žádným způsobem nezlepší. Závada je někde jinde. Je patrně v dechu. Dýcháme ustavičně, a nedýcháme-li správně, porušujeme rovnováhu v těle znatelněji, než když se někdy pořádně nenajíme nebo přejíme.

Dech představuje ustavičný proud životní síly do nás, ustavičně obnovuje naši životní sílu, kdežto jídlo a pití jen nárazově. Není třeba proto podceňovat jídlo a pití, ale tím méně je vhodné přehlížet způsob dýchání. S dechem je třeba nabýt určitých zkušeností, které běžně každému z nás chybí. Dech nám především pro náš pokus umožní jemně si zachovat vědomí místa, kudy dech prochází, a to je velmi slibný začátek schopnosti uvědomit si v těle i místo, kudy dech neprochází.

Naučme se tedy tomu, čemu v Indii hathajógini říkají plný jogický dech. Provádí se nejběžněji takto:

Postavíme se v dobře vyvětrané, ani nepřetopené, ani příliš chladné místnosti vzpřímeně a vyprázdníme nenásilně plíce výdechem. V létě za pěkného počasí můžeme totéž dělat v přírodě. Pak provedeme vdech nejdéle za 8 vteřin. Pro začátek si můžeme počítat: jednadvacet, dvaadvacet atd. až osmadvacet. Během vdechu se snažíme pociťovat, jak dech proudí nosním

chřípím. Toto má několikery význam. Pro nás především dvojí: Naučíme se soustředit na určité místo v těle, a pak kontrolujeme, zda dech proudí nenásilně, pravidelně, nikoli napřed silně a pak už z posledních sil jen slabě. Napřed si jenom zkoušíme plnit plíce tak, abychom si nečinili násilí, abychom je nepřeplnili za těch 8 vteřin. Nejde o vdechnutí většího množství vzduchu, nýbrž o zpomalení dechu a spojení dechu s představou, o které si hned řekneme. Kdo nedokáže zpomalit dech tak, aby si za 8 vteřin nepřeplnil plíce, musí vdechovat kratší dobu a pak stejně zkrátit zadržení dechu a výdech. Rovněž se nedoporučuje prodlužovat dech a ostatní fáze dechu, leda bychom měli odborné vedení nebo aspoň dobrou knihu a řádnou soudnost, které by nás vedly.

Zůstaňme však ještě u vdechu. Velmi nám záleží na tom, aby životní síla, kterou přijímáme pomocí dechu, proudila v těle spořádaným způsobem, aby se tam co nejdokonaleji využila. Jako je důležité nepřeplnovat plíce dechem, stejně tak je nutné naplnit je celé. Máme-li to dokázat bez přeplňování plic, je k tomu třeba určité systematičnosti, která by se neměla přezírat. Během vdechu plníme napřed spodní část plic, potom střední a nakonec horní.

Dokonalého zaplnění dolní části docílíme nadmutím břicha, dokonalého naplnění střední části rozepnutím hrudního koše, dokonalého naplnění horní části plic mírným zakloněním hlavy v příslušné fázi vdechu. Je samozřejmé, že se nedá nějak přesně rozdělit obsah plic na tři části. Daleko důležitější je, aby vdechování bylo plynulé, netrhavé. To kontrolujeme na průchodu vzduchu přes chřípí. Tuto kontrolu provádějme po celých 8 vteřin. Stačí upnout pozornost na vnější okraj chřípí.

Při osmivteřinovém zadržení dechu zůstanou ústa zavřena jako při vdechu a při výdechu. Zadržení dechu také nesmí být násilné. Je-li příliš mnoho vzduchu v plicích, poznáme to na čípku (jazykové záklopce, epiglottia), že na něj příliš tlačí a že jen stěží zůstává zadržen. Při správně zadrženém dechu není třeba ani zavírat hrdlo tak, aby při začátku došlo k jakémusi výbuchu, nýbrž průchod do průdušek může zůstat otevřen jako jindy, když se pokračuje v normálním dechu, takže do výdechu lze přejít právě tak, jako se do něho vchází při obvyklém dýchání.

Zadržení dechu má sloužit k ustálení mysli, a to ke krátkému jejímu vyprázdnění. Pokud ovšem počítáme jednadvacet až osmadvacet, nemůže být o ničem takovém řeči, až se naučíme udržovat patřičné tempo a nebudeme muset počítat, můžeme vyprázdnit svou mysl od veškerých myšlenek. Protože lze toho velmi těžko dosáhnout i na pouhých osm vteřin, doporučuje se

upřít pozornost na střed prsou, tj. na střed celého našeho těla. Hlava byla zakloněna jen při poslední fázi vdechu, při zadržení dechu už je zpříma.

Výdech se provádí zase se zavřenými ústy nosem, rovnoměrně silně po celých 8 vteřin, přičemž se napřed vyprázdní spodní část plic se současným zatažením břicha, pak střední část plic s poklesem hrudního koše a konečně horní část plic. Radil bych vám, abyste při výdechu soustředili svou pozornost na to místo v těle, které buď považujete za nejslabší a nejohroženější nebo kde pociťujete bolest. Můžete se přesvědčit, že mnozí z vás pocítí velkou úlevu svých bolestí v onom místě nebo, budete-li vytrvalí, vyléčíte se ze začínající nebo i ze značně pokročilé choroby. Bylo by však dobré, kdybyste se trochu podrobněji seznámili s anatomii těla nebo si dali zjistit, co vám je, abyste se nesoustřeďovali někam, kde nejste nemocní, zkrátka abyste svou pozorností ozařovali místo, které chcete léčit.

Nemusíte věřit, že se tím vyléčíte, protože to by vám nijak neprospělo. Když se soustředíte na kterékoli místo v těle, děláte jediné, že tam tlačíte daleko větší dávku krve, než která těmi místy normálně proudí. Toto bylo experimentálně nesčetněkrát zjištěno a můžete si pravdu tohoto tvrzení sami přezkoušet tím, že se položíte např. na žehlicí prkno dlouhé tak jako vy nebo delší, které jste předtím podložili za cizí pomoci tak, aby vznikla váha, pokud možno citlivá, abyste se mohli houpat sem a tam. Vyrovnáte-li obě strany, aby ani jedna strana neklesla k zemi, je pokus dokonale připraven. Nyní stačí myslet na hlavu nebo řešit nějaký problém, který nemůžete hned rozluštit, nebo počítat jeden příklad za druhým. Prkno, tj. váha se převáží na stranu hlavy. To je důkaz, že se tam hrne krev.

Když potom budete stejně vytrvale myslet na dolní část nohou, převáží se prkno na opačnou stranu, neboť jste zároveň se svým myšlením přelévají do nohou i krev. Nemyslete, že místo, na které se takto soustředíte, léčíte jen zvýšeným prokrvením. Léčíte je i akumulovanou silou čistého vědomí a životní síly. Není však třeba, abyste to vůbec věděli. Jen je doporučitelné, aby se lidé s vyšším krevním tlakem nebo s pokročilou sklerosou nesoustřeďovali na mozek, aby tam nenastalo překrvení, které by mohlo způsobit mozkovou mrtvici. Je pochopitelné, že také otevřené rány hojněji krvácí, když na ně upneme pozornost, a přestanou krváčet, když od nich odvrátíme pozornost někam na opačnou stranu těla.

Začneme-li jednou provádět jógický dech, musíme už zachovávat určité zásady, abychom si neporušili zdraví. Nesmíme si dělat násilí. Namáhá-li nás vdechovat 8 vteřin, nebo jen jedno z toho, musíme zkrátit celý cyklus 8-8-8 na kratší, dejme tomu jen na 2-2-2, pak prodloužit na 3-3-3 atd., až do osmi. Nikdy nesmíme cvičit tento dech déle než půl hodiny denně, avšak zpočátku daleko kratší dobu, než najednou půl hodiny. Také přes den se snažíme dýchat jen nosem. Nikdy necvičíme s plným žaludkem, raději před jídlem. Nevynecháváme ani jediný den, necvičíme jeden den kratěji, jiný déle a v jiném rozložení, tj. jednou delší dobu pohromadě a jindy rozdělené vícekrát. Chceme-li s jógickým dýcháním přestat, ubíráme ze dne na den postupně jak v délce, tak i v počtu dechů, nepřestáváme najednou. Kdo zachová tato pravidla, nevystavuje se žádnému nebezpečí.

My se učíme účinněji dýchat jen proto, abychom zvětšili účinnost svého ostatního soustředění už nijak nespojeného s myšlenkou na dech. Úplný jógický dech je tedy pouhé podpůrné cvičení, které však nám vydatně pomáhá, abychom se naučili přesunout svou pozornost kamkoliv v těle.

Uvedme si ještě příklad samotného soustředění na neoživené nervové středisko.

Je jich všude po těle dost a dost. Protože však místo, kam se budeme soustřeďovat, a pokud se tam budeme dobře soustřeďovat, pak vždycky se prokrví více než ostatní části těla, nedoporučuje se soustřeďovat do mozku, nemá-li to mít v některých případech velmi neblahé následky. Ostatní přesvědčíte se sami, že většina z vás bude pociťovat v místech, kam se soustřeďuje, teplo, ba dokonce horko, zvláště pokud to bude někde uprostřed těla, kam se snadno přelije velké množství krve.

Mylně byste se mohli domnívat, že ono teplo je známkou otevření střediska, a že je to síla, která vychází z něho. Nikoliv, je to jen následek akumulace krve a životní síly v onom místě. Nicméně prudké otevření některého z vyšších centrálních středisek - a těmi rozumíme všechny nervové zauzliny vybíhající z páteře od výše středu prsou až po hlavu - může mít za následek kromě počáteční prudké bolesti i horko, které se rozšíří do celého těla a nedá se po mnoho hodin utišit ničím jiným než chladnou lázní celého těla. Je to horečka, ale není samozřejmě původu infekčního. Bylo by směšné chtít ji zahánět antibiotiky, a bylo by nebezpečné ji neutlumit studenou lázní, je tak prudká, že by mohla způsobit zkázu celého organismu. Jsou sice účinnější mentální prostředky, jak ji utlumit bezpečněji, ale já doufám, že je

zde nemusím uvádět, protože nikdo z čtenářů se nebude pouštět hned do otevírání středisek položených výše než uprostřed prsou.

Jsou však lidé, kteří se nedokáží soustředit jen na jediné místo v těle. Především se nedokáží zbavit představy, že myslí hlavou, mozkiem. Ti se budou vždycky soustřeďovat zároveň na hlavu nebo mozek, i na místo v těle, které se jim doporučí. Tady mohou nastat nežádoucí komplikace, protože takový člověk bude jaksi svou myšlenku protahovat tělem na místo, které chce oživit. Nebude to tragický případ, ale takové soustředění nikdy nepřinese kýžený výsledek, otevření neoživeného střediska, protože nebylo zachováno základní pravidlo, že mysl a s ní i představa musí být zbavena veškerého pohybu. Když jsme si pomocně řekli, že středisko se bombarduje životní silou, mohli jste z toho nabýt klamného dojmu, že si je třeba představit nějakou dráhu těch soustředěných paprsků. Nikoliv. Jedině správné a vyhovující všem požadavkům správného soustředění je "přebývat" v místě, kam se soustřeďujeme. Představa, že tam přece jen musíme z hlavy nějak dospět, je opravdu jen předsudkem. Zasmějte se na chvíli se mnou. Četl jsem v jedné staré knize, kde se píše o tom, jak jakýsi čínský mudrc doporučuje svému žákovi, aby se soustředil na kteréśi místo v těle. Žák si však stěžuje, že mu to nejde, protože se nemůže zbavit myšlenky, že do onoho místa souká svou představu z břicha, a proto se nemůže se svou myslí ustálit někde jinde než v břichu. Ono se totiž tehdy ve staré Číně věřilo, že člověk myslí břichem. Žák se nedovedl zbavit této představy, přestože břichem se nemyslí, jak dobře víme. Stejně tak se někdo nebude umět zbavit představy, že myslí mozkiem. Mýlí se stejně, jako se mýlil onen starý Číňan.

Nervová soustava je dokonale vodivá. I když jejím centrem je mozek, lze přenést mysl beze zbytku kamkoliv v těle, kam vedou nervy, a nejspíše tam, kde je těch nervů více, nebo kde se ocitají soustředně těsně pod povrchem kůže (např. nervy s funkcí hmatovou těsně pod kůží konečků prstů na ruce i na nohou, do určité míry na dlani atd.).

Tento úvod byl nutný, protože neodeberete-li se se svou myslí, tj. pozorností do střediska, které chcete otevřít, nebude mít vaše počínání žádoucí výsledek. Totéž platí už o plném jógickém dechu. Daleko méně účinné je představovat si nějaký proud z nosu do plic a na místo, které chceme léčit, než když se usadíme klidně bez pohybu v místě svého soustředění. Pohyb vykonává vzduch, který proudí do nás, případně z nás, ale s tím se nesmíme ani na chvíli ztotožňovat, to přece nejsme my. Proto jsem vám radil např. soustředit se při vdechu na pocit průchodu

vzduchu chřípím atd., nikoliv na vzduch. Vzduch je jenom prostředkem, který podražďuje chřípí, abychom se na ně mohli snáze soustředit.

Řekli jsme si, že základní nevědomost o vnitřním spojení všech bytostí mezi sebou je příčinou největších zel napáchaných lidmi. Obdobně základní nevědomost o dokonalé spojitosti celé nervové soustavy v těle je největším nedostatkem při veškerých pokusech o soustředění. O nervové vedení se nemusíme starat. Jakmile se o ně staráme, nejsme nikdy beze zbytku v místě, kam se chceme soustředit, a vyčerpáváme se mnohostrannou činností. Lidé, kteří to takhle špatně dělají, odcházejí po takovém soustředění vyčerpání, kdežto lidé, kteří dovedou prostě někde se svou myslí spočinout, ti si takovým soustředěním odpočinou.

A nezapomínejme též, že tělo je branou, ničím víc než branou k věčnému životu, branou nepostradatelnou, neboť jinudy nelze vejít, ale přesto jen vchodem, ničím více. Během soustředění musíme tedy dojít ke stadiu, kdy branou vcházíme a v té chvíli na ni zapomínáme. Neučiníme-li to, zůstaneme trčet v bráně. Cílem soustředění na kterékoli místo v těle nám tedy ani nemůže být, abychom pociťovali ono místo, na které myslíme. Tento pocit nám může být zprvu jen kontrolním prostředkem, že jsme se na příslušné místo soustředili. Zůstaneme-li však na úrovni této kontroly, to znamená, budeme-li se ustavičně snažit pociťovat to místo, zůstaneme trčet v bráně, nevejdeme branou dál.

Správné soustředění na kterémkoliv místě v těle - a všimněte si dobře, že už neříkám jako dříve "na kterékoli místo v těle" - a mohl bych ještě správněji říci "v kterémkoliv místě v těle", ve vyšších stupních soustředění už prostě nejde o soustředění na nějaké místo v těle, nýbrž o vstupování skrze toto místo do bezprostřednosti, bezčasovosti, do věčnosti.

Cílem naším je stav před vznikem vesmíru. Nebudeme se přít, zda vesmír jednou neexistoval, zda je věčný či nikoliv. Naskýtá se mi tu jedinečná příležitost říci, co se rozumí tímto stavem před vznikem vesmíru. Není stav, který byl než vznikl vesmír, nebo který zase bude, až vesmír zanikne, nýbrž **stav** před vznikem vesmíru, který je.

Ustavičně existuje stav před vznikem a po zániku vesmíru vedle proměnného stavu vesmíru samotného. Žijeme-li ve stavu zrodu vesmíru nebo zániku vesmíru, třeba jen v malém, třeba jen našeho malého vesmíru, mikrokosmu, našeho "já", podléháme všem změnám, kterým podléhá on. Dokážeme-li se se svým

vědomím dostat za něj, přestáváme podléhat změnám, ovšem jen tam a v tom, v čem jsme za ním. Vznik vesmíru je zřejmě permanentní stav, právě jako jeho zánik. Světy ustavičně vznikají, stárnou a zanikají. Je nepravděpodobný celkový zánik vesmíru náraz, právě jako je nepravděpodobný vznik jeho najednou. Přesto existuje stav před vznikem vesmíru. Zatímco vesmír byl a bude, tento stav jenom je, nemá minulosti, nemá budoucnosti, a proto je zárukou věčnosti. Ocitneme-li se v něm, jsme za hranicemi vesmíru, jsme absolutně svobodní. A taková svoboda je náš cíl, který sledujeme naznačeným experimentem.

Je-li stav před vznikem vesmíru totožný s tím, co jsme si nazvali čistým vědomím, pak jsme pochopili, jak se rodí vesmír pro nás, pro naše lidské vědomí. Jak jsme si vysvětlili, čisté vědomí pomocí otevírání nervových středisek se odívá do vjemů z okolního světa. Naše mysl už je spořádává na soustavu, jejíž zevní stránkou jsou zkušenosti se zevním světem, vnitřní stránkou stav čistého vědomí. Chopíme-li se oděvu, obalu, tj. konkrétních vjemů, jak jsou v nás zachovány v paměti, jako např. představa barvy, představa zvuku, paměť o místě v těle, a vejdemo-li pomocí nich nazpět do neoživeného střediska, zbývá nám jenom skrze ně projít pomocí vnitřku těch představ, akumulovanou silou čistého vědomí a spojit se pouhou pozorností s čistým vědomím za střediskem, se stavem před vznikem vesmíru, a bude to mít za následek, že začneme bezprostředně poznávat, bezprostředně být. Svět kolem nás poznáváme prostředně, pomocí smyslů a rozumu, tedy pomocí činnosti nervových středisek. Dokud čisté vědomí je obaleno přídavnou činností nervových středisek, nemůže se projevit, nýbrž jen projevuje všechno, co je svým způsobem totožné s tím, co se k němu přidalo. Vidění světa se podobá postupu při některém druhu mikroskopování.

Chceme-li některé nepatrné částičky hmoty vůbec vidět pod mikroskopem, musíme je napřed obarvit. Pak ovšem nevidíme vlastně je samotné, nýbrž barvu na nich, a podle ní usuzujeme, jaké jsou a že jsou. Podobně je tomu v nás.

Činnost nervových středisek, smyslových orgánů, rozumu, spočívá v tom, že zbarvují čisté vědomí, jehož výtvořky kolem sebe bychom jinak nemohli vnímat. Chceme-li však vnímat samo čisté vědomí, musíme si odmyslet barvu na něm. A jak je to v malém, pod mikroskopem naší osobní pozornosti, tak je to ve velkém, v makrokosmu. Mikrokosmos i makrokosmos, jsou pouhou barvou stavu před vznikem této barvy na tom nebo na onom místě, před vznikem konkrétní nynější podoby vesmíru. Je na nás, zdali se spokojíme s pohledem na barvu a budeme podle ní jen tušit vnitřní

obsah viděného, nebo zdali se dáme barvou dovést až k obsahu za ní. Bylo by bláhové si myslet, že když se rozloučíme s barvou na povrchu věcí, že se ztratíme v obsahu. Podle barvy, kterou zříme, tj. podle vesmíru, který vnímáme jaksi mimo sebe, před sebou, můžeme usoudit, že nějaký vnitřní řád tu je, že tedy za barvou tento řád odhalíme celý, zatímco nyní musíme jen o něm usuzovat z jeho zevního projevu, ze zlomkovitých jeho projevů, takže ho můžeme poznávat jen velmi nedokonale.

Z toho vyplývá, že kdybychom ve středisku, kam vstoupíme, zůstali lpět na barvě, pomocí níž jsme tam vnikli proto, že ona byla nositelem čistého vědomí, zůstali bychom zase trčet v bráně, kterou jsme otevřeli, a neprošli bychom jí.

Konečně na konkrétním příkladu soustředění na neoživené středisko poznáte, co se na vás chce .

Jedno z nejexponovanějších nervových středisek v lidském těle je uprostřed prsou ve výši srdečního dŕlku a trochu málo vpravo od středu prsou.

Předpokládám, že už se dovedete soustředit bez námahy na konkrétní tělesnou a duševní činnost tak, jak jsme si o tom říkali dříve. Jde o tak velké soustředění na činnost, že zapomínáte při ní samočinně na sebe. Jde o to, abychom se naučili něco dělat pro věc samu, kvůli tomu, co děláme, už ne proto, že je to naše povinnost.

Dosáhneme-li toho, pak je naděje, že i při otevírání neoživeného střediska zprvu aspoň je chceme otevřít, nikoliv že máme povinnost je otevřít. S takovouto touhou bychom však nedokázali nic více než právě je otevřít. Spolehněme se na to, že s otevřením střediska se dostaví touha po věčném životě, a to proto, že z druhé strany se do něho začíná vlévat síla čistého vědomí, jinými slovy: začínáme pociťovat závan věčnosti, později tažení, poutanost, která se stává neodolatelnou. Pokud pokračujeme v soustředění, můžeme jí odolat jen tím, že nepřestáváme lpět na nositelích síly vědomí, s nimiž jsme se dostali do střediska, na pamětných prvcích, jako je barva, zvuk, pocit místa, kam se soustředujeme, na prvcích, bez jejichž pomoci bychom byli středisko neotevřeli, ale s nimiž už nelze jít dál.

Pokračovat lze jen s obsahem, jehož jsou nositeli, s čistým vědomím. Co však potom bude nositelem tohoto vědomí? Jedině naše vůle proniknout dále, tak jak jsme si ji vypěstovali na běžné soustředěné činnosti a jak o ní právě byla řeč.

Vůle - jaká je to síla, že je schopna být nositelem čistého vědomí až do poznávání věčnosti? Vůle je jediné "zabarvení" čistého vědomí, jaké existuje už před otevřením střediska, je to stav před vznikem vesmíru. Kdybychom se např. znovu podívali na obrázek č. 3, kde je znázorněn jen proud čistého vědomí ke smyslovému středisku, a to ke kterémukoliv, ať k zavřenému, ať k otevřenému, vytušili bychom, co se tím chce znázornit: neúprosný, přestože nesmírně jemný tlak čistého vědomí na celý lidský organismus. Tento tlak je vykonáván na každou buňku, takže teoreticky bychom jej mohli uvolnit, poskytnout mu průchod v každé buňce.

My vlastně ve všech otevřených střediscích ustupujeme jeho tlaku, a tím je umožňována veškerá naše duševní, smyslová a tělesná činnost. Jenomže všude, kde otevřenému středisku odpovídá smyslový orgán, ihned odíváme sílu čistého vědomí do konkrétní podoby, takže se s čistým vědomím jako s takovým nesetkáváme. Nám teď nejde o nic více než o nastoupení cesty II, z neoživeného střediska do zdroje čistého vědomí. A tam se dá jít jen tou silou, kterou naráží čisté vědomí na středisko, kterou je mu středisko dostupné. Proč by neměla být síla, která donesla čisté vědomí ke středisku, schopna toho, aby donesla naše vědomí zpět k jeho zdroji?

A nyní systematicky: Je třeba, abychom věděli

a) čím můžeme otevřít neoživené středisko "zvnějšku" a tím do něho vejít,

b) a čím můžeme přejít ze střediska do čistého vědomí, a tím do něho vejít.

ad a) Nikdo z nás nemá stejné schopnosti představivosti. Každý by si měl napřed zjistit, který prvek jeho představivosti je nejstálější a tím se snažit proniknout do střediska. Jiným se mu to nepodaří. Musíme totiž umět napodobit onu stálost tlaku čistého vědomí a umět ji násobit silou akumulovaného vědomí v pamětných prvcích. Nikdo nemusí ztrácet naději, že pronikne do neoživeného střediska, protože si nedovede představit barvu, nebo zase podržet v mysli zvuk atd.

Dokáže-li aspoň, třeba ne hned, ale po čase, aspoň podržet v mysli místo kam se soustřeďuje, jaksi myšlenkově ho nahmatat a podržet, pak má reálnou naději, že otevře středisko. Dokáže-li přidat představu barvy nebo i zvuku, znásobí pronikavost svého tlaku, neboť se chopil větší dávky síly čistého vědomí.

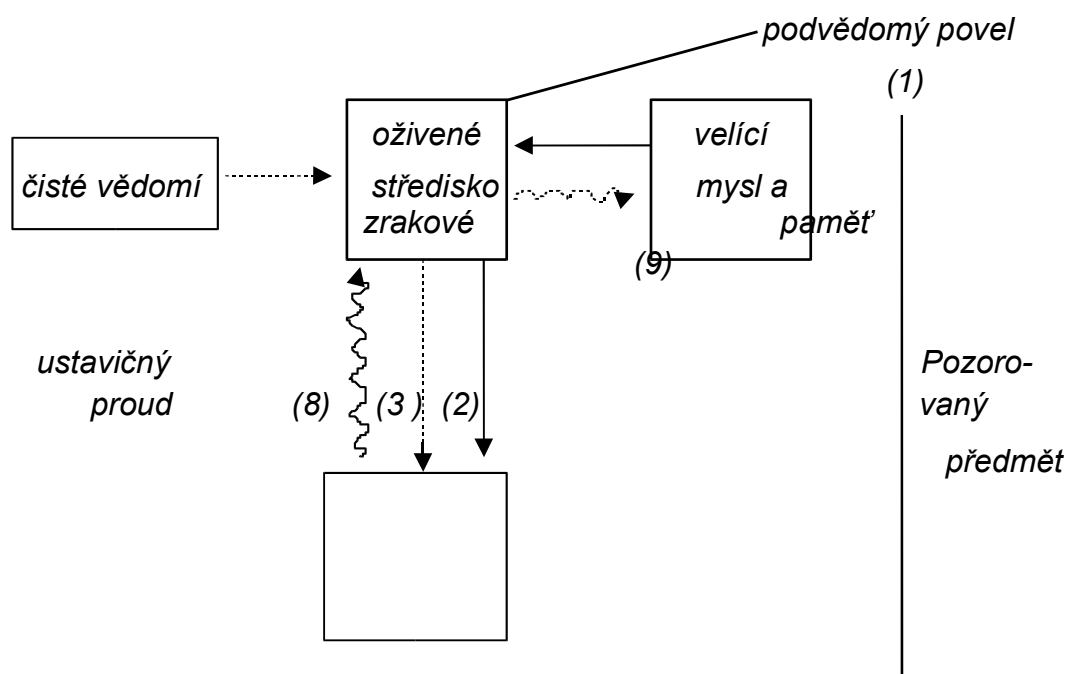
Popišme si ideální případ takového soustředění na středisko uprostřed prsou. Lékaři vám řeknou, že jim není známo, že by někde pod kůží uprostřed prsou byla nějaká zvlášť silná nervová tkáň, kterou bychom mohli nazvat nervovým střediskem v tom smyslu, v jakém jsou po těle rozsety nervové zauzliny, o nichž lékaři vědí, přestože ne vždycky, k čemu jsou. Řeknou vám, že prostředek prsou je právě tak prostoupen nervovou soustavou jako kterékoli nervově neexponované místo. Mají ovšem pravdu. Všechna neoživená nervová střediska stihl podobný osud jako naše slepé střevo. Vyšla z provozu před tisíci a tisíci lety a dokonale zakrněla. Je tedy velká potíž takové středisko "nahmátnout", když sama lékařská věda o něm neví. Naštěstí duševní hmat má větší schopnosti než "pravý" hmat. Jenom je důležité, aby to byl hmat uvědomělý a po určitou, třeba krátkou dobu trvající - a už i vteřiny jsou rozhodující. Zkušení Indové říkají, že už 12 vteřin takového soustředění začíná středisko otevírat. Jenže po tak krátkém tlaku se středisko zase zavře.

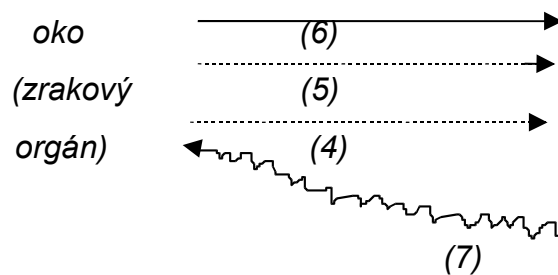
Jakmile je neoživené středisko otevřeno, tj. technicky řečeno, podrženo ve vědomí barvou, zvukem nebo hmatem, nebo vším tím dohromady, okamžitě začne přes ně proudit síla čistého vědomí do mysli, která ho dobývala. Začneme si tuto sílu rovněž uvědomovat.

Proč se to neděje, když dáváme například svou vůlí povel oku, aby se podívalo na něco kolem sebe? Povel jde do oživeného střediska, ale nikoliv uvědoměle, nýbrž bez našeho vědomí, a vědomá pozornost je upřena někam mimo středisko, např. na to, co si chceme prohlédnout.

Kdybychom si tento rozdíl znázornili doplněním obrázku č. 3 a 4, vypadalo by to takto:

Obr. č. 12

Napřed jak vypadá vnímání světa přes neoživené nervové středisko, dejme tomu zrakem (viz obr. č. 12):

Velící mysl především povelí oživenému středisku (I), aby svou sílu užila podle vůle člověka v oku. Nemusíme myslet na nervové středisko, neboť cesta k němu je dokonale otevřena, oko je dokonale koordinováno se střediskem, proto povel okamžitě běží do oka (2) a tím se zároveň odebere síla čistého vědomí přes středisko do oka (3), takže v této chvíli proud čistého vědomí, který jinak ustavičně bdí před střediskem, přechází přes ně do oka společně s povelu z velící mysli (2). Oko se podívá (4) na zvolený předmět, což je umožněno kombinací síly čistého vědomí (5) a lidské vůle, povelu (6). Všechny tyto tři složky (4, 5, 6) se vracejí odrazem od pozorovaného předmětu zpět (7) do oka, odtamtud do nervového střediska (8) a konečně v podobě zprávy (9) do velící mysli a do paměti.

Proč už povel (1) a potom vjem (8) nepůsobí ve středisku tak, že by po zpětné dráze (9) nenastalo vědomé spojení mysli s čistým vědomím? Povel (1) se nese ihned do smyslového orgánu (2), který odpovídá středisku (2). Otevře sice cestu proudu čistého vědomí, ale použije jeho síly (3) k službě smyslového orgánu vůči vnímanému předmětu, zvuku atd. (4, 5, 6). Tím je síla čistého vědomí obrácena navenek a ne do velící mysli.

Samotný vjem (7) procházející smyslovým orgánem zpět do nervového střediska (8) nemá už kvalitu povelu (1). Část síly čistého vědomí se nějakým způsobem - o kterém se zde nebudeme šířit, ačkoliv by to bylo velmi zajímavé - vřela do vnímaného předmětu. Nedá se tomu zabránit. Je to vše pronikající tvůrčí síla. Člověk se tak stává spolutvůrcem vesmíru a tvůrcem "osudu". Síly, které zasel, se potom na něho časem vrací jako bumerang. Zbytek síly čistého vědomí vracející se po spoji (8) do nervového střediska, je tak nepatrný, že neprobudí proudění nové síly čistého vědomí do střediska. Snažil jsem se už i vyznačením čáry () ukázat, že jde o hrubé chvění, podobné střídavému proudu, nikoliv stejnosměrnému proudu, o chvění vysoce komplikované, diferencované vnímaným předmětem, nepůsobící soustředně,

bodově, nýbrž polohově, celou škálou chvění v určité oblasti, tak, jak to vyžaduje svou složitostí tomu odpovídající mozková kůra, aby se v ní záznam dokázal zachytit. Kromě toho lidská vůle neodolatelně přitahuje tuto výslednici vjemu do mysli, takže síla vjemu nepůsobí ve středisku, nýbrž v mysli, v paměti (9). Ovšem dívá-li se někdo vytrvale, ať už hmotným orgánem zraku, okem, nebo duševním zrakem, dejme tomu na hvozdík kropenatý, situace se poněkud mění. Pokud se na květinu dívá jaksi mimo sebe, nepromítá její obraz v sobě, ukládá ho trvale v mysli, v paměti, postupně ho odívá oním zbytkem síly čistého vědomí (obsaženým ve spoji č. 8 a 9) do obrovské síly čistého vědomí, čili pomocí tohoto obrazu akumuluje sílu čistého vědomí ve své paměti a svazuje ji s obrazem.

Jestliže potom takto připravený, tj. silou čistého vědomí nabitý obraz, promítá s určitou stálostí do neoživeného střediska, nikoliv do zrakového střediska, neoživené středisko jej nemůže předávat po lince 2 a 3 dále smyslovému orgánu, neboť ten prostě neexistuje, a tím odpadá i cesta 4, 5 a 6. Tento proud 4, 5 a 6 pak tlačí zpět na proud čistého vědomí. Myslím, že to není třeba znovu kreslit, jak se to děje. Je to znázorněno na obraze č. 4. mezi nevyužitým nervovým střediskem..... čarou označenou č. II.

Nejcennější vlastností lidské mysli a paměti je, že dokáže dynamickou povahu vnímaného přeměnit na statickou. My jsme si symbolicky řekli střídavý proud vnímaného předmětu na jednosměrný. To je rozhodující pro to, aby pak člověk dokázal dobýt a ztéci hranice vesmíru za střediskem a ocitnout se ve věčném vědomí. Tím chci říci, že síla vyzářená do forem, času a prostoru se dá v mysli střídat, akumulovat jako elektřina v akumulátoru.

Přirovnání toto, jako každé jiné, trochu pokulhává za skutečností. V tomto případě v tom, že paměť právě svou stálostí působí dynamicky na otevírání neoživených středisek a při pronikání do věčného vědomí.

Má tedy výhodnější postavení člověk, který má tzv. "velkou paměť"? Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět. Paměť má mnoho stránek. Malé děti a výtvarní umělci mívají velkou obrazovou paměť, někteří lidé velkou hudební paměť, slovní paměť atd.

Nejcennější pro náš experiment je ten druh paměti, v níž je obsaženo několik nebo aspoň jedna hloubka, s níž jsou všechny ostatní pamětní prvky dobře, ale jaksi podřadně pospojovány,

kdežto nejméně užitečná je paměť přeplněná mnoha vzájemně nepospojovanými prvky. Taková náleží obyčejně mladému člověku, který nemá vyhraněné zájmy nebo má řadu povrchních zájmů, dále lidem nestálým, náladovým, žijícím malicherným životem, nemajícím v sobě ustálenou škálu hodnot vedenou ustálenými prvky a vyhraněným hodnocením. Paměť se dá ovšem vychovávat, a zajisté ne přecpáváním. Vzorem by nám mohla být paměť uspořádaná hodnocením, jak tomu bylo třeba u starověkého vzdělaného Řeka, i když už s jeho hodnocením dnes třeba nemůžeme souhlasit. Měl v paměti málo věcí, ale ty měl propracovány do úžasné hloubky. Chcete-li to správně pochopit, přečtěte si pozorně několik Platonových spisů. Doufejme, že šířku paměti v budoucnosti rozumně budeme ponechávat strojům, a že se zase vrátíme k hluboce zažitým myšlenkám.

Vraťme se však k úloze paměti v našem soustředění. Utkvěl-li nám v paměti dobře květ kroupnatého hvozdíku, podržíme ho pomocí představy v těle uprostřed prsou. Udržíme-li přitom uprostřed prsou ještě další pamětný prvek, řekněme hlásku "A" jako zvuk, nikoliv jako psané A, pak zjistíme, pokud tam s představou setrváme dosti dlouho bez přimísení jiných představ i kontrolních myšlenek, zprvu aspoň 12 vteřin, že nepotřebujeme zvolených pamětných prvků, barvy, tvaru, zvuku a místa v té chvíli, kdy začínáme pociťovat něco jako rozšiřování vědomí. To je první styk s čistým vědomím. Pokud se týká zvolení barvy, zbude nám z ní jen dojem o její kvalitě, který se někdy může projevit světelně, ve skutečnosti se barva ve středisku zbaví sama sebe a zbude z ní čisté vědomí, jehož byla nositelem. Pokud se týká zvuku, zůstane z něho stále se prohlubující a zjemňující chvění až do hlubokého ticha. Pokud jde o místo, stane se z něho široká hloubka, v níž ztrácíme pocit tělesnosti. Všechno to je způsobeno tím, že dáváme středisku povel, jako se dává středisku oživenému, ale tento povel nemůže přejít do smyslového orgánu, jelikož takový orgán neexistuje, a proto vzniká ve středisku tlak dvojího druhu:

tlak konkrétní představy místa, zvuku a barvy, a tlak čistého vědomí, které je ve všech těchto představách obsaženo. Zatímco však představy pro svou hrubost neprojdou do čistého vědomí, projde samo čisté vědomí obsažené v představách, a nastane obdoba reakce na povel daný z mysli do střediska a odtamtud do smyslového orgánu. Smyslový orgán odrazí v sobě vjem z vnímaného předmětu a vrátí o něm zprávu do mysli. Nyní, protože tu není smyslového orgánu, vrátí se povel z čistého vědomí do

našeho běžného vědomí a začne se projevovat, jak už bylo řečeno, např. pocitem hloubky, která naplňuje klidem.

V tomto momentu buď nastane trvalejší spojení s čistým vědomím, jestliže se do oné hloubky obracíme jen tím, co je jí obdobné, čirou pozorností, tj. vůlí, nebo se toto spojení neprohloubí, bombardujeme-li toto vnitřní ticho dále svými představami barvy, tónu a místa. Na tomto úskalí ztroskotává mnoho poctivých pracovníků. Domnívají se, že musí udržovat určenou představu. Řekli jsme si však, že něco jiného je vstup do střediska a opět něco jiného je vstup do čistého vědomí. Neoživené středisko stačíme otevřít tlakem ustálené představy, v čistém vědomí však můžeme zůstat jen čistou pozorností bez představy.

V této chvíli, nebo na tomto stupni pokroku se projeví, čím a pro co jsme žili předtím. Kdo se předtím staral jen o sebe nebo převážně jen o sebe a neuměl se zaujmout pro nějakou věc více než pro sebe, stěží stačí v této chvíli udržet svou pozornost na cíl, který se mu čím dál bude jevit jako něco, v čem není jeho já, co naopak jeho já potírá. Čisté vědomí je něco víc než z něho odvozené lidské vědomí. Nelze jen do tohoto vědomí pronikat, nýbrž je nutno se také jím dát proniknout, to je další stupeň navazujícího se spojení s věčným životem.

Začátek tohoto stupně se projevuje jako stoupající poutanost čistým vědomím. Má dvě stránky:

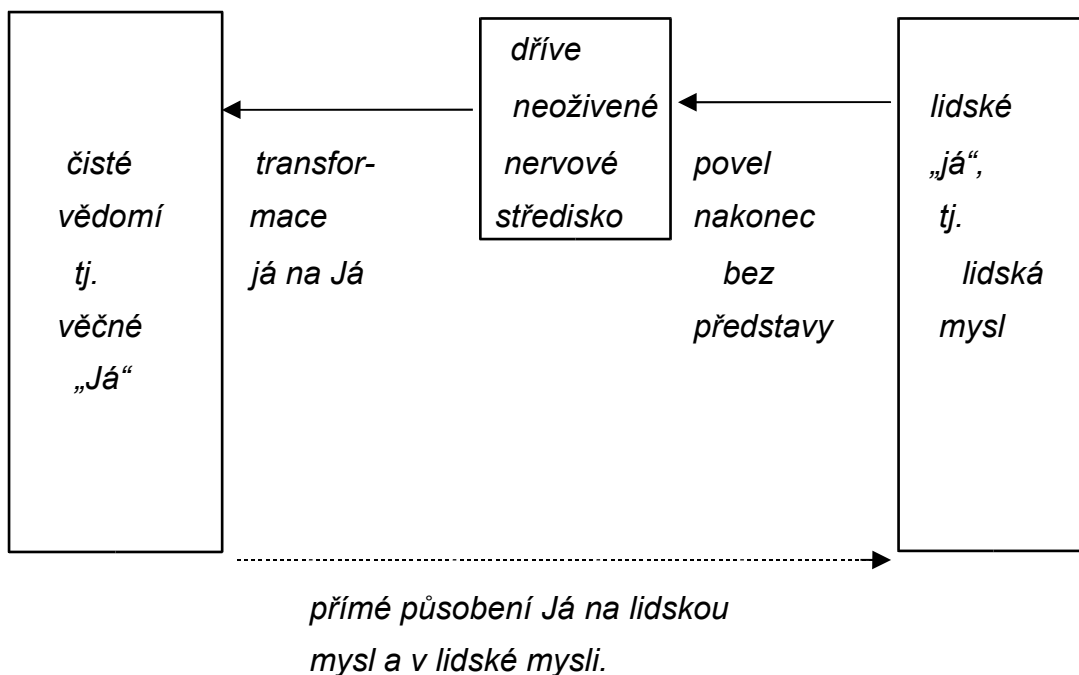
1. vyprázdnění od všech proměn mysli a představ.
2. naplnění vědomím, které je charakterisováno nesmírným klidem, mírem a blažeností.

Konečně poslední fází vývoje je zvyšující se způsob tzv. přímého poznávání. Čisté vědomí se začíná zmocňovat samotné lidské činnosti a začne znásobovat jeho účinnost. Člověk začíná při veškeré své činnosti vycházet nikoli ze svého odvozeného já, nýbrž z nově se tvořivšího "Já", které nezačíná narozením na svět a nekončí fyzickou smrtí, které JE.

Člověk se buď může k němu přidat se svým vědomím, pak se stává vědomě nesmrtelným, nebo o něm neví, a pak zemře ve svém pocitu oddělenosti jako ostatní nižší živočichové a jako většina lidí.

Výsledek postupu by se dal znázornit takto:

Obr. č. 13

Je pravděpodobné, že se mnozí zaleknou tohoto postupu jednak proto, že jim nebyl podrobně vysvětlen, jednak proto, že asi nikdo se nebude cítit tak vyspělým, aby si troufal jednat bez ohledu na své malé, oddělené já, na němž dosud lpěl jako na jediném sobě. Naznačený postup však vlastně představuje nejvyšší ohled, jaký vůbec můžeme na své já brát, protože nikdo, kdo naznačeným nebo tomuto obdobným způsobem nepronikne

se svým vědomím do věčného vědomí, nezůstane vědomě živ. Nebudeme tu diskutovat o tom, zda je aspoň ještě nějaký čas živ i po fyzické smrti nějakou setrvačností různých jemnějších funkcí, jejichž nositelem za pozemského života bylo lidské tělo, nebo zda tomu tak není.

Jisto však je, že všichni, kdo nedosáhli zmíněné přeměny, umírají, jak jsme toho svědky, ztrácejí vědomí o sobě. Zdali je potom zase nabývají, tomu je třeba jen věřit, nikdo nám to zatím vědecky nedokázal. Kdo však provede v sobě naznačenou transformaci já v Já, ten si na sobě ověří, že nemůže zemřít při fyzické smrti, avšak jen za cenu jakési vnitřní smrti prožité dávno před fyzickou smrtí. Tato smrt opravňuje i člověka, který se má rád, aby se stal vědomě nesmrtelným. Je to cena, kterou musí zaplatit lidské lpění na sobě za to, že si to bralo za úkol stát se věčným.

Zbývá nám tedy promluvit o tom, v čem pozůstává smrt lidského já, za jakých okolností k ní dochází a proč.

Není to v našem výkladu nový prvek, jak by se na první pohled zdálo, nýbrž něco, co jsme si vlastně už zhruba vyložili.

Do neoživeného střediska vstupujeme svou lidskou vůlí, tj. vůlí svého lidského já, vůlí opatřenou vhodnou představou, odpovídající světu, který známe. V něm však odkládáme všechno, čemu říkáme paměť. Jestliže jsme tam vstoupili pomocí barvy, tónu, hmatu, podařilo se nám to proto, že v tom všem byla síla čistého vědomí, která nám měla pomoci nejen středisko otevřít, ale i stanout za ním. Jenže, jak jsme si řekli, na otevření střediska stačí síla čistého vědomí oděná představou barvy, tónu, hmatu atd., kdežto na otevření zdroje věčného života stačí jen v těchto představách a ve vůli nashromažděná síla čistého vědomí.

Je to síla, kterou neznáme takto rozpojenou od představ, a v tom je celá ta potíž vnitřního umírání. Dosud jsme se ve všem, co jsme počínali a na co jsme myslili, opírali o svou paměť, ať už to byla paměť slovní, obrazová, hmatová, zvuková, citová, rozumová, kombinovaná z různých pamětných prvků. Při průniku za středisko se však najednou od nás chce, abychom se ubírali dál čistou vůlí nezabarvenou ničím. Nám ovšem potom připadá, že se nám ztratilo všechno, co jsme měli. Velmi jemně tuto obtíž napovídá řecká báje o Orfeovi a Eurydice. Ocitáme se ve chvíli, kdy část sebe, která už je na věčnosti, vyvádíme na svět. Nejde o nic více a nic méně, ale kdo nám v té chvíli dokáže, že opravdu nás Eurydika provází, když se na ni nesmíme podívat, když neslyšíme

její kroky, lépe řečeno, když je nemožno se na ni podívat. Jakmile se na ni podíváme, ona zmizí a my jí ztrácíme.

Stejná moudrost je uchována v pohádkách o Honzovi, kde se v rozhodující fázi dobývání princezny nařizuje hrdinovi, aby se nedíval ani vlevo, ani vpravo, a pořád šel kupředu. V tomto momentu se vlastně na člověku chce, aby odložil všechno, čím se tu na zemi stal, a to nejen čím se stal ve svém jepičím životě, ale čím se stával postupně oním vývojem, kterým lidstvo a před ním vesmír prošel, jelikož dále se proniká jen silou toho, co je před vznikem vesmíru. To je celý obsah vnitřní smrti. Jen tak vyvede svou princeznu, svou Eurydiké na svět, tj. své věčné vědomí do lidského vědomí, kdo dokonale zapomene na všechno, čím se stal. Ještě jinak řečeno: vzpomínka na to, čím jsem se tu na světě stal, trvale a bez mezer zastírá vzpomínku na to, čím věčně jsem.

Jak se jeví taková vnitřní smrt? Lépe řečeno, co se při tom děje v lidském vědomí, jak tuto transformaci omezeného vědomí na širší vědomí nese můj pocit já? Jemu prostě připadá, že je to konec jeho života. To je pochopitelné, protože člověk nezná celý obsah života, nýbrž jen jeho malou část uchovanou v paměti. Já např. neprožívám ani život svého nejbližšího příbuzného, nebo jej prožívám jen nepřímo a ve velmi malé míře. Neprožívám tedy ani ony částečné životy lidí, tím méně život jako takový, jeho zdroj.

Dokonce má paměť je tak ubohá, že si nepamatují do podrobností, co jsem dělal a na co jsem myslel včera. Znalost sama sebe je ubohá. Začne-li teď najednou člověk poznávat život, který není jeho malým omezeným životem, zdá se mu, že jeho lidský život se mu ztrácí v tom ohromném přílivu života, který se mu nejeví jako konkrétní forma života, na jakou byl dosud zvyklý. Necht' tedy každý ví, že kdo se dal na tuto cestu do věčnosti, sám se dobrovolně vydává na pospas očištnému proudu věčného života. Obstojí-li v této zkoušce, nebude už toho, kým se tu na zemi stal, považovat za sebe, lépe řečeno za své pravé já, nýbrž bude se ztotožňovat s věčným životem, v něm se bude cítit doma, ten bude považovat za sebe. Nebude-li to pouhé domýšlení, nýbrž bude-li tuto jednotu prožívat, žádná fyzická smrt ji nemůže zrušit. To je logické, protože ztotožňoval-li se ve svém vědomí s fyzickým tělem, nic nemohlo toto ztotožňování zrušit než fyzická smrt těla. Ztotožňuje-li se stejně dokonale s životem, který nezačíná ani nekončí, nýbrž je, není ničeho, co by jeho vědomí mohlo zrušit, tím méně fyzická smrt.

Vnitřní smrt je postupný proces právě tak, jako je jím poznávání podstaty života. Je možno jej do značné míry regulovat a proto si promluvíme o jednotlivých fázích vnitřní smrti.

1. fázi provádíme tím, že z mnohamyšlekovitosti lidské mysli vybíráme jen základní pamětní prvky, barvu, zvuk a hmat, a těch se po určitou dobu držíme. Dostáváme se tak z mnohamyšlenkovosti k jednomyšlenkovosti (monoideismu), avšak tato cesta není lehká.

Znázornili jsme si na obr. č. 5 pamětný kruh, na kterém u průzoru do vědomí jsou pamětné prvky často potřebné, čím dál od průzoru do vědomí prvky tíže vzpomenuitelné, až prvky naprosto zapadlé do podvědomí. Všechny však jsou v paměti pospojovány. Vyjmeme-li podle dosavadního hodnocení bezúčelně, nespojitě - prvek zvuku A s červenou barvou a s pocitem místa uprostřed prsou, najdeme v paměti tyto prvky přerůzně jinak pospojovány, podle různých účelů, k nimž v minulosti sloužily, s nejrůznějšími jinými pamětnými prvky. Toto přerůzné pospojování se nám potom projeví jako pletení ze všech různých myšlenek a představ do naší zvolené. Celá paměť jako by se probudila ze sna a živá defilovala před vnitřním zrakem, sluchem a hmatem člověka.

Už zde, právě jako je tomu ve vyšších fázích smrti, nejlépe pomáhá k vnitřnímu uklidnění zaujatost cílem, tj. nalezením věčného života, a s ním spojeným prostředkem. (A jako zvuk, barva a hmat). Napomáhá vyhánění nechtěných myšlenek z vědomí.

Tím se úplně ztratí jak předmět, tak i smysl soustředění. Kdo má tak silně pospojován zvolený pamětný prvek s jinými, že jej nemůže ani 12 vteřin izolovat od ostatních prvků, tomu radím, aby přecházel při prvním přerušení plynulého myšlení jedné hlásky na jinou, aby však nevolil přechod náhodně, nýbrž aby si zvolil nejjednodušší a od sebe nejvíce rozlišené pamětní prvky, a těmi jsou "I" ve spojitosti s bílou barvou, "A" ve spojení s červenou, a "O" ve spojitosti se zelenou, aby vydržel u jednoho písmene, dokud není vyrušen jiným pamětným prvkem. Někdo bude muset ještě před samostatnými hláskami napřed v duchu říkat spojeně pomalu "IAO".

Důležité je během celého soustředění ani v nejmenším neměnit posici, to znamená ani se nehnout. Ke každému pohybu je totiž, aniž to víme, zapotřebí pohybové paměti, každý pohyb je tedy vlastně vyrušením. Dále je důležité zvolit vždycky stejnou posici, neboť ať jakéhokoli pokroku dosáhneme v určité posici, později snáze znovu dosáhneme téhož stavu v téže posici, jelikož je o tom zápis v paměti, a my pomocí sdružování pamětných

prvků, pomocí jednoho prvku, navozeného chtěně, dosáhneme celkem mechanicky i ostatních spojů. Proto se také nedoporučuje měnit místo soustředění. Ani poloha těla nemá být libovolná.

V každé z nich má být páteř rovná a hlava s ní v jedné přímce. Také ostatní tělo má být symetricky rozloženo, protože proporce lidského těla jsou výrazem určité hustoty inervace. Nej hustější nervová soustava je v páteři. Zkřivení páteře vzniklé např. ohnutím hlavy má za následek přiblížení jedné části hlavního proudu nervů ke druhé, a to způsobí, že proud probíhající v nervech, neprobíhá jako obvykle, nýbrž nekontrolovaně pozměněn, při každém sklonu páteře jinak. Hatha-jógini v Indii vědí, jak se mění tento proud, my však jejich vědomosti nemáme. Máme-li se obejít bez nich, nesmíme pozměňovat proudění životní síly v nervech změnami z polohy nejvhodnější na polohu jinak, avšak nikoliv nejvšeobecněji vhodnou.

Indové se např. běžně nesoustřeďují na nervová střediska v nohou, a proto se snaží zkrátit nervové cesty a zameziti úniku přebytečného náboje z nervů nohama. Zkřížují proto nohy. Toho není zapotřebí při našem soustředění, a při soustředění do nohou dokonce to není žádoucí.

Mnohým lidem bude vyhovovat např. velmi dobře poloha vleže s volně položenými rukama podle těla a s nohama vedle sebe, bez přímého doteku jedné s druhou, ale nikoliv roztažené. To je tisíciletími vyzkoušená poloha, právě jako poloha, ve které jsou znázorňováni faraoni vsedě.

Ani zachování všech těchto pouček většinu lidí neuchrání před střídáním myšlenek a obrazů během soustředění. Budou muset sáhnout ještě k účinnější přípravě na soustředění. Nejúčinnější přípravou je vykonávání své denní práce s plnou soustředěností, vůbec soustředění na jakoukoli věc, nikoliv na sebe, ba s naprostým zapomenutím na sebe. Tuto schopnost si má člověk přinášet s sebou do začátku veškerého vnitřního soustředění.

Kdo si ji nepřinese, o tom se může téměř s jistotou říci, že nepřejde přes určitý stupeň vnitřního umírání a nedostane se přes určitou míru soustředěnosti. Myšlení na sebe a jednání jen ve svůj osobní prospěch je někde na počátku nejnižší míry soustředěnosti, které jsou schopna i zvířata, představuje období, kdy se formuje silné osobní já, kdežto to, čemu my se zde učíme, představuje už cestu z osobního já do nadosobní existence. Proto splnění tohoto cíle podporuje všechno, co vede ke ztrátě pocitu sama sebe, zapomenutí na sebe, všechno od pouhé hry, sportu a od

soustředěného přihlížení hře nebo divadelnímu, filmovému, koncertnímu představení, až po upřímně konanou práci pro jiné. Vypadá to, co tu říkám, jako mravní kázání nebo návod k pravému socialismu, ale ve skutečnosti je to logický závěr vydedukovaný z předsevzatého cíle.

Ke zpomalení koloběhu myšlenek vydatně pomáhá prodlužovaný dech, jak jsme si o něm řekli. Dechové cvičení se však nesmí provádět během vlastního soustředění, nýbrž jen jako jeho příprava.

Nejdůležitější přípravou na snadné soustředění je záměrné budování nových spojů. Víme-li, že paměť hraje při otevírání nervových středisek největší roli a víme-li, že nové pamětné spoje mají vždycky schopnost vytlačit z průzoru do vědomí ostatní pamětní prvky, a tím způsobem jaksi usměrnit paměť, nebudeme podceňovat logické skloubení veškeré činnosti během dne se soustředěním, které po ní třeba bude následovat. Toto skloubení se provádí nejsnazším způsobem meditativní cestou, tj. cestou rozjímání.

A opět nejsnazší cestou rozjímání je jakýsi druh třídění a soud nad myšlením a konáním, při němž se nespouští z mysli cíl soustředění. Jako lékaři doporučují jednou za čas některý den, ve kterém nejsme nuceni se namáhat tělesnou a duševní prací, provést téměř úplný půst, tak také my bychom měli některý den zjednodušit svou činnost a myšlení vzhledem k potřebě pročistit svou mysl a paměť od nepotřebných věcí. Ten den budeme konat práci s opravdovou soustředěností na vše, nebudeme se s nikým přít, ani slovně ani myšlenkově, vyvarujeme se zbytečných slov a vzednutí hladiny citů, vášní atd., ve volném čase budeme rozjímat o věčném cíli života, nebo jej naplníme četbou na totéž téma, spojenou s rozjímáním.

Mnoho číst se ten den nesmí, to nevede k uklidnění mysli. Spíše se snažíme pochopit co nehlouběji přečtené. Ani přecpávání žaludku není žádoucí. Naopak velmi mírné jídlo, procházka na zdravém vzduchu, ale tak, abychom se jí neunavili, jsou velmi dobrou přípravou pro večerní koncentraci, kterou nikdy neděláme s plným žaludkem. To všechno jsou pomocné metody. Mohla by se o nich napsat celá kniha, ale to není únosné pro úvodní dílo.

Jestliže se nám zdaří z mnohamyšlenkovosti přejít na žádoucí výběr pamětných prvků aspoň při soustředění a neztrácíme-li při tomto zvládnání techniky z mysli cíl, jestliže svůj pokus nepovažujeme za pouhou technickou záležitost, nýbrž za

svůj životní cíl, z dílčího života vyplývající a do úplného života spějící, pak přejde výsledek soustředění i do ostatního života, všechno se v něm zjednoduší, cesty se napřímí, malichernosti přestanou v něm mít místo. Přestaneme být schopni žít ze dne na den, začneme mít perspektivu nejen věčnou, ale i časnou, v povolání, v jednání s lidmi, v poměru k věcem, k majetku zkrátka změní se celý obsah našeho života.

Umřeli jsme pro dosavadní pracný způsob starostlivého života a narodili jsme se do života, který je po všech stránkách snazší, neboť je moudřeji žitý. Vnitřní smrt vždycky přináší s sebou jakýsi druh znovuzrození pro vyšší způsob života. Stane se nám samozřejmým, že chtíče a vášně nám přestanou nařizovat a určovat smysl našeho počínání. Zjistíme, jaká netušená souvislost existuje mezi tím, že dokážeme udržet určitou myšlenku a představu v mysli podle své vůle, se schopností ovládat své city a vášně. Tyto netušené následky na sobě pociťují i ti, kteří cvičí pravidelně třeba jen úplný jogický dech. Zvládají snadno návyky, kterých by se byli už dávno rádi zbavili, kdyby byli měli k tomu dostatečnou vůli. Přestávají pít nebo kouřit, jako by to bylo samozřejmé, ačkoliv předtím mnohokrát znovu a znovu začínali s podobnými předsevzetími a pokusy.

2. fázi vnitřní smrti charakterisuje přechod při soustředění z jednomyšlenkovosti na ztrátu všech myšlenek. Je to vlastně smrt paměti, smrt pocitu tělesnosti se současným narozením v oblasti čistého vědomí, tj. se vstupem svého vědomí do nadvědomí, Nadjá nebo jak jinak se tomu říká. Je samozřejmé, že smrtí paměti zde je myšleno jen zanechání všech pamětných prvků za hranic nekonečna, a to při vnitřním soustředění. Kdo se dostane až sem - a to už je velmi vznešená část cesty - musí projít branou strachu o svůj život. Je tomu proto tak, že všechno co dosud poznával jako život, mizí mu pod rukama, a nic, co by mohl nazvat životem, se mu ve vědomí neprojevuje. Připadá mu, že doopravdy umírá, a ono se s ním neděje nic menšího. Nechce-li někdo zemřít na konci své pozemské pouti, musí vnitřně zemřít během ní. Není třetí možnosti. Kdo se bojí, má ovšem možnost z tohoto vnitřního umírání utéci a vrátit se do "normálního" života, ve kterém se umírá jen tělesně a jen do určité míry též vnitřně podle míry vzestupu, jaký si tu člověk na zemi prodělal obvykle pomocí utrpení.

Nikdo z nás si nedokáže vzpomenout na první chvíle po narození, kdy dítě ještě ani zdaleka není schopno poznávat život kolem sebe a v sobě jako dospělý člověk nebo i jako už poněkud starší dítě. Probouzí se v něm napřed jen pudový život. Všimli

jsme si, že člověk při soustředění jako první právě pudový život opouští jako ne svůj, jako něco, co je jeho vlastnímu životu cizí. Z této vnitřní zkušenosti ve všech světových náboženstvích vznikla přikázání, která krutě odsuzují život vášní a chtíčů jako velmi hříšný. Není v tom omyl věcný, nýbrž jen vývojový.

Chtít vnutit člověku život bez vášní a chtíčů a nedat mu zároveň možnost takového vnitřního růstu, aby mu byl takový život samozřejmě dostupný, znamená, pokud věřící bere takové příkazy vážně, přivést ho k zoufalství, nebo přinejmenším mu způsobit strašné vnitřní boje, které mnohdy dopadnou tak, že se sice člověk neproviní proti tvrdým příkazům, ale všechny své nejlepší síly vyčerpá bojem proti fyziologickým potřebám, proti vášním a chtíčům všeho druhu. Boje toho není ušetřen ani mladý, ani starý, s tím rozdílem, že starý se za své chtíce stydí, kdežto mladý obvykle nikoliv, považuje je právem za normální projev živočišného života, který se v něm probudil už při narození, a který v něm nabyl své plnosti s dozráním tělesného organismu.

Nuže, řekli jsme si, že už v první fázi vnitřní smrti se člověk distancuje od svých chtíčů a začíná je snáze ovládat, začne stát nad nimi, ale jsou to pouhé začátky celého sebeovládání.

Nyní se má stát i vládcem veškerého svého myšlení. Protože však ani v této fázi smrti nejde o úplnou smrt, může své myšlení a chtění ovládat jen z pozice vědoucího, co je správné chtít a jak je správné myslet, nikoliv člověka schopného žít trvale nezávisle na tělesnosti. Jen z momentů netělesnosti, jen ze chvíle vstupu do věčného života, kde není třeba těla, které pomíjí, usuzuje, že život netělesný je moudřejší a že je to vyšší forma a dokonce uskutečnitelná forma života. Nicméně, protože to není žádná forma, kterou zná, musí překonat strach ze smrti.

Řekli jsme si, že v člověku je obsažena nějak fyziologická paměť na celý vývoj živočicha na zemi, a že se to fyzicky projevuje už při vzniku a vývoji zárodku. Této fyziologické paměti odpovídá skrytá paměť duševní na tentýž vývoj. Při této druhé fázi vnitřní smrti umírá i tato, v našem vědomí se jinak zřetelně neprojevující část paměti. To se projevuje v takové zkratce, že miliardy let při ní probíhají v několika minutách.

Čas se vrací zpět až na hranice času a prostoru. Kdo to nezažil, neví, co je v tomto zážitku obsaženo hrůzostrašné krásy. A co bude za koncem toho prastarého vesmíru, to zůstává doposledka nerozřešeno. Kdyby tento stav přechodu do bezčasovosti, tento "konec světa" měl trvat dlouho, nikdo by ho fyzicky nepřežil. Zde se budu muset vzdát podrobného popisu

těchto stavů, protože kdybych popsal sebevíce papíru jejich rozbořem, přece bych nikoho nezbavil strachu, který je posledním a nejsilnějším pudem, jaký musí člověk chtít nechtít překonat - pud sebezáchovy. Přál jsem si jen, abyste pochopili, že ten, kdo se má rád, ovšem tak nízce živočišně, ten touto branou odosobnění neprojde. Kdo však jí projde, ten je vědomě nesmrtelný, ten ví, že je ve své nejhlubší podstatě nesmrtelnou bytostí. Od tohoto vědění je však ještě dlouhá cesta k uskutečnění věčného života v denní praxi života na světě, a toto přerůstání do věčnosti i v těle je předmětem třetí fáze smrti a znovuzrození.

3. fáze vnitřní smrti už není provázána strachem o svůj život. Ten se tu nabízí v plnější formě, ale stále tu plně není. Člověk je schopen jen postupně pochopit a zažít, co je to věčný život, a že existuje i v nejméně pomíjejících formách života. Nastává fáze uskutečnění vnitřního zážitku navenek.

Vraťme se však ještě maličko k navrženému způsobu soustředění. Pamětné prvky, se kterými jsme si pomáhali ke vstupu do neoživeného střediska, jsou jen za střediskem nepotřebné svou podobou, ale potřebné svým obsahem síly čistého vědomí. Soustřeďující se jen musí naučit rozlišovat, co je vstup do střediska, a při něm si vždy znovu pomáhat pamětnými prvky, aspoň ve vhodném výběru, na který sám přijde, a co je vstup do čistého vědomí, který nesmí být rušen pamětnými prvky (barvou, zvukem, hmatem). Ostatně věčný život, který nastupuje na místo odvozeného, dočasného života, přestože není ničím jiným než zase tímtož životem, má na rozdíl od odvozeného takovou sílu, že postupně přemůže nadvládu částečného nad úplným. To je pochopitelné. Stane se jednoho dne, že člověk už nedokáže žít bez dalšího prohlubování povědomí o vlastní věčnosti a jako se dříve nutil do pokusu o jeho poznání a utíkal strachu před ním, jako že to není život, nýbrž smrt, později bude žehrat, že věčný život se probouzí příliš pomalu.

Způsob soustředění

b) přes vývody nervové soustavy

V každém případě nervová soustava a její dosud plně nevyužité vlastnosti jsou vstupními možnostmi do věčného života.

Zatím jsme se učili vstupovat do nervové soustavy se svým vědomím jaksi zprostředka. Nyní se naučíme vstupovat do ní jejím krajem, koncem. A opět do této soustavy vstupujeme silou čistého

vědomí, která je nashromážděna v pamětných prvcích. Všechno tedy zůstává obdobné jako v prvním případě, jen zdůvodnění tohoto postupu je jiné.

Živý organismus zdravého člověka vždycky přijme dýcháním, jídlem a pitím daleko více životní energie, než kolik jí spotřebuje. Přebytková energie jen částečně v něm zůstává jako reserva, akumuluje se v něm, avšak z velké části uniká, nebo jí člověk všelijak vědomě nebo nevědomě mrhá. Nejjemnější přebytek této energie z člověka vyzáří. S jídlem, pitím a dechem, jak dnes víme člověk nepřijímá jen hmotu takovou, jakou ji smyslově poznáváme, nýbrž i záření. Řekli jsme si, že je to tak mohutná zářivá energie, že se z tělesných pozůstatků vytrácí ještě po tisíciletí.

Mluvili jsme při této příležitosti o poločasu rozpadu izotopu uhlíku C 24. Většina přebytečné energie vyzařuje však z těla neustále, a to především z konečků prstů a dlaní u rukou a z konečků prstů a ze šlapadla na nohou. Je možné její odchod z těla zadržet silou čistého vědomí, kombinovanou pamětnými prvky, avšak je to bezpečné jen tehdy, když jasně víme, jak s touto silou manipulovat a k čemu jí použít. Nemáme-li pro ni v těle použití, pak místo aby nám sloužila, začne nás spalovat, a to doslova. Projevuje se to i horečnatými stavy, mohou nastat i nervové poruchy, zvláště když se soustředění protahuje. Naopak, postupuje-li se rozumně, přinese takové soustředění především ozdravení celého těla, rozvine mnohé schopnosti. Je znám případ, že tento druh soustředění zastavil rakovinné bujení v těle a přinesl trvalé vyléčení. Dávkování z tohoto soustředění pocházejícího záření se však těžko odhadne, protože se nedá určit časem. Intenzivnější soustředění vnese do organismu za krátkou dobu daleko mohutnější záření než roztržité dlouhé soustředění. Přece však se dá říci všeobecně, že dlouhé prodlévání v nehnutém stavu, jaký si všechna tato cvičení vyžadují, je nezdravé, zvláště když se potom přejde ihned do prudšího pohybu. Víme dobře, že ve spánku se např. podvědomě člověk pohybuje. Tomu se musí při soustředění zabránit, má-li mít účinky, které od něho očekáváme. Lze však všeobecně říci, že se nedoporučuje dělat soustředění déle než půl hodiny denně. Dá se předpokládat, že u dosti pokročilého žáka během té doby dojde v celku jen k desetiminutovému intenzivnímu soustředění, a to nemůže mít jiné účinky než blahodárné.

Provedení:

Vyslovujeme obdobně jako v dříve uvedeném soustředění zvuk "I" současně v palcích obou nohou. Tedy nikoliv v jednom

palci jedné nohy, nýbrž v jednom palci obou nohou, symetricky na stejných místech každé nohy. Vyslovujeme "I" souvisle, nikoliv "I, I, I", nýbrž "Í" tak dlouho, dokud nejsme vyrušeni jinou myšlenkou. Pak přejdeme na "A" v těchže dvou místech a za stejných podmínek na "O" tamtéž. Máme-li tu schopnost, abychom spojovali zvuk s barvou, jak bylo vysvětleno výše, můžeme to činit. Platí však právě tak, jako u minulého soustředění uprostřed prsou, že není toho zapotřebí. V žádném případě však nespojujeme toto soustředění s dechem, na který musíme úplně zapomenout.

Soustředění lze provádět postupně v celé šlapce, avšak netřeba tak, aby se bez mezer prošlo celým chodidlem, protože nejde o "procvičení", tím méně o myšlenkový pohyb, s ním vždy je spojeno přecházení z místa na místo. Varuji před soustředěním výše než do kotníků! Pak se nekontrolovaně začnou otevírat různá nervová střediska s různými silami, která měla být neotevřena nebo která měla být otevřena v určitém postupu, a může nakonec nastat rozlada v celé nervové soustavě, při velké vytrvalosti odumírání některých buněk (Parkinsonova choroba) a mnoho dalších závad. Naopak správné výsledky tohoto druhu soustředění vždycky působí v celém těle, ale nechtěně, a v tom je velký rozdíl oproti tomu, soustřeďuje-li se někdo úmyslně na ostatní tělo.

A teď následuje velmi důležitý, ba životně důležitý výklad o počínání těch, kdo se budou věnovat tomuto soustředění. Kdo podcení následující doporučení a zanedbá je, dopracuje se přinejmenším nežádoucích výsledků, při nejhorším si poruší časem zdraví.

Lidé s nízkým krevním tlakem by měli provádět toto soustředění jen vleže, protože ono vždycky působí na odtok krve do nohou. Kdyby nedbali této rady, mohlo by u nich nastat nedokrvění mozku se všemi následky, jako je např. mdloba nebo ztráta vědomí. Je nutno říci jak o tomto, tak i o dříve vysvětleném soustředění, že při nich nesmí nikdy, ani na chvíli, dojít ke ztrátě vědomí, nýbrž naopak k přesunu a k rozšíření vědomí. Přesun vědomí může být však tak silný, že tělesný stav se podobá při pokročilém soustředění stavu smrti, avšak ani s takovým stavem, v němž se zastavuje samovolně (nikoliv chtěně!) dech, srdeční činnost a veškerá podvědomá činnost, jako je pohyb střev atd., není nikdy spojena ztráta vědomí, i když vědomí dostává zcela nový charakter, není v něm myšlenkových změn, slovních a kontrolních myšlenek, nýbrž nastává jeho bezeslovní expanse. Po takových stavech se člověk nesmí začít prudce pohybovat, prudce měnit polohu. Nejlépe je plným jogickým dechem bez výrazného pohybu údy napřed rozdmýchat "normální" život v těle, pak se

velmi, velmi pomalu rozcvičit a teprve pak přejít do běžného způsobu pohybu těla a mysli.

Správné soustředění v nohou, jak jsme si je popsali, má vždycky za následek odezvu v ostatním těle. Jednak se pociťují jakoby elektrické proudy, probíhající zdola až po konečky vlasů, přičemž se vlasy ježí a též na těle naskakuje husí kůže. Tyto proudy se podobají mrazení, ale ve větším měřítku. Jsou způsobeny tím, že tok životní síly, unikající dříve nohama z těla ven, nyní se v nohou brzdí, akumuluje a vrací znovu tělem nahoru. Po tomto opačném proudění může nastat jakési překvašování v celém těle, které může trvat během soustředění i několik měsíců. Obojí, jak mrazení, tak překvašování, má blahodárný účinek na strukturu těla, avšak jen tehdy, dokážeme-li splnit velmi těžkou podmínku: nezačneme-li se soustřeďovat na tyto následky soustředění, nepřeneseme-li své soustředění na místa, kde je pociťujeme, nýbrž zůstaneme se svou pozorností stále u předmětu soustředění v nohou. Jen tak dosáhneme toho, že probuzené síly budou v těle probíhat bez naší vůle, bez vědomé regulace, a tím jaksi přirozeně, podle jim vlastních zákonů. Pak budou naprosto neškodné a způsobí všeobecné ozdravení. Respektuje-li se např. tento požadavek a provádí-li se soustředění ve větších dávkách, než jak bylo doporučeno vpředu, není problémem zastavit v těle rakovinné bujení.

V takovýchto výjimečných případech se smí soustřeďovat i několik hodin denně a pohyb tělesný i duševní se musí radikálně omezit. Jakmile však lékaři zjistí, že bujení přestalo, je třeba zase přejít na nízké dávkování, jak se doporučuje vpředu všem ostatním.

Proudy a kvašení v těle nejsou, jak jste jistě pochopili, cílem tohoto soustředění, nýbrž jenom jeho nevyhnutelným následkem, pokud se soustředění provádí správně. Jsou-li v soustředění závažné závady, nedojde ani k proudění, tím méně k překvašování v těle, nebo se celý postup zastaví u těchto pocitů, které časem zmizí. Pak nebyly pravděpodobně splněny tři základní požadavky:

1. Nezamezilo se při soustředění ostatnímu slovnímu a slovně kontrolnímu myšlení. Není-li splněn tento požadavek vyčistění mysli od všech ostatních myšlenek, kromě na vybrané pamětné prvky, nemohou se dostavit ani následky osvěcovací, tj. ani rozšiřování vědomí, tím méně se může dostavit poznání vlastní nesmrtelnosti.

2. Člověk buď vůbec neměl, nebo přechodně ztratil zájem o věčný život. Pak se dostaví jen fyziologické následky, a to ještě ve zmenšené míře, jak o nich byla řeč.

3. Strach ze smrti, který se může zmocnit soustředujícího, vždycky zabrzdí další pokrok, i když jsou splněny oba předešlé požadavky.

Ještě však není konec velmi důležitých rad.

Nemá-li soustředění za následek proudění a kvašení ani do doby půl roku, je pro dotyčného člověka nevhodné, a je lépe, přejde-li na soustředění doprostřed prsou. Nepřejde-li ani do roka proudění a kvašení a nedostaví-li se rozšiřování vědomí, jehož hlavní známkou je, že nelze při něm vyslovovat zvuk ani si představovat místo nebo barvu, pak nebyl splněn požadavek číslo 2. Je nutné soustřeďování zanechat. Pocity proudění a kvašení totiž nemohou bez špatných následků působit trvale v těle blahodárně, nýbrž začnou působit opačně, jak bylo vysvětleno výše. V tomto případě, kdy proudění ani po delší době nepřestává, mohou být chyby ještě jinde. Dotyčný člověk se příliš drží pamětného prvku, dejme tomu zvuku nebo místa, kam se soustřeďuje. To potom způsobuje, že nemůže nastat přechod od prostředku k cíli. Člověk ten znemožňuje tento přechod svou vůlí. To se stává u všech lidí, kteří berou toto soustředění jako závod, ve kterém je třeba běžet tak usilovně, jak jen třeba. V jejich mysli pak není místa pro klid, který má včas nastoupit na místo vytrvalého úsilí.

Doufám, že vám neušlo, že čím více se pokračuje na cestě soustředění, tím dříve při každém přístupu k soustředění pamětné prvky jako zvuk a pocit místa ustupují tiché pozornosti. Zvuk, barva a pocit místa se čím dál tím více stávají jen prostředkem vstupu do oblasti klidné pozornosti, v níž už nemají místa žádné pamětné prvky. Kdo i po delší době přeříkává v nohou nebo uprostřed prsou písmena a nepřechází pomocí tohoto vyslovování do ticha, ten vlastně nepochopil smysl tohoto soustředění nebo vůbec vyšší smysl života, jak jsme si o něm mluvili.

Patrně nedosáhl toho, aby soustředění na jakoukoliv činnost, právě tak jako soustředění do prsou nebo do nohou, se mu stalo prostředkem k dosažení věčného života. Prostředkem sine qua non, prostředkem, bez něhož by se nedostal do vědomí o věčném životě, prostředkem, který se však nikdy nesmí stát ničím více, než čím je. Pozornost naše přece má platit věčnému životu, a prostředkům k němu jen potud a do té míry, jak nás k němu vedou. Mnozí pociťují uspokojení nad tím, že se dokáží soustředit, ať už na činnost zevní nebo vnitřní, avšak toto uspokojení je

předčasné, není-li korunováno vstupem do věčnosti, rozšiřováním vědomí za oblast pohybu a činností. Opět další se spokojí s klidem, který v sobě začínají zažívat. Je-li tomu tak, nejen že jej za čas pozбудou, i když to by byl klid sebehlubší, ale přestanou mít schopnost se do něho vrátit. Stali se předčasně pasivními, utlumili svou pozornost, spokojili se s částečným výsledkem.

Na této cestě není zastavení. Kdo se zastaví, ztrácí, co nabyl, a znovu těžko musí nabývat, co pozbyl. Konečně chybují i ti, kteří se sice dotkli věčnosti, přesvědčili se, že jsou bytostmi naprosto nezávislými na své tělesné existenci, ale i na existenci celého vesmíru, avšak nepokusili se o to, aby tento poznatek převedli to tzv. všedního života, tj. aby z celého svého života udělali vstupní prostředek do vědomé věčnosti.

Uskutečnil-li totiž někdo vědomý vstup do věčnosti jen při soustředění, které si k tomu zvolil, stanul teprve asi tak na poloviční cestě. Uskutečnil své poznání jen vnitřně nikoliv navenek. Vnější svět se mu teprve teď začne jevit jako nepřítel, který ho ruší v jeho soustředění na věčný život. Tento pocit je možná oprávněný na počátku soustředění, kdy jde o to, aby člověk vůbec pronikl do oblasti nad svým střípkem života, do nadživotnosti. Tento pocit je však naprosto neoprávněný v dalším průběhu vývoje. Je-li život na zemi opravdu nepostradatelným prostředkem ke vstupu do věčného života, pak je třeba to také dokázat. Stane-li se jen malá součást přerozmanitého životního projevu - dejme tomu soustředění do prsou - prostředkem, pomocí něhož jsme objevili spojku mezi dočasností a věčností, pak jsme na dobré cestě objevit ve všem, čím se život na zemi vyznačuje, toto spojení. To už nemůže být sice předmětem úvodního díla, jakým je toto, ale je nutno upozornit, že cesta do věčnosti nakonec nesmí být rušena ničím, čili musí vést ze všeho, co děláme, do věčnosti, a všechno co děláme, musí být stejně vítaným prostředkem k tomuto spojení s věčným životem.

Uskutečnění vnitřní bez uskutečnění vnějšího vede k ustavičné řadě konfliktních situací. A celá tato řada konfliktů plyne ze základního nepochopení jednoty života a jeho projevů.

Všechno, čeho jsme tu na zemi svědky, všechno vyvěrá ustavičně - nikoliv že někdy v minulosti vyšlo - ze základní - věčné jednoty, a není důvodů, proč by se to všechno nedalo na tuto jednotu zase převést. Zkušenost nám praví, že základní jednotu se ustavičně přetvořuje do nejrozmanitějších tvarů prostorových a časových, a také tyto tvary se ustavičně přetvořují na jednotu.

Někde na prostředku těchto dvou pólů se nacházíme my se svou pozemskou existencí. Jsme zcela zaujati nesčetnými kombinacemi už rozlišených prvků jednoty. Dokud se zabýváme jednotlivými prvky pro ně samy, nemůžeme se nikdy dopátrat jednoty, ze které vzešly. Jakmile však aspoň jeden prvek - a v našem experimentu to bylo soustředění do prsou nebo do nohou na vybraný pamětný prvek - se nám stane symbolem jednoty, je naděje, že i všechny ostatní prvky se jím postupně stanou, a tím docílíme nové vyšší harmonie života, v níž všechno má své místo v rámci věčnosti.

Kdo z nás by nebyl schopen údivu, všimne-li si kolem sebe života, který byl před nepatrnou existencí člověka a bude po ní, vidí-li, že i ten nejmenší život je součástí vesmíru, jehož existence se ztrácí do nedohledna. Je důstojné člověka, aby se spokojil s pouhým údivem a smířil se se svým jepičím životem uprostřed věčnosti, hýřící tvary, vzdálenostmi a krásou.

Komu by se nezachtělo neumírat, přestat být pouhou jepicí, která se musí smířit s krátkostí svého života? Člověk má možnosti větší než nižší živočichové. Může se stát vědomě věčným a překonat zdánlivě nepřekročitelný a zdánlivě absolutně platný zákon zrození a smrti, může se přesvědčit o jeho relativní platnosti a ocitnout se se svým vědomím nad ním. Myslím, že bylo dosti jasně ukázáno, že takovou zkušeností prospěje stejnou měrou celku jako sobě, protože přestane dávat přednost "svému" a opomíjet "cizí", stane se svou zkušeností bratrem všech nositelů téže věčnosti, kterou objevil v sobě, stane se svědkem souvislostí, které před tím nikdy netušil, a tato zkušenost ho zbaví těch nejhorších lidských vlastností, které se projevují především nenávistí jednoho vůči druhému, schopností na požádání i vraždit.

Všechny těžkosti ve vzájemném styku mezi lidmi vyplývají z nedostatku poznání, jehož základy jsme si vykládali v tomto spisu. Se vzrůstajícím počtem lidí na zemi a se zvětšujícím se množstvím komunikací duševních i hmotných mezi nimi, vyrůstá i potřeba poznání o vnitřním spojení všech lidí, nemají-li vést vnější komunikace k narůstání těžkostí ve vzájemných stycích jako dosud.

Jak vlastně vypadá ta nesmrtelnost získaná zde nabízenými prostředky? Jednoduše se dá odpovědět takto:

Zatím si sebe uvědomujeme v těle, a protože si sebe po celý život na zemi jinde neuvědomujeme, není divu, že sebe ztotožňujeme s tělem. Tento tragický omyl je možný proto, že nikdo z nás si nepamatuje první chvíle života, kdy jsme se teprve

začali učit ztotožňovat se s tělem, a stavy ve spánku, kdy se ztotožňujeme ve snu s nějakým jiným pomyslným tělem, nebereme vážně.

Nazval jsem tento omyl tragickým, protože jeho vlivem se ani nepokoušíme se přesvědčit o tom, že jsme vědomím, kterému říkáme já. Toto já není tělo, ani kterákoliv jeho část. Kdybychom ztratili nohu, stále bychom si říkali já, neboť by zůstala živá nervová soustava, která reprodukuje tento pocit jáství. Nuže, nesmrtelnost nelze získat pro tělo, ani by to nebylo účelné, nýbrž nesmrtelnost lze získat pro toto vědomí, které se toho času mylně ztotožňuje s tělem.

Způsobem, který jsme si popsali - a těch způsobů je pochopitelně mnohem více - převedeme z mylného ztotožnění s tělem do ztotožnění s vědomím, ze kterého naše osobní vědomí beztak ustavičně bere sílu ke své existenci. Vědomí o vlastní nesmrtelnosti, které zaměníme za pouhé vědomí svého těla a prostředí, ve kterém žijeme, je vědomím v jiné poloze vědomí, které nahlíží na ztotožnění s tělem jako na přechodný stav, je na něm nezávislé, a protože se nepotřebuje ztotožňovat s ničím dočasným, označujeme je obyčejně jako "Nadjá" nebo "Já" s velkým "J", a můžeme o něm logicky předpokládat, že je úplně svobodné a ničím neomezené.

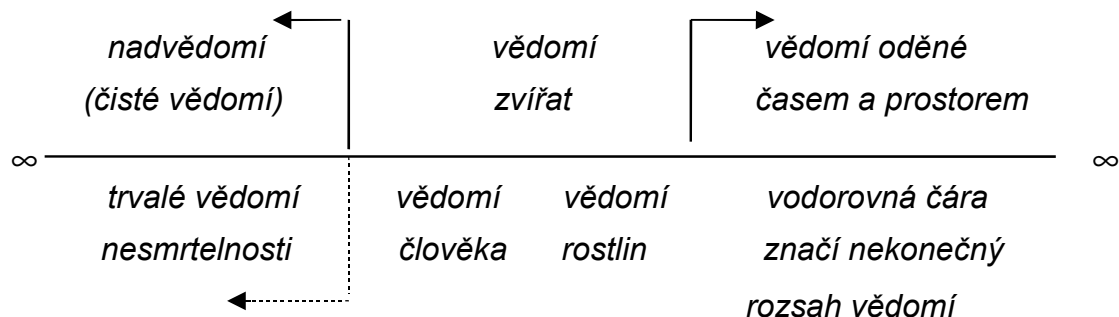
Nic by neprospělo, kdybychom vypočetli jeho vlastnosti, dokud se o nich sami nepřesvědčíme. Míváme zbytečnou starost, že kdybychom se nemohli ztotožnit s tělem, že bychom přestali mít vědomí o tom, že existujeme. V jednom směru je tato obava oprávněná. Nemá-li naše vědomí možnost žít v nějakém prostředí, nemůže se projevit. Má-li však k dispozici lidské tělo, může se projevit jen z velmi malé části. Je zkušeností zjištěno, že kdyby se neindividualisovalo napřed v těle, nemohlo by se projevit mimo ně a nezávisle na něm. Lidský život je tedy jakousi líhni individualisovaného vědomí, v níž musí prožít začátek svého individuálního života, chce-li potom žít věčně. Nepodaří-li se mu však vejít do širšího čistého vědomí, nezachová si kontinuitu.

Tomu ovšem není třeba věřit, je však možno se o tom přesvědčit.

Jak se nám ten důkaz bude jevit? Nepovažoval bych za správný důkaz o vlastní nesmrtelnosti a nezávislosti na těle, kdyby někdo se dovedl vymístit se svým vědomím z těla tak, že by se díval z nějakého jiného místa na své tělo, které by mezitím bylo v transu. Kdo by takové stavy zažíval, nebo ztrácel vědomí o sobě během soustředění, ten místo soustředění se vlastně rozptyloval,

a místo do nadvědomí vstupoval do nižších sfér vědomí příbuzných zvířatům. Kdybychom si nakreslili škálu možného vědomí, mohli bychom si ji představit takto:

Obr. č. 14

Ke stavu vědomé nesmrtelnosti se dostáváme rozšiřováním vědomí a nikoliv jeho zužováním nebo zatemňováním. Při tomto rozšiřování vědomí např. zjistíme, že diskursivní způsob myšlení je velmi pomalý a nedokonalý, dále, že postupné osvojování poznatků je vlastní jen rozumovému chápání, které je rovněž na velmi nízkém stupni oproti ponoření do pravdy a bezčasové zažívání skutečnosti se všemi souvislostmi sahajícími do času a prostoru.

Ve vědomí jsme nesmrtelní tehdy, když dokážeme se zbavit veškerého lidského obsahu vědomí tím, že se ocitneme nad ním (na obrázku vyznačeno čarou—). Protože však každý obrázek je jen přirovnáním, nikoliv dokonalým vystižením skutečnosti, nelze na něm znázornit, že v tomto stavu se naše vědomí rozšířilo do nekonečna a proto z druhé strany objímá i svět zvířat, rostlin, mikrobů, nerostů, celého prostoru a času, tedy celý vesmír a s ním též lidské vědomí, jehož obsahu se bylo zbavilo.

Obávám se, že tady mi nebude dobře rozumět, protože zde se dostávám se svým výkladem z oblasti Aristotelovy logiky, na kterou jsme zvyklí, do oblasti paradoxní logiky, jejíž doménou je východní filosofie. Můžeme si však pomoci časovým opisem této skutečnosti. Při prvních vstupech do nekonečného života - jde tu, jak vidíte, o vývojový stav, který nelze zažívat v celé jeho úplnosti hned od první zkušenosti toho druhu - opouštíme lidské vědomí a nabýváme vědomí, které se dá nazvat nelidským. Proto se jej tolik bojíme a považujeme je z hlediska lidského vědomí za smrt. Na

našem obrázku se opět nedá znázornit - protože by ztratil svou názornost - že při začátku tohoto prvního kroku je nutno projít ještě s lidským vědomím celou říši vědomí zvířecího, rostlinného atd., až celým vesmírem, a to nejen místně, ale i časově, a tak se ocitnout jaksí i za vším, kam se dá proniknout lidsky bez rozšiřování vědomí. Ocitne se za veškerými možnostmi, které mají a budou mít např. kosmonauti při stále delších letech do vesmíru. Ti se **nikdy** nemohou ocitnout na jeho konci. Budou se stále pohybovat v té, z nadlidského hlediska nesmírné kleci, které říkáme vesmír.

Řekli byste možná, že je-li nutno projít vesmírem, než se ocitneme v pravém stavu nesmrtnosti, dalo by se při tomto průchodu daleko méně namáhavě zjistit mnohem více, než co nám mohou poskytnout lety do vesmíru. Jistěže dalo, ale musel by se změnit způsob tohoto letu.

Při rozšiřování vědomí nedochází k letu určitým směrem, nýbrž k letu z časoprostoru, a jen proto také přes čas a prostor, který je representován např. vesmírem. Proto jsme si mohli říci, že kdyby rozšiřování vědomí nedopadalo tak, že bychom se např. odněkud mohli dívat na své tělo, které jsme opustili, nebylo by to vůbec žádné rozšiřování vědomí, nýbrž něco zcela jiného, bloudění nějakou jemnější hmotou, která klade menší odpor našemu vědomí. Teprve v poslední fázi vstupu do nekonečna, kdy už naše vědomí vychází z čistého vědomí, jako by to bylo čisté vědomí samo, může být jeho pomocí informován i o podvědomých funkcích vlastního těla i o nejjemnějších duševních hnutích kteréhokoliv člověka, právě tak jako o životě na jiných planetách, a to proto, že už pro ně neexistují na úrovni, na které je, žádné překážky prostoru a času. Nikdy však nebude třeba, aby se proto takový člověk vymístil ze svého těla a odletěl si třeba na Mars. Právě proto, že vnitřně překonal čas a prostor, může např. poměry na Marsu nebo stav mysli kteréhokoliv člověka zažívat v sobě, nemusí ztrácet vědomí o sobě, nebude upadat do žádného transu.

Záleží přitom ovšem zcela na jeho vůli, co chce a bude zažívat, má právo a schopnost výběru, nemíchá se mu v hlavě všechno dohromady. A je už pak záležitostí hodnocení, co takový člověk bude vnímat, přestává to být záležitostí možností, jaké má v omezené míře člověk, který zůstal ve své úzké lidské podstatě uvězněn.

Jaké změny nastanou po fyzické smrti u člověka, který dosáhl zmíněného rozšířeného vědomí za hranice času a prostoru? Změní se jedině to, že takové vědomí nemá k dispozici

očitého svědka těch změn, lidské tělo, takže nemůže pomocí jeho funkcí svědčit o své svobodě lidem, kteří jí nedosáhli. Může sice libovolně si uvědomovat obsah jejich vědomí, protože však oni nedokáží proniknout do jeho vědomí, může poučovat jen ty, kdo jsou schopni chápat nikoliv jen rozumově, tj. postupně, nýbrž an bloc, bezčasově, najednou, jak je to vlastní lidem osvobozeným.

Indové praví, že považuje-li takový člověk za vhodné, aby i nadále působil na lidi pomocí těla, může se znovu zrodit. Pak brzy znovu dosáhne spojení s čistým vědomím i v novém těle - nejdříve však na hranici dospělosti - a může svědčit o své zkušenosti na lidské úrovni.

Závěr především pro věřící

Četl-li tyto návody pro nevěřící některý věřící, jistě se pozastavil nad zdánlivými rozpory této cesty s cestou náboženskou, a přesto se dočetl i zde, že jedním dechem se slibuje věčný život. Věřící zjistil, že se zde nepožaduje víra v Boha, což mu připadalo nesprávné.

K tomu je možno říci jen tolik, že cesta víry je jen jednou z možných cest, jen jedno z možných východisek. V našem návodu je zaměněna vírou v hodnotu života, který žijeme, vírou většiny dnešních lidí daleko přístupnější. Jen v málokterých případech víra v Boha je silnější než víra v život, který má člověk před sebou. V takových výjimečných případech víra v Boha vede bezpečněji k cíli než námi navržená cesta. Připomeňte si jen, jaké zázraky musel dělat Ježíš Kristus, aby mu uvěřilo aspoň, jeho nejbližší okolí, a přece ani vlastní jeho učedníci nedovedli obstát ve tvrdých zkouškách víry, kdy jí začala cloumat skutečnost zdánlivě odporující tomu, čemu je Mistr učil.

Není to z mé strany podceňování cesty víry, nýbrž objektivní fakt, že většina z těch, kdo touto cestou šli, zažívali velké rozpory, jejich Bůh je opouštěl, nečekaně od nich odvracel tvář. Kdysi ve středověku to však ještě mnoho neznamenal. Dotyčný člověk si musel vybojovat hlubší víru vnitřním bojem a tím zvítězit. Našel podporu všech věřících, kterých byla převaha. Dnes naopak by ho téměř všichni přesvědčovali, že nemá věřit. Vždyť mnozí lidé nevěří ani v hodnotu života, který mají před sebou, páchají sebevraždu nebo jdou poslušně na smrt v krutých masových válkách, revolucích a v bojích o moc.

V Bibli se praví, že kdo nemiluje bližního, kterého vidí před sebou, není schopen milovat Boha, kterého nevidí. To je samozřejmé, protože láska je jen jedna. Rozlišujeme-li lásku k sobě od lásky k bližnímu a lásky k Bohu, činíme tak jen proto, že lásku jako takovou neznáme, nýbrž pouze jsme svědky toho, že někam se ubírá, někam teče, k něčemu se upíná. Lásky je však zapotřebí všude, i na cestě bez víry v Boha, i na cestě víry v Boha. Proto jsme v tomto pojednání počítali s realitou lásky, avšak nedělali jsme si iluze o tom, že někdo miluje něco nebo někoho více než sebe. S povděkem jsme vycházeli z toho, že člověk se má rád, protože "mít rád" je zapotřebí především. Láska k sobě je ovšem pouze jeden směr lásky, se kterým se trvale nevystačí, se kterým se však může začít. Jakmile člověk nevystačí s láskou k sobě, je to známka především rozšířeného poznání.

V Bibli se vypráví o prostitutce Maří Magdaleně, která jednoho dne klesá na kolena před Ježíšem a je jím obrácena k lásce vyšší, protože k jejímu prahu dospěla poznáním, že dosavadní způsob jejího života je horší a méně prospěšný než ten, který hlásá Ježíš. A opravdu Ježíš Kristus ji neodmítá a pozdvihuje ji do toho způsobu života, po kterém ona začala toužit.

Cesta v tomto spisu navržená dovoluje člověku poznat "lásku jako takovou", nikoliv jen lásku směřující už vůči konkrétnímu cíli, řekl bych už lásku aplikovanou. Láska, které my jsme svědky, je oním tahem, oním proudem, ženoucím všechno k vývoji, jak jsme o něm mluvili na začátku tohoto spisu. Má různé podoby: nerosty krystalisují, rostliny pučí, kvetou, nesou plod, celá příroda pořád neúnavně znovu ožívá, a tam, kde se květy zatím jen točí prázdný život, trpělivě se točí miliardy let, až "vytočí" ze sebe život. Neúnavně a stejně neúprosně všechno jde kupředu. To je působení té síly, které v některých jejích projevech říkáme láska.

Je to však universální síla čistého vědomí. Až ji člověk v sobě objeví, ocitne se tam, kam se jednoho dne dostala Maří Magdalena. Nebude muset proto konkrétně věřit v bohočlověka, nýbrž začne pociťovat v sobě působení této síly, začne ji poznávat jako mocnější než cokoliv před tím poznával a poznal, a začne se o ni ucházet, bude jí chtít mít stále více, avšak čím více si ji bude pro sebe přát, tím více ona si bude jej získávat pro sebe. Veta bude po tom, co jmenujeme sobectvím nebo sebeláskou. Spojí-li se někdo s tokem této síly, zjistí, že tento tok míří jak k jeho nepříteli, tak do každé rostliny a zvířete.

Sveze se s tímto tokem, připojí s k této lásce, ať si to původně přál nebo ne, neboť jeho mysl už přestane být jen živa z tohoto všeobecného požehnání dopřávaného každému, a začne v něm přebývat, v něm se koupat a omývat, v něm poznávat spojitosti, o nichž dříve neměla ani tušení. Kdo toto zkusí, začne tento universální proud života milovat více než cokoli jiného, a to ze zcela pochopitelných důvodů, protože mu bude poskytovat daleko plnější život, než s jakým se musel spokojit, dokud neuměl v sobě otevřít přiškrčená stavidla tohoto proudu. Takový člověk začne v sobě milovat věčný život, ať je si toho vědom či nikoliv, koho má vlastně rád. Nemusí mu říkat Bůh. Hlavně že začne plnit všeobecný požadavek: "Miluje-li kdo více kohokoliv než mne, není mne hoden". On bude milovat život jako takový, lásku jako takovou více než zlomkový život, který z nevědomosti miloval předtím více než zdroj života. Žíznící přestane lpět na doušku vody (zlomkový život na zemi) a přisedne k prameni (ke zdroji života.).

Ukázal-li Kristus na požadavek "Miluj Boha" jako na první příkaz, nezavrhl tím všechny, kteří toho nejsou schopni, nýbrž ukázal jim cestu ke splnění tohoto prvního ve smyslu nejvyššího požadavku.

Neopravoval jednotlivé představy lidí o Bohu, nýbrž jen si přál, aby Jím byl Bůh jediný, neboť sám v sobě byl svědkem Jeho činnosti a poznával, že On Jediný je oním proudem, ke kterému se je možno buď připojit anebo z něho čerpat jen tolik, kolik dovolí lidská existence bez vědomého spojení se zdrojem bytí. Sám poznával Život jako takový, Pravdu jako takovou a Cestu jako takovou. Proto sám o sobě měl právo říci: "Já jsem Cesta, Pravda a Život."

Od svých učedníků nechtěl pak nic méně a nic více, než aby byli jedno s jeho "Otcem", se zdrojem života, jako on s ním jedno je. Dokud se to nestalo, pochybná byla jejich láska, i když sv. Petr třikrát tvrdil, že miluje Ježíše.

Má tedy věřící v osobního Boha vůbec nějakou výhodu na cestě poznání věčného života před nevěřícím? Má ji tehdy, dovede-li si hluboce vysvětlit vzor osobního Božství, jakým je např. Ježíš Kristus, a dovede-li se pak podle tohoto vzoru také zařídít. Ježíš Kristus například podrobně vysvětluje, jaký je postup od lásky k sobě k lásce k bližnímu a k Bohu, tj. k rozšiřování vědomí pomocí lásky. Vysvětluje osvobození od sebe, který umírá, a to velmi dramatickým způsobem, v nejzazším vrcholu

smrti na kříži a nalezením sebe, který neumírá, konečným zmrtnýchvstáním, znovuzrozením.

Rozumějte mi dobře! Dnešní doba si vyžaduje, abychom se dopracovali vyšší podobnosti Boha než jakou je člověk a té se můžeme dopracovat jen v člověku, v jeho vědomí, nikde mimo něj.

Vyznačili jsme si na obr. č. 14, že vědomí je ve skutečnosti nekonečné. Člověk má vyjít ze svého omezeného úseku vědomí, které nazýváme lidským, a má přejít do nekonečného vědomí. Podobně je tomu s láskou. Láska má doprovodný zjev: pozornost, zájem upřený na předmět lásky.

Kde není této pozornosti vůči předmětu lásky, tam nelze mluvit o lásce. Nuže, my se učíme upřít pozornost a budeme svědky toho, že s ní se rodí i láska, kterou jsme si dříve nedovedli vůbec představit, nebo o níž jsme si dříve mysleli, že jí nejsme schopni. Poznáme, že láska je téměř totožná s pozorností myslí. Přejdeme-li pak z osobní pozornosti do předmětu své pozornosti, v našem případě je to čisté vědomí, poznáme, že ono je společné s veškerým projevem vědomí a půjdeme s ním do všech vědomí, ucítíme, co vyjádřil mistrně Ježíš Kristus: "Cokoliv jste učinili nejmenšímu z bratří svých, mně jste učinili." Láska se zatím může u nás projevit jen jako upření vůle určitým směrem, teprve později jako zdroj lásky.

Věřící, poučte se z učení Kristova především o tom, že Ježíš Kristus šel za hříšníky tam, kde byli. Měli mu tehdy za zlé, že se stýká s celníky, kteří měli velmi špatnou pověst, že s nimi jí a pije, že se s nimi přátelí. Ježíš je představitelem čistého vědomí, které už tu je při našem zrození a čeká u bran všech naší smyslů, pomáhá je otevírat, pomáhá nám myslet, jednat. On je skrytým agens, tajným činitelem ve všem. Je-li tomu tak, a uvědomoval-li si to Ježíš - a z jeho výroků jasně vyplývá, že ano - pak je samozřejmé, že dělal totéž, co činí v každém z nás čisté vědomí. Šel za každým člověkem tam, kde byl. Obdobně musí každý z nás vycházet z toho vývojového stupně a z toho způsobu myšlení a jednání, kterého je schopen. Nesmí malomyslnět, že např. nedokáže milovat Boha a že je takové lásky na hony vzdálen.

Nic není ztraceno. Zatím miluje sebe. Během života se mu naskytne skvělá příležitost mít rád aspoň všechno "své", svou ženu, své děti atd. Dostane-li se ještě dál, najde uspokojení v tom, že má rád svou práci nebo vůbec nějakou činnost, která svými následky leží mimo něj. Naučí se svým způsobem odosobňovat, že je nakonec ochoten pro někoho nebo pro věc samu vykonat

tolik, že při tom zcela zapomene na sebe. To je velmi dobrý začátek.

Nezapomínejme, že je nám dáno, abychom disponovali čistým vědomím, abychom jeho sílu v sobě střídali, a to všichni, ať jsme na kterémkoli vývojovém stupni.

Proto nikdo nemáme právo si zoufat a myslet si o sobě, že právě my nejsme schopni jít dál. Chopíme-li se správně svého nastřádaného čistého vědomí - Ježíš je nazýval hřivnami, které hospodář svěřil správci, aby s nimi dobře hospodařil - pak se začneme jeho silou tříbit. Ono na nás začne mít požadavky dalšího odosobnění, především chce, abychom se zbavili strachu, jak jsme si o tom řekli.

Umírání, které začne v nás, předejde nakonec fyzickou smrtí tak, že se budeme moci s úsměvem zeptat se svatým Pavlem: "Smrti, kde je tvůj osten?" I kdyby byl člověk největším hříšníkem, dokáže-li překonat svůj strach a předstoupí-li před své čisté vědomí, stane se s ním totéž jako s Maří Magdalenou. Přestane být tím, čím byl, a začne být tím, čím věčně JE.

O B S A H

Úvod ke II. dílu	_3 str. 2
První krok: Zbav se neopodstatněné víry	_3 str. 4
Druhý krok: Rozvinout plně život	_3 str. 10
Třetí krok: Očistit vědomí	_3 str. 20
Učme se soustřeďovat	_4 str. 1
Závěr především pro věřící	_4 str. 49